

Boe 410.
g

ULB Halle 3
003 332 683

A. 244. Q.

10 18

m. c.

Handwritten notes in the top left corner:
Gut.
Sapinay.
Halal
1833.4.

ספר

קדוק אליהו הלוי האשכנזי
אשר שמו

ספר בחור. הוסד שנית טוב מהעתקה ראשונית
עשהו האריך בו מענית ולעלויא שנה תבנית
ודברים טובים הוסיף בו שם בו הגהה עיונית
בראשון היתה בו קטנית עתה כלו חטי מנית
ועתה העתקנוהו פה עיר התהלה לשרישית
הובא לדפוס וגם הוגה ע"י הבחור מרדכי בה"ר
שמועיה דריון ז"ל מברלין

נדפס פה קק ברלין

בבית ה"ה סה"כר איצק שפי"א ר"י ותתן הרב הגאון הגדול מהור"ר
הוד"צ"ל שהיה אב"ד ור"מ דק"ק ברלין :

תחת ממשלת אדונו הטלך החפיד הגבור והחכם המולל
פרידריך השני הגדול מלך פרוסיה ודוכס ברנדבורג
יר"ה ותנשא מלכותו אמן סלה

בשנת ואל היהודים כתיב לפ"ק

Berlin,

Handwritten notes in the bottom left corner:
פ
א
ב
ג
ד
ה
ו
ז
ח
ט
י
יא
יב
יג
יד
טו
טז
יז
יח
יט
כ
כא
כב
כג
כד
כה
כו
כז
כח
כט
ל
לא
לב
לג
לד
לה
לו
לז
לח
לט
מ
מא
מב
מג
מד
מה
מו
מז
מח
מט
נ
נא
נב
נג
נד
נה
נו
נז
נח
נט
ס
סא
סב
סג
סד
סה
סו
סז
סח
סט
ע
עא
עב
עג
עד
עה
עו
עז
עח
עט
פ
פא
פב
פג
פד
פה
פו
פז
פח
פט
צ
צא
צב
צג
צד
צה
צו
צז
צח
צט
ק
קא
קב
קג
קד
קה
קו
קז
קח
קט
ר
רא
רב
רג
רד
רה
רו
רז
רח
רט
ש
שא
שב
שג
שד
שה
שו
שז
שח
שט
ת
תא
תב
תג
תד
תה
תו
תז
תח
תט
י
יא
יב
יג
יד
יט
כ
כא
כב
כג
כד
כה
כו
כז
כח
כט
ל
לא
לב
לג
לד
לה
לו
לז
לח
לט
מ
מא
מב
מג
מד
מה
מו
מז
מח
מט
נ
נא
נב
נג
נד
נה
נו
נז
נח
נט
ס
סא
סב
סג
סד
סה
סו
סז
סח
סט
ע
עא
עב
עג
עד
עה
עו
עז
עח
עט
פ
פא
פב
פג
פד
פה
פו
פז
פח
פט
צ
צא
צב
צג
צד
צה
צו
צז
צח
צט
ק
קא
קב
קג
קד
קה
קו
קז
קח
קט
ר
רא
רב
רג
רד
רה
רו
רז
רח
רט
ש
שא
שב
שג
שד
שה
שו
שז
שח
שט
ת
תא
תב
תג
תד
תה
תו
תז
תח
תט

KOEN. FRIED.
UNIVERS.
ZU HALLE

h.
h. 244.

641

g

הסכמת וגו' הרב המאה"ג המפורסם מהור"ר אהרן
 נר"ו ראב"ד פה ק"ק ברלין יע"א בצירוף בית דינו
 הצדק הרבנים המאה"ג יצ"ו

הנה מאז חללו ארמות ונתיבות משפט לשון הקודש מטומות דורש ומבקש אין לה וסודר
 עדיה מעליה כאלה כלילות יופי הקירה פארה והשב גדד בזה ומפרס ונקרן
 ויוות היא מוכת ייבש שרשה מתחת עד שיבא אלי' והיא כפורחת כגפן פוריה ונקולת
 בקיה הכינה גם חקרה ודרשה ונתן הכתר על ראשה ה"ה הרב הנודע בכל שכל ומדע
 המדקדק הגדול המפורסם בעולם לכו היה פתוח כאולם מהר"ר אלי' כמור אשכנזי ז"ל אשר
 בא לטהר ולזקק לשונה לחדש שאונה ולגלה מטמונה הודיע טבעה לכל המונה והוסיף על
 משפטו ארמונה וכתר הרכה ספרים בכל פנות ועברים בדקדוקי סופרים בלשון העברים
 ומתאר אמריו והטוב שבספריו הוא ספר הבחור וזולתו נזרו אחר וממנו נלמד חכמת
 הדקדוק גם מכס גם דרך ומכס בחור ישכמה ועתה בא העת למנהג אמנם אם
 כטמונס תפשוהו ליקר ערכו היום לא תמצאוהו לזה העיר ה' את רוח הכמור מרדכי שי'
 בהר"ר שמעי' דיון ז"ל מברלין להדפיס פה עירנו ספר הנקמדה הזה בתכלית הוסיף והדר בלו
 חקרין והעדר ועם לוח הבנין כללי מוסדות הענין אין לו ערך בקנין לא כראשונה שנעשו
 על לוח גדול כאמה והיה צריכים לקפלו וממדת הקיפול הלך ונקרע וכסחת גם לא היה להקורא
 לכתה לא כן עתה כעשה בכינה יתירה ועל דפין קטנים וקצרים מקודרה למען יעמוד
 ימים רבים ולא ינתק במהרה ומתוקן בקידור חדש ויפה בשכל טוב ומנוקה היטב כנפה
 והטיבו לעשות בו הוספה בתועלת רבות לתרופה ובארו על הלוחות כפולות חקרונות ונקות
 ישבה הולך כחיות וזעמו החכמה בטומות והנמידי בהמקורם בכל"ם גם השמות
 ומשקלם מהספך בתחבולתיו לפעלם ולקקל המסילה ושכילם ויעברהו התלמידים ברגלם
 ולא ימעדו קרקולם ויעלו לתנ"ך כנקולם ויראו אור בהלם על כל נעלם ועל ספר
 כזה ראוי ליתן הסכמות ולגזור בגזירת כחש ובקדמות ארור האיש אשר יעשה במתכונתו
 בערמות להביאו שנית אל הדפוס באחד המקומות מהיום משך עשר שנים תמומות שלא
 יגיע נזק ח"ו להעוסק במלאכת הקודש בשלימות ולהשומע תבא עליו ברכת טוב והמשיב וישכון
 בטח שקט ושאלון לנצח בכנימות הכ"ד הרבנים היושבים על מדין פה ק"ק ברלין יוס"ג י"א אר"ר
 ראשון שנת תקכ"ז לפרט קטן :

הקטן אהרן בהרבני מהרר משה נר"ו מגזע זבי ראב"ד פה ק"ק ברלין יע"א
 הקטן יואל במהרר יקותיאל ז"ל מגלוצא דיין דק"ק ברלין יע"א
 הקטן גרשון בן הרר אלי' ז"ל דמחקרי' גרשון אונגר דיין פה ק"ק ברלין יע"א
 הקטן זכנוול כייאגא מפ"ס דמיין דיין ומד מיושבי בית המדרש דק"ק ברלין יע"א

הקדמת המחבר

כשנתחיל אלפים ומאתים ושבעים ושבעה לייצור העיר י"ז. את רוב איש משביל ומנין
 בכל מדע אדר יקר הפארת שמען אגודיו או יר"ה אשר בקש למצא דברי חסד וכתוב
 יוצר כפרי לשוכנו הקדושה ולו אכי עבדו צעיר המדקדקים אליהו הלוי האשכנזי קרא ואמר לי
 מה לך פה אליהו קום נא ועשה ספר הזאתן אמרי שפר בדקדוק לשון חקר כי כל כפרי המדקדקים
 אשר ראיתי אין בהם כדי למלאות חשקי ולרונות צמתי בדקדוק כי יש מהם שגבא בארובה מרבה
 דברים ללא הועיל למכמה זו ויש מהם כח בקצרה מכתב דברים הנרכיבים לה וזאתה אזור נא כגבור
 הלצתי וכחר מן שחי הקצוות הממוצע והגד נא לנו תשלומות חכמה בדקדוק הלשון בדברים אשר
 לא נכתבו וראויים להכתב וחקר מהסיקסר למען יזכו בו הרבים ויעמוד לנכח העמים ואלו גוים
 ידרשו וימצאו מרגוע לכפסם • ויהי בשמעי דבריו כי נצטמו קמתי למלא חשקו ונזרחתי למצותו
 והואלתי לעשות הספר הזה קטן הכמות ורב האיכות בכללו קצרום מועלים והכרחים לכל מי
 שיבא ללמוד דרכי לשון הקדש מבלי שאלריך בדברים אשר כתבו המדקדקים אשר לפני וכל כפרי
 דקדוק מלאים מהם רק עקר כוננתי כחבור הזה לכתוב קצת כללים ודברים אשר לא קדמני אדם
 בהם גם מקלת הדברים הטובים אשר כתבו משוכי המדקדקים במקומות מפורסם ומפורסם אחת
 הנה וזאת הנה זער שם זער שם אמי אקבלם ואכאדם איעשה מהם כללים ועקרים וקל זכרונם
 אל תלמידים : והכלל זה יהיה משפט הספר ומעשהו מכל אשר ילא מחוק ומשפטו המדקדוק אשר
 ולא יהיו דברי אלה רק על סתם ההלכה לאמר הדין הוא ככה • ואם נמצא מלה אחת או שהים
 המשמות סדר ההלכה ויוצאת מן הכלל לא אשים עליהן לב ונפרט המלות אשר קראו להם מדקדקים
 זרות או מרכבות וכבר התקלתי לחבר ספר אחד קטן • וערם הבראו קראתי שמו ספר הרכבה וע
 יהיו מבורים כל עיניו הזריוס והמרכבים ואין לי בהן עסק כזה הספר • וכל זה כדי שלא להרבות
 במותי פן יראה הרואה אותו וימאסוהו בהביטו אל מראהו ואל גוניה קומתו ולכן כשאביא דמיון מה
 מהפסל לא ארצה עליו רעים רק על שני עדי אחר או שנים יקום דבר • אכן אחר כל פסוק ופסוק
 ארצו שם הספר אשר הפסוק הוא כל בו ולא זו בלבד אעשה לך כי אף מספר הפרק אשר יבא בו
 הפסוק הוא ארצו על סדר הפרקים כי ראיתי בהם צורך ותועלת גדול למעיין בכל ספר אשר
 ימצא שם ראיתי פסוק כי לפעמים אף אם ידע האדם באיזה ספר מכ"ד ספרים בא הפסוק הוא
 הנה יום או יומים יעמוד וילאה למצא פהקסער מקומו או והאצת כי כבר חלקו בעלי המסורת כל
 ספר וספר כמו כן לחלקים וקראו לכל חלק וחלק סדר : וזאת מה שתלקו חכמה תמושי תורה
 ל"ב פרשות • חלקום עוד לקדרים ואחריו ספר בראשית פרשותיו ו"ב וסדריו ארבעים ושלושה
 ספר שמות פרשותיו י"א וסדריו כ"ט וכן כולם וכן חלקו שאר ספרי העשרים וארבע לקדרים
 כגון ספר יהושע סדריו שלשים וארבעה ספר ירמיה סדריו ל"א וכן כולם הגדול לפי גדלו והקטן
 לפי קטנו ומאז הייתי לאיש תמהתי למה לא נהגו כן בושרל לרשום בראש כל סדר וסדר על דרך א'
 ב' ג' ד' ה' וכו' כאשר קדרום בעלי המסורת והנה חלקתי עצמות הספר הזה לארבעה מאתים
 דהיינו שנים בפעלים • ושנים בשמות • וחלקתי כל מאמר ל"ג עקבים על שם שלש עשרה עקרי דת
 אמנתו נמצא לארבעה מאתים כ"ב עקרים קימן להם ל"ה י"ו • ועוד חלקתי כל עקר לחלקים
 קטנים וזוונתיים על דרך א' ב' ג' ד' ה' ו' ז' והתועלת כזה הוא מפורסם ואין צורך לכתבו
 והנה קראתי שם הספר הזה ספר החקור • וזה לשלש סבות האחת כהיות הספר הזה בחור וטוב
 וכולו קולת אין בו פסלות • השנית כעבור היותו מחובר אל כל בחור ללמוד בו מימי בחרותו • ויש
 לבו בחירתו • השלישית כעבור היות שם כפוי משונה • וכאם בחור אכונה :

בשמה הקדמה

מאמר הראשון

א

בביאור גזרת הפעלים ונחקק לשלש עשרה עקרים :
העקר הראשון בחלוקת שרשי לשון הקדש לשמונה חלקים :

א דע כי כל שרשי לשון הקדש נחלקים לשני מיני פעלים . וכל פעל לששה גזרות וכל גזרה לשבעה בנינים וכל בנין לששה זמנים . וכל זמן לשני מינים . וכל מין לשני מספרים . וכל מספר לשלשה גופים . ולכל גוף דבור מיוחד . ועתה אבאר כל אחד ואחד השני פעלים . האחד עומד . והאחר יוצא . העומד כמו . הלך . עמה . ישב . ודומיהם . שהפעולה עומדת בגוף הפועל ולא תצא ממנו לזולתו . והיוצא כמו שמד . פקד . הרג . ודומיהם . שהפעולה יוצאת ממנו לזולתו ובהרבה דברים נבדלים הפעלים העומדים מהיוצאים כמו שיתבאר בקצורי זה :

ב ושהה הגזרות הם שלמים . חסרים . וכפולים . ושלשה מיני נחים והם נחי אות ראשונה . נחי אות שניה . נחי אות שלישית . הנחי ששה גזרות . ויש עוד שאר גזרות כמו נחי הקצוות . וחסרי הקצוות . ומרבעים . ודומיהם . אבל כלם מרכבים ויוצאים מאלה הששה כמו שיתבאר :

ג ושבעה הבנינים מהם שלשה פועלים נקראים אבות . ושלושה פועלים נקראים תולדות . ואחד מהבנינים אב ותולדה . דהיינו מצד אחד הוא הפועל ומצד אחד הוא הפועל . כמו שיתבאר הפועלים הם קל . ופעל . והפעיל . והפעולים . הם נפעל . ופעל . והפעל . והפועל . והפעול . הוא הנקרא התפעל :

ד ולאומר שנמצא עוד בנין הנקרא מרבע כמו שופט שופטת וכו' אשיב בגזרת נחי העין במאמרבי עקר שמיני ושם אוכית בראיות ברורות וצדקות שאינו ראוי להקרא בנין בפני עצמו :

ו ושה

א

2

מאמר א

ו וְשֵׁשׁ זְמַנִּים · הֵם שֵׁשׁ פְּעוּרוֹת · עֵבֶר · בְּיַנּוּגֵי · פְּעוּר · מְקוֹר · צְנוּי
עֵתִיד · וּשְׁנֵי הַמִּינִים הֵם · הַזְּכָר · וְהַנְּקֵבָה · וּשְׁנֵי הַמְּסָפְרִים הֵם
הַיְחִיד וְהַרְבִּים · וּשְׁלֹשָׁה גּוֹפִים הֵם הַנְּסָתָר וְהַנּוֹכַח וְהַמְדַבֵּר בְּעָדוּ ·
וְהַדְּבוּר הַמְּיוֹחָד לְכָל אֶחָד הוּא בְּנִקּוּדָתוֹ אוֹ בְּתוֹסַפְתּוֹ אוֹת אַחַת אוֹ
שְׁתֵּים עַל שְׁלֹשׁ הָאוֹתוֹת הַשְּׂרִישׁוֹת כְּגוֹן אוֹתוֹת תַּחַ"מ״ן בְּסוֹף הָעוֹבְרִים ·
וְאוֹתוֹת אֵית״ן בְּרֹאשׁ הָעֵתִידִים :

העקר השני בביאור ההברלים אשר בין כל אחת ואחת מן שמנה
החלוקות הנזכרות :

א דע אף שאמרתי שבכל גזרה שבעה בנינים זה אינו אלא לחלק
הַפְּעֻלִים הַיּוֹצֵאִים · אֲבָל חֵלֶק הַפְּעֻלִים הָעוֹמְדִים אֵין לֹרֶק
שְׁלֹשָׁה בְּנִינִים הַפְּעֻלִים · כִּי הַבְּנִינִים הַפְּעוּלִים אֵינֶם צְרִיכִים לְהֵסֵבִי
הֵם עֲצָמִם פְּעוּלִים כְּאִשֶּׁר רְמַזְתִּי כְּבַר בְּסִימָן בִּי · וּמַעֲשִׂים נִמְצְאִים שִׁיבְאוּ
בְּבִנְיָן נִפְעַל וְהַתְּפַעַל כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר בְּעֵקֶר שְׁמִינִי :

ב וְאִשֶּׁר אָמַרְתִּי כִּי לְכָל בְּנִין שֵׁשׁ זְמַנִּים זֶה אֵינוֹ אֵלָּא לְשִׁשָּׁה
בְּנֵינֵי הַפְּעוּלִים כִּי בְּאַרְבַּעַה הָאַחֲרִים לֹא שִׁיךְ הַפְּעוּר בְּעוֹבֹר
שֶׁהֵם עֲצָמִם פְּעוּלִים גַּם בְּקִצְתָם לֹא שִׁיךְ הַצְּנוּי כְּאִשֶּׁר יִתְבָּאָר בְּכָל אֶחָד
מֵהֶם :

ג וְאִשֶּׁר אָמַרְתִּי כִּי לְכָל זְמַן שְׁנֵי מִינִים זֶה צוּדֵק בְּכֹחַ הַזְּמַנִּים חוּץ מִן
הַמְּקוֹר שֶׁלֹּא שִׁיךְ בּוֹמִין כָּל כִּי הוּא שׁוֹה לְכָל וְנִקְדָּא מְקוֹר כִּי מִמֶּנּוּ
נּוֹבְעוֹת כָּל הַפְּעוּלוֹת כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר עוֹד · וְאִשֶּׁר אָמַרְתִּי כִּי לְכָל מִין שְׁנֵי
מְסָפְרִים גַּם זֶה צוּדֵק בְּכָלֶם חוּץ מִן הַמְּקוֹר :

ד וְאִשֶּׁר אָמַרְתִּי כִּי לְכָל מְסָפֵר שְׁלֹשָׁה גּוֹפִים זֶה אֵינוֹ אֵלָּא בְּעֵבֶר
וּבְעֵתִיד · אֲבָל שְׂאָר הַזְּמַנִּים אֵין לָהֶם רִקּוּף אֶחָד כִּי אֵין לְבִינּוּגֵי
וְלְפְעוּלֵי רִקּוּף הַנְּסָתָר · וְאִם תִּרְצֶה לְשַׁמְשֵׁבָהֶם בְּשֵׂאֵר הַגּוֹפִים צְרִיךְ

לְהוֹסִיף

להוסיף מלת כנוי הנוכח עם הנוכח : ומלת כנוי המדבר בעדו עם המדבר
 בעדו . כמו אתה פוקד אני פוקד אתם פוקדים אנהנו פוקדים את פוקדת
 אתן פוקדות . וכן בפעול . ואין לצויר קגוף הנוכח ואין לדבר בו בשאר
 הגופים כי אין מצוין אלא לנוכח

ה ואשר אמרתי כי לכל גוף דבור מיוחד זה אינו אלא
 לנוכח ולנסתור אבל דבור המדבר בעדו הוא שוה לנכר
 ולנקבה בכל הפעלים ובכל הכנויים כמו אני אנהנו וכן כל גיונו שבכנויים
 אבל מלת הנסתרים השוה לזכרים ולנקבות אינה אלא בעבר לבדו כמו
 פקדו . והכלל כיכל דבור האדם נחלק לארבעה חלקים ליחיד ולרבים
 ליחידה ולרבות ולכל אחד מאלו שלשה דבורים נוכח נסתר מדבר בעדו
 והיה צריך אסכן להיות בכך זמן שנים עשר דבורים . שלשה לזכר
 יחיד . שלשה לרבים . שלשה לנקבה יחידה . שלשה לרבות . ולפי
 שבעבר נשתוו שלשה . לזכרים . ולנקבות . כמו שבארתי על כן
 נשארבו תשעה דבורים :

ו וכן בעתיד היו ראויים להיות שנים עשר דבורים ולפי שנשתוו גם כן
 בו שני גופי המדברים בעדם לא נשארו בורק עשרה דבורים . ואף כי דבור
 הנסתרות והנמצאות באו באופן אחד כי מלת תפקדנה משרתת לשניהם
 מכל מקום אינו נקרא שוה לשתי סבות . האחת כי כל שוה שהזכרתי
 רוצה לומר שוה לזכר ולנקבה וזה אינו כן . והשנית שאין הוראתו שוה
 כי האחת לנסתרות והשנית לנמצאות וכן אף כי נעשה שני דבורים מן
 תפקוד לא נקרא שוה כי האחת לנוכח והשנית לנסתרות ואין לו עזין זה
 כזה ככך לא נקרא שוה :

העקר השלישי בביאור שלש השמות המונחים לשלש אותיות
 השרשיות ובביאור גדר הפעלים השלמים
 ושאינן שלמים :

מאמר א

א עך הנה דברתי על הַנְּזוּרוֹת והבנינים ופעולותיהם בכלל . ועתה אדבר
עליהם בפרט וקודם כל קודם צריך שתדע כי לכל פעל לשון העברי
בין שהוא מהשלמים או משאינן שלמים ישלוש אותיות שרשיות
וכבר הסכימו המודקקים לשקול כל שורש על משקל פעל וקראו לאות
האשון של כל שרש פֶּאָ . ולשנית עֵין . ולשלישית לָמֵד . וכל שרש
שתחסר אותנוה בו אחת משלוש אותיותיו השרשיות קראו לו חֲסָרִי
פֶּאָ או נְחִי פֶּאָ או עֵין או לָמֵד . ובמאמר שני בעקר ששי בסימן ו' אבאר
ההפרש שבין החסרים ובין הנחים

ב לכן זכור נא בכל מקום שתמצא כתוב פֶּאָ הפֶּעַל או עֵין הפֶּעַל או לָמֵד
הפעל בפעלים או בשמות רוצה לומר אות ראשונה או שניה או
שלישית ועוד אדבר מזה במשקלי השמות בתחילת מאמר שלישי :
ג ודע כי כל פעל הנקרא מגזרת השלמים הוא אשר אין בו אחת
מאותיות אֵהיִי וגם אין בו נוֹן בראש וגם אין שתי אותיות אחרונות
דומות כי אולאתחסר אחת משלוש אותיות השרשיות לעולם לכך נקרא
שֶׁלֶם ופעל שיש בו נוֹן בראש נקרא מגזרת החסרים כאשר יתבאר
בגזרתו ופעל שיש בו אחת מאותיות אֵהיִי הוא נקרא מגזרת הנחים
והנני אבאר דרך הַנְּיָתָם :

ד האל"ף תנוח בראש או בסוף הפעלים כמו מן אֶמַל תאמר אֶבֶל
יֶאֱכַל תֶּאֱכַל . ובסוף כמו קָרָא מָצָא וכו' אבל באמצע

לא תנוח כמו שֶׁאֵן שֶׁאֵל ודומיהם :

הה"א לא תנוח רק בסוף הפעל כמו גִּלְהַעֲשֶׂה ודומיהם : ובראש
ובאמצע לא תנוח כמו הִרְגָה הִלְדוּמִיָּהם :

הו"ו לא תנוח רק באמצע כמו קום שוב ודומיהם אבל בראש או
בסוף לא נמצאו וי' שרשית :

היוד לא תנוח רק בראש כמו מן ידע נאמר אֲדַע יָדַע . אֲשֵׁב יֵשֵׁב .
 תִּצְרִי מוֹרָה עַל הַיּוֹד וּבִאֲמֻצֵּעַ לֹא תִבֵּא יוֹד נַחַה בַּפְּעִלִים לְפִי
 דַּעַת קִצֵּת . וּבִסּוּף לֹא תִבֵּא שְׂרִשִׁית לְעוֹרֵם לְפִי דַּעַת הַכֹּל :
 ה וּפְעֵל שֵׁישׁ בּו שְׁתֵּי אוֹתוֹת שְׂרִשׁוֹת דּוּמוֹת . בִּסּוּף . נִקְרָא מִגּוֹרֵת
 הַכְּפוּלִים . כְּמוֹ סָבֵב . תָּמָס . וּמַעֲטִים נִמְצְאִים שְׁתֵּהֵינָה שְׁתֵּי
 אוֹתוֹת הִרְאִשׁוֹנוֹת דּוּמוֹת וְהֵם הוֹלְכִים עַל דְּרַךְ הַשְּׁלָמִים כְּמוֹ מִן
 דָּדָה נֹאמֵר אֲדָדָה . (יִפְעִיל לֵט) וּמִן שֵׁשָׁה . וְשֵׁשִׁיתֶם אֶת הָאִיפָה . (יִחְזַקֵּל טו)
 וּכְמַעֲט אֵין עוֹד בַּפְּעִלִים וְיוֹתֵר נִמְצְאִים בַּשְּׂמוֹת כְּמוֹ דְּרַךְ כּוֹכֵב
 מִיַּעֲקֹב . (בַּמִּדְבָּר כג) וּמִשׁוּחַ בְּשֵׁשֶׁר . (יִכְרִיעִים כג) כְּבַבֵּת עֵינָיו . (זְכַרְיָה ו) וְדוּמוֹהֶם
 מַעֲטִים :

ו וּפְעִלִים שִׁיהִיו בְּהֵם הַפֶּאָ וְהַלְמוֹד דּוּמוֹת אֵין גַּם אַחַד בַּשְּׁלָמִים
 וּמִלֵּת יַעֲלֵעוּ דָם (יִיבֵב לט) אֵין שְׂרָשׁוּ . עֲלַע . כֹּאשֶׁר אֲבֵאֵר בַּסֵּפֶר
 הַהֶרְכָּבָה . אֲבֵל בַּשְּׂרִשִׁים שְׂאוּנָן שְׂרָמִים . נִמְצָא . הִיָּה . וְנָתַן . וְזוֹתָם
 מַעֲטִים וְיוֹתֵר נִמְצְאִים בַּשְּׂמוֹת וּבַפְּרָט עִם הַשֵּׁן כְּמוֹ . שְׂמָשׁ .
 שְׂרָשׁ . שְׁלַשׁ .

הַעֲקָר הַרְבִּיעִי אֲתַחִיל בּו לְבֵאֵר שֶׁשָׁה הַזְּמוּנִים הַנִּקְרָאִים
 פְּעוּלוֹת וְאֲבֵאֵרִם שְׁתֵּים שְׁתֵּים וְאֲתַחִיל
 בְּעֵבְרִים וּבְעִתִּידִים :

א דַּעַת כִּי הָעֵבֶר וְהָעִתִּיד הֵם עֲקָרֵי כָל הַפְּעוּלוֹת וּבְהֵם יוֹכֵל אָדָם
 לְהַסְתַּפֵּק וּלְדַבֵּר בָּם בְּמִקּוֹם כָּל שְׂאֵר הַפְּעוּלוֹת וְכֵן דְּרַךְ
 הַמִּקְרָא לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵם בְּמִקּוֹם / בִּינוּנִי . מִקּוֹר . וְצוּוִי . כֹּאשֶׁר יִתְבָּאֵר :
 ב וְהָאוֹתוֹת הַמְּשֻׁמָּשִׁים בַּעֲבָרִים לְהוֹרוֹת עַל גּוֹפֵי הַנְּדַבְרִים הֵם
 אוֹתוֹת תְּהִימוֹן וְלַעוֹלָם בִּסּוּף . וְהַמְּשֻׁמָּשִׁים בַּעֲתִידִים הֵם אוֹתוֹת
 אֵיתָן וְלַעוֹלָם בְּרֵאשׁ . אֲמַנֵּם אֵין צְרִיךְ לְהַאֲרִיךְ בְּדֶרֶךְ שְׂמוּשׁוֹן כִּי
 תִּרְאֶה בְּלוֹחַ הַבְּנוּיִם אֲשֶׁר אֲחֵבֵר אֵתָּה :

מאמר א

ג ודע כי עוד שלש אותיות ישמשו בראש העברים וסמנם שיה
 ועוד אדבר בס בפרק השמושים . והעקרת היא הווי ושמושה
 בשני פנים . האחת נקראת ווי החבור והיא המחברת פעל לפעל או
 שם לשם וכיו כמו שיתבאר בפרק הנזכר . והשנית נקראת ווי ההפוך
 והיא המהפכת עברים לעתידים ועתידים לעברים כמו שאבאר פה :
 ד דע כשתרצה להפך עבר לעתיד תשים ווי שואית בראשו כמו מן
 שמר וישמר יהיה . שהוא כמו וישמור . וכן ושמרו בני ישראל
 (סמות 85) הוא כמו וישמרו : ותמיד היא נקודה בשוא זולת המבטלים
 המהפכים אותה לשורק או לפתח או להירק כאשר יתבאר
 בפרק הנזכר :

ה ואם תאמר כמה ארבע איזה היא ווי החבור או ווי ההפוך . דע
 כשאין לפניו פעל עבר אחר או היא ווי החבור ופסוק אחד
 סימן מן פעל ועשה (פעיה 86) והמשכיל יבין . וכן שני הוויין של וקרא זה
 אך זה ואמר (סס) הן שתיהן . ווי החבור לפי שכתוב לפניו וקראת
 את יהוה שהיא פעל עבר בעבור הווי הקמוצה שבראשה :
 ו ואם ישאל שואר והלא יבסח ויעופף אשר לפניו הם עתידים
 נשיב כי דרך המקרא לשים עתיד במקום עבר במקומות שהוא מדבר
 בדבר הרגיל להיות תמיד . כמו ואיד יעלה . (כלאשית 3) על פי יהוה יחנו .
 (כנדר 87) וכל אותה הפרשה :

ז ודע כי דרך המקרא לדבר בלשון עבר במקום עתיד וזה לרוב
 בדברי נבואה כי הדבר ברור לפני המקום כאלו נעשה כבר .
 זבתהלים . משלי . איוב הוא להפך . כי רוב העתידים הנמצאים
 בהם . הם במקום עברים . וכן בשירת היס . ובפרשת האזינו . אבל
 בספור דברי מעשה לא נמצאים כארה . רק מעט מועד :
 ח ודע כי יש למלות . הנוכח . והמדבר . בעדו . ליחיד .

סמן

סמן אחר . להכיר וְיִּזְכֹּר מוֹיִן הַחֲבוּר מוֹיִן הַהַפּוּךְ וְזֶה כְּשֶׁהֵם עִם וְיִּזְכֹּר הַחֲבוּר
הֵם בְּטַעַם מְלַעֵל עַל הַרֹב כְּמוֹ שְׂדֵינִים תְּמִיד זֹלַת וְיִּזְכֹּר כְּמוֹ וְאַבְלָתִי
חֲטָאת הַיּוֹם . (מקרא ט) . וְדַבַּרְתִּי עַל הַנְּבִיאִים . (סופר יב) . הֵם עֲבָרִים שֶׁהֵטַעַם
מְלַעֵל . אֲבָל עִם וְיִּזְכֹּר הַהַפּוּךְ יִשׁוּבוּ בְּטַעַם מְלַרַע עַל הַרֹב כְּמוֹ וְשִׁמְרַתְךָ
אֶת כָּל חֻקָּיו . (שמות טז) . וְדַבַּרְתִּי מִשְׁפָּטִי . (דברים 6) . וְכֵן בְּכָל הַבְּנִינִים מִכָּל
הַגְּזֵרוֹת . הוֹץ מִנְּחִי לְמַד אֵלֶיךָ . אוֹ הֵא . שֶׁהֵם תְּמִיד מְלַעֵל עִם הוֹי
וְזֹלַתָּה כְּמוֹ וְקִדְאָתְךָ . וּמִצְאָתְךָ . וּבְנִיתְךָ . וּפְנִיתְךָ . וְדוּמִיָּהֶם . וְכָלל אֶחָד
אַתָּן קֶךְ בְּכָל תְּשֻׁעַת גּוֹפֵי הָעֶבֶר לְדַעַת אִיזוֹ הִיא מְלַעֵל אוֹ מְלַרַע :

ט דַּע כִּי הַמּוֹשֶׁה מֵהֵם תְּמִיד מְלַרַע עִם הוֹי וְזֹלַתָּה וְהֵם פְּקָדוֹ פְּקָדוֹ
פְּקָדָה . פְּקָדְתָּם . פְּקָדְתָּן . וְשֵׁנִים תְּמִיד מְלַעֵל עִם הוֹי וְזֹלַתָּה
וְהֵם פְּקָדְנוֹ . פְּקָדְתָּ . וְשֵׁנִים מֵהֵם זֹלַת הוֹי הֵם תְּמִיד מְלַעֵל . וְעַם
הוֹי לְפַעֲמִים מְלַעֵל וּלְפַעֲמִים מְלַרַע וְהֵם פְּקָדְתָּ . פְּקָדְתִּי . כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי
וְכָלל זֶה כּוֹלֵל בְּכָל הַבְּנִינִים מִזְּכֹרֶת הַשְּׁמַיִם הוֹץ . הַנְּסֻתִּים .
וְהַנְּסֻתִּים . מִבְּנִין הַפְּעִיז הֵם עַל הַרֹב מְלַעֵל כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר עוֹד :

י וְדַע כִּי שְׂדֵה גּוֹפִים הַנְּסֻתִּים שֶׁהֵם פְּקָדוֹ . פְּקָדוֹ . פְּקָדָה . שֶׁ
לֵהֵם דִּין מִזְּכֹרֶת זֶה בְּחֻסְמֵכֶם לְמִלָּה וְעֵרָה אוֹ לְמִלָּה שֶׁהִיא מְלַעֵל
יִשׁוּבוּ גַם הֵם מְלַעֵל כְּמוֹ קִדְאָתְךָ . (דברים 6) . וְשָׂאֵל לוֹ . (מקרא יב) . וְקִדְאָו
לוֹ . (דברים 12) . בְּגִדְךָ בָּהֶ . (דברים 6) . וְרוּחַ דְּבָקָה בָּהֶ . (דברים 6) . וְדוּמִיָּהֶם :

יא וְדַע כִּי בַעֲתִידִים יִשְׁפִּימֵן אַחַר לְהַפִּיר וְיִּזְכֹּר הַחֲבוּר מִן וְיִּזְכֹּר הַהַפּוּךְ
וְזֶה שׁוֹי הַחֲבוּר הִיא נְקוּדָה בְּשׁוֹאֵל כְּמוֹ שְׂרַמְזִי לְעֵיל בְּסִימֵן דִּי
אֲבָל וְיִּזְכֹּר הַהַפּוּךְ דִּינָה לְהוֹי נְקוּדָה בְּפִתָּח וְדָגֵשׁ אַחֲרֵיהֶם כְּמוֹ . וְיִאֲמֵר .
וְתִאֲמֵר . וְנִאֲמֵר . וְהֵאֲלֵךְ רַפִּי שְׂאִינָה מִקְּבַרְתָּ הַדָּגֵשׁ תְּבֵא עֲלֵיהֶם הוֹי
הַהַפּוּךְ קְמוּצָה כְּמוֹ וְאַבְרָכְתֶּם גַּם בְּרוּךְ יְהוָה . (דברים 10) . וְאִם וְיִּזְכֹּר הַחֲבוּר
בְּפִתָּח כְּמוֹ וְאַבְרָכְתֶּם וְאַרְבֶּהוּ . (ישעיה 66) . וְכִשְׁתִּהוּ יוֹד אִיִּתְּן שׁוֹאֵיִתְּ וְתֵבֵא
עֲלֵיהֶם וְיִּזְכֹּר הַחֲבוּר תְּנוּחַ הַיּוֹד וְתִהְיֶה הוֹי נְקוּדָה בְּחִירָק כְּמוֹ וְיִהְיֶה מְבָדִיל

ויחי

מאמר א

ויחיע עוד לנצח . ודומיהם . ואסויו ההפוך תהיה הויו בפתח ורא
תדגש היוד אחריה כמו וידבר . ויחבר . וזולתם . וכל זה יתבאר
היטב בפרק השמושים איה :

יב הנה ידוע תדע כי בלשונות הגוים שלשה מיני עברוהם עבר
נשלם . ועבר בלתי נשלם . ועבר שכבר נשלם . אכן בלשון
הקדש . יבאו שלשתם באופן אחד ולפי הענין יבאר כל אחד ואחד
באחד משלש האפנים האלו והנני אתן לך דמיון ממלת פקד הנמצא
במקרא על שלשה הפנים . פקד עונך בת אדום (אי כס ט) הוא עבר
נשלם (בוטון זטכנו ער האט געדזכט) . ויהוה פקד את שרה . (בראשית כא)
הוא עבר בלתי נשלם שהרי הוא כמו היה פקד (בוטון זטכנו ער
דזכטע) . אבל לפי פירוש רש"י זל הוא עבר שכבר נשלם עיין שם .
כי פקד יי את עמו (וי כט) הוא עבר שכבר נשלם שהרי הוא כמו
כבר פקד (בוטון זטכנו ער האטע געדזכט) . וכן הויו המהפכת העתיד
לעבר היא מהפכתו לעבר בלתי נשלם על הרוב . ויאמר . וידבר .
שהם מבארים כמו הנה אומר . היה מדבר (בו"ז ער זאגטע . ער רעדטע)
זולת בקצת מקומות כאשר יקדם לו עבר הנשלם אז גם כן הוא כמהו
והמשל כי מעט אשר הנה לך לפני ויפרוץ לרוב ויברך יהוה אתך .
(בראשית ג) הנה הם כמו . פרוץ . וברך . בעבור מלת היה
שלפניהם :

יב אמנם דע שאין כח בויו להפך העתיד לעבר שכבר
נשלם כי אם במקומות מעטים מאד כמו וישלח יצחק את
יעקב וילך פדנה ארם . (סס כז) שהם כמו כבר שלח וכבר
הלך כמו שפירש רש"י זל עיין שם :

העקר

העקר החמשי בביאור הבינונים . והפעולים :
 א דע כי הפעולה שנעשת עתה בזמן הזה נקראת פעולת הבינוני
 ומרכב מן העבר והעתיד והמשך כשתאמר ראובן אוכל
 משמע שכבר התחיל לאכול . ועדין יאכל והנה אין כלשון הקדש
 פעל מיוחד המורה על זמן הבינוני הזה . כי מה שקוראים אנחנו
 בינוני הוא נקרא לפי האמת שם הפועל והוא כדמות תואר :

ב אכן יש הפרש ביניהם כי שם הפועל שהוא הבינוני לא יצדק
 לומר רק על אדם בזמן עשיית הפעולה ההיא ושם התואר יצדק לומר
 על אדם שיש בו התואר ההוא אפילו בזמן שאינו עושה הפעולה
 והמשל מן גונב . וגנב . הגה גונב נאמר על איש בשעה שהוא גונב .
 אבל גנב הוא שם תואר לאיש שדרכו לגנוב ואפילו בשעה שהוא
 ישן נקרא גנב . וזה מה שפירש רש"י ז"ל על ואם מאן אתה לשלח
 (שופט ט) עיין שם .

ג והפועל גם הוא נקרא בינוני כי פעולתו עשויה בזמן הזה והוא
 מרכב מעבר ומבינוני והמשל כשתאמר הבית פנוי משמע שכבר
 גבנה ועדין הוא קיים וזהו ההפרש שבינו ובין נפעל עבר כשתאמר
 הבית גבנה אפשר שעתה הוא נהרס או נשרף והנה הפועל גם הוא
 כדמות שם תואר וההפרש שבינו ובין התואר הוא ההפרש שבין
 הבינוני והתואר כמו שכתבתי :

ד ולפעמים משמשים בשמות התוארים עצמם במקום בינוני
 ופועל וזה דוקא בפעלים העומדים והכלל כל אותם שנמצא בהן
 תואר לא יבא בהם בינוני ופעול . אך יבא התואר במקום שניהם
 והמשל חכם . גבור . גדול . זקן . ודומיהם אין צריך לומר לא חוקם ולא
 חכים . לא גובר . ולא גבור . לא גדול . ולא גדול . לא זקן . ולא זקן .
 אבל אותן פעלים שאין בהם תואר יבא בהן הבינוני . אבל לא הפועל

מאמר א

כמו עומד · יושב · הולך · שוכב · ודומיהם אין צריך לומר עמוד ·
 ישוב · הלוך · שוכב · כי העומד הוא העמוד · והיושב הוא הנשוב ·
 והבינוני עומד במקום שניהם :

ה ופני שהבינונים · והפעולים הם כדמות שמות לפיכך ישמשו בהם
 אותיות מל"ה וְכָלֵב המשמשות בשמות כמו שיתבאר בפרק
 השמושים · והנה אתן לך קצת כללים תכיר בהם מתי הם במקום
 בינוני · (ב"טון אטכנו דיו געגען ווערטיגע לייט) · או במקום תואר · (ב"טון
 אטכנו דוט אײַטל ווארט) · וזה כשתמצא בהם לשמוש אחת מאותיות
 בכלם אז הם תוארים ורא בינונים כמו אֶחֱיָתָפֵל בְּקוֹשָׁרִים · (שפאל 3 · יו) ·
 כְּנִשְׁתָּ בְּאֶשֶׁר נִשְׂה בו · (שפיה 27) · לְעוֹשֵׂה אוֹרִים · (מלכים קל"ג) · מְשׁוֹמְרִים
 לְבָקָר · (ש"פ) · ודומיהם · כולם תוארים כי ארבעה אותיות אלו לא
 ישמשו בפעלים רק במקור לפי שגם הוא כדמות שם · וכן קוֹרְאִים לוֹ
 קצת המדקקים שם הפועל · אבל כשישמשו בבינונים אותיות שוה
 המשמשים גם כן בעברים ובעתידים · אז אפשר שהם בינונים או
 תוארים · והנה לפי כוונת הענין יוכל האדם להבין באיזה מקום הם
 במקום בינוני · או במקום תואר · כגון הַשׁוֹמֵר אֶחֱי אֲנִי · (כראשית 27)
 הוא תואר · (ב"ז"ח זב היטעד) · וכן הַשׁוֹמֵר אֶמֶת לְעוֹלָם · (מלכים קמ"ג)
 (ב"ז"ח דער דא היט) · וזולתם · ותוכל להכירם קצת בסימנים אחרים
 שאתן לך עתה · וזה שצריך שתדע כי הפעולות לא יִסְמְכוּ · ולא יבא
 סְמִיכוֹת עליהם · ולכן כשתמצא הבינונים והפעולים בסמיכות כמו ·
 רוּעָה צֵאן · (כראשית 4) · שׁוֹמְרֵי מִשְׁמֶרֶת · (בערך 1) · גְּאוּלֵי יְיָ · (מלכים ק)
 ודומיהם הם תוארים · ולא בינונים · ועוד סימן אחר · דע כי כל בינוני
 שאחריו מלת אֶת · ודאי הוא בינוני · ולא תואר · כמו רוּעָה אֶת
 צֵאן · (כראשית 5) · הוא בינוני · ובכלל זה · אֹתוֹ · אֹתְךָ · אֹתִי · אֹתָם ·
 וכל הכנויים המורים על הפעול : גם כשיסמכו אל כנויי הנוכח ·
 והמדבר

והמדבר בעדו כמו אנכי הולך · (כנאצית כס) · אשר אתה עושה לעם ·
 (שמות יח) · אנחנו עושים · (זכריס ב' 1) · אתם עושים · (יעקב ט) · כולם בינונים
 ולא תוארים · כי כשם שלא תוכל לומר אתה פקד · אנכי פקד · כן
 לא תוכל לומר אתה פוקד · אנכי פוקד מצד תואר אלא מצד בינוני ·
 ויש לנו עוד סימנים טובים ודי כעת באלה שכתבנו :

העקר הששי בביאור המקור והצווי :

א דע כי האותיות המשמשות במקורים הם בכלם ואין צריך
 לומר גם הו"ו עמהם כי כן שמושה על כל הפעולות
 והשמות והמלות זולת על מלת או · ועל מלת אבל · ועל תיבה אשר ·
 ראשה הא' התימה כמו שאבאר בספר ההרכבה במלת והאניחו :
 ב דע כי על הרוב לא יבא המקור זולת בכלם רק כאשר סמוך
 אליו עבר או עתיד כמו הולך הלכת · (כנאצית א) · אמור אמרתי ·
 (שמות ג) · שמור תשמרון · (זכריס יא) · אבד האבדון · (זכריס יב) · ודומיהם ובא
 כן להורות על חזק הפעולה ועל הרוב הוא לפני הפעלים · אך
 במקומות מעטים אחריהם · כמו ויברך ברוך · (יהושע כד) · ודומיהו · אבל
 עם הצווי הוא תמיד אחריו · כמו שמעו שמוע · (ישעיה ו) · ודומיהם וזה
 להורות יותר על חזק הצווי :

ג דע כי האות היותר משמשת במקור היא הלמוד כמו לשמור ·
 לזכור · ודומיהם ואפילו כשיבא זולת בכלם על הרוב הוראתו
 כאלו הוא עם הלמוד כמו הסבלת עשה · (כנאצית א) · ראה פניך · (שם ט)
 שהם כמו לעשות · לראות · וכל המקור כשיבא במקום צווי כמו זכור
 את יום השבת · (שמות ט) · שמור את הודש האביב · (זכריס ט) · ודומיהם יש
 לפרשם כאלו הם לזכור לשמור · או הם כמו צוים ממש כמו זכור
 שמור · ובשאר הבנינים זולת בנין הקל אין הפרש בכתובה ובקריאה
 בין המקור כשהוא זולת בכלם ובין הצווי ליחיד וזה יתבאר

לך

מאמר א

לך יותר בעקר שרש עשרה במאמר שני :

ד ואשר אמרתי כבר כי אין למקור זמן אומר עתה כשהוא בא עם
בכלם יש בו קצת הוראות זמן כי עם הבית והכף הוא מורה על

הרוב על זמן העבר כמו בנסוע הארון . (כמדבר 1) בשמוע עשו . (כנלמית 17)
שהם כמו כאשר נסע . כאשר שמע . ועם הלמד והמם הוא מורה על
הרוב על זמן העתיד כמו לשמור את דרך . (ס 1) מדבר עם יעקב .

ה דע (ס 65) שהם לעתיד עד כאן דברתי מהמקור ועתה אדבר מהצווי :

ה דע כי לא תבא אות שמושית בראש הצווי לעולם זולת הויר
כדה ואף כי כבר אמרתי כי אין צווי אלא לנוכח אומר

עתה כי תוכל לצוות גם לנסתר אכן בלשון עתיד כמו
יעשה פרעה ויפקד פקידים . (כנלמית 16) ודומיהם רבים :

ו וכן יבא הצווי לנוכח בלשון עתיד כגון רוב מצות עשה . כמו
תספור לך . (ויקרא 17) תעשה לי . (ס 10) ודומיהם . וכן בלשון עבר עם

ויר ההפוך כמו ואתה את יהוה . (דברים 1) וענית ואמרת . (ס 10) ודומיהם .
והבאים בלשון צווי ממש הם מעטים כמו כבד את אביך . (שמות 20)

שמע ישראל . (דברים 1) אבל מצות לא תעשה לא יבאו לעולם רק
בלשון עתיד כמו לא תרצח . לא תנאף . לא תגנוב . (שמות 20) לאנאמר .

לארצח . לא נאף . לא גנוב . כי לא יבא הצווי לעולם אחר אחת
ממלות האלו אל . לא . פן . כי . אשר . את . למען . בעבור .

ודומיהם :

ז והנה למדבר בערו לא שויך צווי כלל כי אין אדם מצוה

לעצמו ולפעמים בא הצווי על לשון בקשה ותחנונים

ובפרט כנגד השם יחברך כמו שנמצא לרוב בספר תהלים

ולפעמים משימין אצלו מלת נא . או אנא כהורות על
התחנה כמו סלה נא . (שמות 17) אנא יהוה הושיעה נא . (תהלים קי"א) גם

נמצא

נמצא צווי ברשון גזום כמו שמח בחור בילדותך . (קהל א) . באו בית אל . (עמק ד) ודומיהם מעטים :

העקר השביעי אתחיל בו לבאר הוראת שבעה הבנינים ויתבאר בו הוראת בנין הקל לבדו :

א הבנין הראשון הוא אב הקל לקלותו שאין בו דגש ולא אות נוספות לסימנו כי לשאר הבנינים בין אבות בין תולדות יש לכל אחד סימן מובהק והוא דגש או תוספת אות או שתיים עם הדגש כמו שתראה בלוח הבנינים א"ה :

ב וההוראה שלבנין הקל הזה היא להורות על מי שהוא פועל הפעולה בזולתו . (ב"א דיו טהעטיגע גאטטונג) רוצה לומר כי רוב הפעלים שבבנין זה הם פעלים יוצאים ונוכח לומר שבשביל זה שם מניח הלשון בכל פעל שלש אותיות שרשיות השתים הם לצורך הפעולה לפי שאין פעל פחות משתי אותיות ואות השלישית מורה על מי שתצא אליו הפעולה ולכן היו הפעלים של נחי העין ברוב פעלים עומדים . (ב"א דיו איסטעלערע גאטטונג : נייטרוס) לפי שאין בהן רק שתי תיבות נעות כגון . קם . שב . סר . רץ . רם . גר . וכן רוב הפעלים השלמים הם יוצאים ונמצאים מעטים שהם עומדים . כמו הלך . (ב"א ער איט געגאנגען) . ישב . עמד . ישן . (ב"א ער האט געטאנען) . שכן . שכב . שחק . כעס . בכה . וישבם סימנים להכירם והם שרא שייך בהן פעול ולא נפעל . (ב"א דיו זיידערע גאטטונג) גם לא שייך אחריהן אחת ממלות המורות על הפעול כגון . את . אותו . אותי . אותך . ודומיהם . גם לא יתקשרו עם הכנויים כמו . ישיבי . עמדי . עמדהו . ודומיהם . והאמת שבכל סמנים האלה יש יוצאים מהכלל . וצריכין פירוש כמו . לא יגרך רע . (תהלים ה) . וחביריו רבים . לכן אתן

מאמר א

בהם סימן שיוכל האדם להכירם בנקקה וזהו שבכל פעל ששייך לפניו
מלת מה הוא פעל יוצא כגון · מה שמר · מה אכל · מה שתה ·
ודומיהם אבל בפעלים העומדים לא שייך לומר מה · כילא יתכן לומר

מה ישב · מה עמד · מה ישן · מה בקח ·

ג ודע כי נמצאים שרשים שהם לפעמים יוצאים ולפעמים עומדים ·

כמו הפך לבס לשנא עמו · (מילים קט) הוא יוצא · שפירושו תקב"ה הפך

לבס · ואיש ישראל הפך · (אופנים י) הוא עומד · (ב"ח האט זך גיקערט)

וזן אשר תלקו לכל העמים · (דברים ז) יוצא · תלק לבס · (האפע י)

עומד ואחרים מלבד אלה :

העקר השמיני בהוראת בנין נפעל :

הבנין השני נקרא בנין נפעל והוא של שרש מינים :

א המין האחד הוא תולדתו של קר היוצא רוצה לומר שהוא מקבל

הפעולה מיד אביו הקר והמשל אם תאמר על

האב אכל תאמר על הבן נאכל · וכן נלכד · נשרף · נשבר · או נשבה ·

אם גנוב יגנב · (שמות כג) · שרוף ישרפו · (שמות כג) · ודומיהם רבים · כלם

פעולים מיד אחר והנה הוראת המין הזה כהוראת בנין פעל ממש כי

אין הפרש בין ונגב מבית האיש · (שמות כג) · ובין ונגנב · ובין והנה שרף ·

(ויקרא י) · שהוא מבנין פעל · ובין נשרף · ויש כך לדעת שלא יבאו

צווים מהמין הזה לעולם כי לא נוכל לומר · הנשרף · הנגב · הלכד ·

השבר · אבל יבאו במין השני והטעם יתבאר לך בבנין פעל הדגוש ·

ב והמין השני הוא מהנפעלים הפעולים על ידי עצמם והם

החלק היותר רב מהנפעל ובוה דומה הוראתו

להתפעל ממש וכן מצינו שהפסוק משמש בהם כאחד כגון אך

תטמאו

מאמר א

ח

הַטְּמָאוּ בְּכָל אֲדָה . (ויקרא 6) שהוא כמו הַטְּמָאוּ ואחר כך אומר כי
 בְּכָל אֲדָה נִטְמָאוּ הַגּוֹיִם . (ויקרא 6) שהוא מבנין נִפְעַל . וכן אונקלוס
 מתרגם כל רשון נִפְעַל ברשון התפעל וכן רש"י ז"ל כמו שפרש עד
 וַתִּחַבֵּס . (נדרים 27) וכן שְׁתָּה גַם אֶתָּה וְהִעַרְל . (מנחות 3) וגם יבא הצווי
 בנפעל מזה המין והוראתו כבנין התפעל כמו הַשְׁמִיר לָךְ . (נדרים 6) .
 הַפָּרָד גַּא מְעַלִי . (שם 7) שהוא כמו הַשְׁתַּמֵּר . הַתְּפַרֵּד . והכלל כל
 הנפעלים מזה המין אינן הפרש בינם ובין התפעל . כמו יָקוּוּ הַמַּיִם .
 וַתִּרְאֶה הַיַּבְשָׁה . (נדרים 6) . וְכֵן וַיִּרְאֵ יוֹי . (שם 10) . וַיִּנְחֵם יוֹי . (שם 11) . שְׁבַת
 וַיִּנְפֹּשׁ . (שמות 6) . אֶל בֵּיתוֹ וַיִּחַנֵּק . (שמות 15) כָּלֶם מִבְּאֵרִים כֹּאֲלוֹ הֵם
 מן התפעל :

והמין השלישי ויש נפעלים שלא נמצאו בקל כמו נִשְׁבַע .
 (ב"א ער טוותר) . כָּלְחַם . נִשְׁעַן . נִזְהַר . נִכְנַע .
 ודומיהם והם מפורשים כאלו הם מזהקל כמו שיתבאר בסוף עקר
 שלש עשרה :

ג ודע כי כמו שנמצאים פעלים בבנין הקל שפעמים הם יוצאים
 ורפעמים הם עומדים . כמו שכתבתי . כן נמצאים בבנין זה
 נפעלים לפעמים יוצאים ורפעמים עומדים כמו וּבְגִבְיָא נִשְׁמַר . (סוטה 1)
 הוא יוֹצֵא . וְעַמְשָׂא לֹא נִשְׁמַר . (שמות 17) הוא עומד . ופרושו לא
 שמר את עצמו . וכן וְנִמְכַר בְּגִיבְתוֹ . (שמות 22) הוא יוצא . שפרושו
 שמכרוהו בית דין . וְנִמְכַר לָךְ . (ויקרא 24) הוא עומד . כמו שפרשו
 חכמים ז"ל שמוכר עצמו מפני דוחקו . ויש נפעלים נגזרים מפעלים
 עומדים והם מעטים מאד . כמו וַיִּנְשֵׂא מֹשֶׁה . (שמות 27) וַיִּקְרַב בְּעַל הַבַּיִת .
 (שם 28) כָּצַר כְּנֻסוֹתוֹ נִהְלַכְתִּי . (תהלים קע) אֶרְץ נוֹשְׁבַת . (שמות 11) ודומיהם
 מעטים :

9. העקר

מאמר א

העקר התשיעי בהוראת בנין פעל הדגוש . דע כי הבנין השלישי הזה גם הוא אב ונקרא פעל הדגוש כי כן תמיד דגוש בו עין הפעל והוא של ארבע מינים :

א המין האחד הם הפעלים המיוחדים לו לבד ולא יכנסו בבנין הקל והוראתם כהוראת בנין הקל היוצא באחד כמו . דבר . מהר . צוה . ודומיהם :

ב המין השני הם הפעלים הנמצאים בשני הבנינים אבר הם בבנין הקל עומדים . כמו שכן . הלך . ודומיהם וכשיכנסו בבנין פער אז הם יוצאים לשני כמו אהר שכן באדם : (מילים ע"ב) (ב"ח הזוט נידר געטטענאט זונטער דען זענטען) . ערום הלכו בלי לבוש . (מ"ב כד) והוראתם כהוראת בנין הפעל היוצא לשני כמו שאבאר בעקרו :

ג המין השלישי הם הפעלים הנמצאים גם כן בשני הבנינים והם בשניהם יוצאים ואין הפרש ביניהם רק שבפעל הם מורים על חזק הפעולה והתמדתה יותר מבנין הקל כמו שלח . ושלח . שבר . ושבר . ודומיהם :

ד המין הרביעי הם הפעלים הנמצאים גם כן בשניהם והם בהם עומדים וגם הם מורים בפער על חזק הפעולה יותר מביקל כמו וישערך צמח . (יחזקאל ט) . פתח הסמדר . (ע"ג ע"ב) שהם כמו פתח צמח . וחשובי המדקדקים אינם מורים שימצאים עומדים בבנין פעל הדגוש כי לא הוסיף זה הבנין רק לפעלים היוצאים ואומרים כי צמח ופתח הם מבנין פעל והחירק מקום קבוץ והוא כמו צמח ופתח . כמו וישם בארון במצרים כמו וישם :

ה הנה

ה הנה נמצאים בנין זה פעלים אשר אין כמוהם בכל שאר
 הבנינים והם פעלים המורים על הפך הפעולה כמו ודשנו את
 המזבח ^(במדבר ז) שהוא הסרת הדשן וכן תבואתי תשרש ^(מיוני ב) רוצה
 לומר עקירת השרשים וכן מסעף פארה במערה ^(שעמי י) רוצה
 לומר הסרת הסעיפים ודומיהם :

ך ודע כי לא יבא זה רק בפעלים הנגזרים מן השמות כאלו שזכרתי
 וכאשר אבאר עוד בפרק המינים ואף אין לך רשות לעשות כן
 בכל פעל הנגזר מהשם רק מה שנמצא מהם בפסוק והנה זה הבנין
 גם הוא הוליד בן זקרא שמו בנין פעל :

העקר העשירי בביאור הוראת בנין פעל :

א הבנין הרביעי הוא נקרא בנין פעל תולדתו של פעל ואין
 לו רק הוראה אחת והיא שתמיד הוא פעול
 על ידי אחר והוא אביו הפעל אשר ממנו הוא מקבל מקרהו לכן
 גם הוא נגזש כאביו והמשל כאשר תאמר על אביו ספר כפר תאמר
 על הבן ספר כפר והנה לא נזכר מי הוא המספר או מי הוא המוכפר
 לכן קראו לו בנין שלא הזכר שם פועלו :

ב וכן לבנין הפעל הנולד מבנין הפעיל כי דין אחד לשניהם כי גם
 הוא תמיד מקבל פעולתו מיד אחר ובעבור זה אין באחד מהם
 צווי כי איך יצוה אדם לחבירו על מה שעושה איש אחר ולזאת
 הסבה לא יבא צווי בנפעל הנגזר מפעלים יוצאים כמו שכתבתי
 במאמר זה בעקר הח' ומכר שכן שאין בהן פעול ואף הבינוני
 איננו בפעל רק במקומות מעטים במקום שם התואר כמו והסנה
 איננו אכל ^(שמות ג) לנער היולד ^(שופטים יג) שהם תוארים בראיית הקמץ
 ואין לומר כי הם עברים והקמץ שבהם בעבור הסוף פסוק שאם

מאמר א

כן היה לו לומר והסנה לא אָכַל. כי מלת אין לא תשמש בפעלים רק בשמות וכן הָא שר מלת הַיָּלֵד מוכיח שאינו עבר כי לא תשמש הָא הידיעה בפעלים. לכן צריכים אנתנו לומר כי הם תוארים. וּבְהַפְעֵל לא נמצא לא בינוני. ולא תואר לעולם. גם המקור לא נמצא בשניהם כי אם במקומות מעטים. ועם אותיות בְּכָלם לא נמצא לעולם. כמו שיתבאר דך כל זה במאמר שני בעקר שני. אם כן לא נשאר בהם רק

העבר. והעתיד :

ג ואומרים קצת המדקדקים שאפילו בעתיד אין להשתמש בְּפַעֵל וּבְהַפְעֵל רק בשני גופים כי יחסרו ממנו המדברים בעדס ואומרים

זה בעבור כי לא נמצאו מהם במקרא רק אחד והוא מִבְּטֵן לִקְבֹר

אוֹבֵר. (מ"ב) שהוא עתיד מבנין הַפְעֵל מנחי פֶּאֱיֹד. ונראה לי כי

מפני זה אין למנוע מדברר בס והלא כמה מלין יש שאנתנו אומרים

אותו מדרך הסברה אף על פי שלא נמצאו בפסוק ומכר שכן באלה

שנמצא אחד מהם בפסוק ולמה לא נדברר בס :

העקר האחד עשר בביאור הוראת בנין הַפְעֵל :

הבנין החמישי גם הוא אב ונקרא הַפְעֵל וגם הוא של ארבע

מינים :

א המין האחד הם הפעלים אשר הם עומדים בבנין הקל וזה

הבנין יוציאם לשני כמו קם והקים. יָרַד והוריד

ולזאת הסבה הוֹסֵד זה הבנין. ולכן הוא בא לרוב בנזרת נחי העין אשר

שם מִשְׁבֵּן הפעלים העומדים לרוב כמו שכתבתי בעקר ששי ויבא גם

מעטים בפעלים השלמים כגון מן שָׁכַב. רָכַב. תאמר הַשְּׂכִיב. הַרְכִיב

כרם יוצאים לשני :

ב המין השני כשבנין הקל הוא יוצא לשני אז הבנין הזה

יוציאם לשלשי כמו מן שָׂרַשׁ. אָכַל. שהוא

יוצא

מאמר א

יוצא רשני נאמר האכיל. שהוא יוצא לשלישי. והמשל הפואכילך
מן הדי כאן שלשה גופים הקבה מאכיל. וישראל אוכל. והמן אכול :

ג המין השלישי הם הפעלים אשר רא נמצאו בבנין הקר
כמו השבים. השריך. ודומיהם והוראתם
כהוראת הקל. כמו שיתבאר בסוף עקר יג :

ד המין הרביעי הם הפעלים שהם עומדים בבנין הקל. וגם
בוה הבנין כמו ופרעה הקריב. (פסות יד) ויעתק
משם. (כנענית יב) שהם כמו קרב. ועתק. ואמר הראבע שחסר מהם
הפעול. ופרעה הקריב. חסר. מחניהו. וכן מזו ויעתק משם חסר. אהלו
וכן בשאר מקומות. ונמצאים פעלים בוה הבנין שהם במקום אחד
עומדים. ובמקום אחד יוצאים כמו החפיר לבנון קמל. (ישעיה לב) עומד.
יבאיש ויחפיר. (תנ"י יג) יוצא. וכן את העיר לא הרחיקו. (כנענית מד)
עומד. הרחיק ממנו את פשעינו. (תנ"י קט) יוצא. וכן כי יעשיר איש.
(תנ"י עט) עומד. ברכת יי היא תעשיר. (תנ"י י) יוצא. והנה גם זה הבנין הוליד
בן ונקרא שמו בנין הפעל :

העקר השנים עשר בביאור הוראת בנין הפעל :
הבנין הששי נקרא בנין הפעל. והוא תורתו של הפעיל. ולכן
גם הוא בתוספת הא' כמוהו והוא שר שני מינים :

א המין האחד כשבנין הקל ממנו עומד כמו מן קם. הוקם.
והוראתו כהוראת בנין פעל דהיינו שהוקם
על ידי אחר :

ב המין השני כשבנין הקל ממנו יוצא. אז הוא מקבל הפעולה
על ידי אמצעי. והמשל הברת מנתה ונסך. (ישעיה ט)
הנה כאן שלשה גופים. הארבה. והגפן. והמנתה. הארבה הוא
בורת //

מאמר א

כזרת. והנפץ. נכרת. ועל ידי כן המנחה הכרת. והנה כל שאר דיני
התפעל הם כדיני אחיו פעל הדגוש כמו שבארתי בעקרו :
העקר השלש עשרה בביאר הוראת בנין התפעל :

א הבנין השביעי נקרא בנין התפעל וכבר אמרתי כי הוא אב
ותולדה רוצה לומר פועל ופעול כי פעולותיו

הוא פועל בעצמו לא בזולתו. כמו והתקדשתם והייתם קדושים. (ויקרא כ).
רוצה לומר תהיו מקדשים את עצמיכם וזאת היא הוראתו העצמית.
וכן הוראת בנין נפעל במין השני כמו שכתבתי בעקרו עיין שם :

ב ועוד יש לו הוראה אחרת שלפעמים הוא מתדמה כאילו הוא מקבל
הפעולה ואינו כן והמשל והתברך בלבבו. (דברים כט) ר"ל שהוא יחשוב
בלבו שהוא מברך אבל אינו כן. וכן יש מתעשר ואין כל. מתרושש
והון רב. (ספ"ג) רוצה לומר מראה עצמו עשיר או רש ואינו כן
ודומיהם רבים :

ג ודע שלא יבא זה רק מפעלים עומדים. אבל יש לך רשות לעשות
בן בקצתן אפילו שלא נמצא במקרא. אך השמר לך שלא תעשה
כן מפעלים יוצאים. והכלל כי הבנין הזה לא יצא לעולם לזולתו ואר

תשעה אר דברי שמר מהאומרים שנמצא במקומות שהוא יוצא. כמו וכל
כלי עץ תתחטאו. (כורכב 66) והתגזלתם את הארץ. (ספ"ג) ודומיהם. כי בטוב
נוכל לפרש אותם באופן שהם פועלים בעצמם ואין כאן מקום להאריך :

ד ועוד נמצאו פעלים שלא יבאו כי אם בבנין התפעל כמו התפלל
התחנן ודומיהם והם מפרשים כאלו הם מבנין הקל וזהו כגד גדוד
שכל פעל אשר לא נמצא כי אם באחד מהבנינים זולת הקל תפרשנהו

כאלו הוא מבנין הקל כמו. נשבע. נלחם. בנפעל. השכים. השליך.
בהפעיל. כמו שכתבתי בבניניהם :

נשלם המאמר הראשון * בשם אל אחרון וראשון
ובשם שהוא אחד ואין שני * אתחיל המאמר השני

בביאור ההבדלים אשר בין כל בנין ובנין מצד הקודות והאותיות
הנוספות לכל אחד ואחד אשר הם סימנים להכיר איש מדעתו בין
שרמים בין שאינן שרמים ואף הוא של שלש עשרי עקרים :

העקר הראשון בביאור נקודות בנין הקל והנפעל מהשלמים
וסימניהם :

א בנין הקל נקרא כן בעבור שאין לסימנו אות נוספת על
שלש אותיות השרשיות וגם אין בו דגש :

העבר . (ב"א דיו פער גומענע נייט) . כולו הפ"א קמוצה . הוץ
מהנמצאים והנמצאות שבהם נהפך הקמץ לשוא בעבור

המ"ו והנ"ן שבסופן וטעמו מלרע כמו פקדתי . פקדתי . וכן דין כל
מכה שראשה קמץ שתתרכה בתנועתה והיא מלרע ישוב הקמץ
לשוא . והנה העין פתוחה בכלן הוץ מבגסתרם . ובגסתר . שהיא
בשוא נע כמו פקדו . פקדה . והטעם לפי שאם היתה פתוחה צריך
להיות אחריה שוא בת או דגש כדין אחד כל תנועה קטנה וכאן לא
שייך שוא נח כי לדביס צריך להיות אחריה ו"ו בשורק . ונסתרה הא'
וקמץ לפניה . גם הדגש לא שייך בהן לומר פקדו . פקדה . פי הבנין
נקרא קל רוצה לומר בלא דגש :

ב ודע כי נמצא הנסתר יחיד בשלש אפנים פער . פעל . פעור .
ובפסוק אינמצאו שלשתם . ולא יכל משה לבא אל אהל מועד פי
שכן עליו הענין וכבוד יהיה מלא את המושכן . (שמות ט') אבל בשאר גופי
העבר יבאו הצדדים על משקל הפתוחים . והמשל כאשר תאמר מן
שמר . שמרת . שמרתי . וכולי . כך תאמר מן חפץ . חפצתי . חפצתי .
וכולי . הוץ מהנסתרים . והנסתרה כשיבאו בהפסק ישובו לקדמותן
לצירי כמו חפצו . חפצת . אבל אותם שלמד"הם אלף הם בצירי בכך

12

גופי

6 7

מאמר השני

גופי העבר כמו שאזכרם אחר כך . ושרש יצא . יוצא מן הכלל
ומשקל פעול הוא בהולם בכל גופי העבר הוץ מהנסתרים . והנסתרה
שהם בשו"א כמו . יכלו . יכרה . ובהפסק ישו בו לקדמותן לחולם
כמו להוציא את הכנים וראו יכורו . (שמות 1) :

ג ודע כי משקל פֿעל . ופעול על הדוג לא יבאו רק מפעלים עומדים
כמו . זקן . מלא . דבק . חדלו . קמלו . ומן מלא נמצאים עומדים .
ויוצאים . וכן כל פעלי מנחי למד אלף שהם על משקל פֿעל הם
עומדים כמו . טמא . צמא . שגא . ירא . ומועטים
נמצאים מהשלמים מפעלים יוצאים כמו הפץ . אהב . אבל על משקל
פעול תמיד מפעלים עומדים כמו יכור . יגור . קטון . קטנתי מכל
החֿסדים . (בבליסית 10) לכן אין להם בינוני . ופעול . כמו שכתבתי במאמר
הראשון בעקר החמישי בסימן ד' . אבל יבא שם התואר במקום שניהם
במשקל העבר כמו ואברהם זקן . (שם 10) הוא תואר . ויהי פי זקן וצחק .
(שם 10) הוא עבר . ולא יכול משה . הוא עבר . ולא נמצא ממונו תואר
בפסוק . אבל רבותינו זכרונם לברכה שמשו בו לתואר . באמרם אינו
יכול . אינם יכולים . ושאר כל פעולות הבנין הולכים על דרך אחד
ואין הפרש בין שלשה המשקלים :

ד הבינוני . (ב"מ ד"ח ג' ע"ג ווערטאגע צייט : פרעווענט) הפא בהולם
בכל שלשה גופים . והעין בצר"י ביהיד לבד . כמו
פֿוקד . אבל בשאר הגופים נהפך לשו"א כדרכו כמו פֿוקדים פֿוקדה
פֿוקדות . ודע כי הנקבה . תבא על הרוב בתו' בסוף ושני סגולים
לפניה . כמו פֿוקדת ועל המעט בה"א כמו הולכה היא . (ישיב 7) והיא
שופטה את ישראל . (שופטים 7) ועוד אדבר בזה במאמר שלישי בעקר
חמישי בסימן ב' :

הפעול הפא בקמץ ביהיד . כמו פֿקוד ובשאר הגופים נהפך לשו"א
כדינו

מאמר השני

יב

כדינו שכתבתי לעיל בעבר ובכולם העין בשורק כמו פקודים פקודה פקודות :

ה המקור (ראו אונבעטטווארטע ארט : אינפייטיטוט) הפא בקמץ כמו פקוד וזה כשיסמכו לעבר או לעתיד כמו שמוך תשמרון הלוח הלכת וכן כשיבא במקום צווי כאשר כתבתי במאמר הראשון עקר ששי עיין שם ובאותיות בכלם נהפך הקמץ לשוא ולפעמים גם כן זורת בכלם כמו עד אבוד הגשאים (דברים 1) וכן עת ספוד עת רקוד (קבלת 2) והעין בחולם ואותיות בכלם בהירק והאות שאחר בכלם רפוייה כמו פפקוד פפקוד ואחר המם דגש כמו מפקוד וזה לחסרון נון מן כאשר יתבאר לך בפרק שירה בשיר ה :

ו הצווי (ראו געביטענדע ארט : זואפראטיפט) ליחיד הפא שואית והעין בחולם על דרך המקור עם בכלם וברבים וביחידה הפא בחי'יק וזה לפי שהעין שואית כאשר יתבאר במאמר השלישי בעקר י בסימן בי וכן כשיבא היהיד בתוספת הא בסוף אז הפא בחיר'יק כמו שכבה עמו (כנחית לע) שלחה הנער (סס 2) וזה כשהעין בפתח כמו שלח שכב וכשהעין בחולם הפא בקמץ חטף כמו זכור תאמר זכרה לי (במחיה 1) ויש היוצאים מהכלל ואין לי בהם עסק פה :

ז העתיד (ראו ט קינפטויגל נייט) כבר ידעת כי סמנו איתן בראש ונקודות העתיד כנקודות הצווי וכלל זה תקח בדרך ככל הבנינים מכל הגזרות תוסף אותיות איתן על הצווי ותמצא העתיד ובה הבנין תמיד האיתן בהירק ותמיד שוא נח אחר האיתן חוץ מהאקף שהיא בסגול כמו אפקוד לפי שהיא גרונית :

ה ודע כי גופי המדבר בערו ליחיד ורבים יבאו לפעמים בתוספת הא בסוף כמו אזכרה אלהים (תמלים עו) כשירה אנשים (דברי 6) וגופי הנסתרים והנמצאים יבאו לפעמים בתוספת נון בסוף כמו למען ילמדון

13

מאמר השני

יִלְמְדוּן. (סס ד) שְׁמוֹר תְּשִׁמְרוּן. (סס יא) וְדִין. הָא. וְנוּן. זֶה כּוֹלֵל בְּכֹל
הַבְּנִינִים. וְכֹל הַגְּזוּרוֹת הוּן מְנַחֵי לְמַד הָא שְׂרָא תְּבֵא בֵּה הָא נּוֹסֶפֶת
אִם לֹא בִּהַתְּזוּלָּף הָא הִשְׁרֵשׁ בְּיֹד כְּמוֹ וְאַהֲמִיָּה. (סס יג עו) וְדַע כִּי עִם
יֹד וְתוֹ הָאִיתָן לֹא תְּבֵא הָא נּוֹסֶפֶת בְּסוֹף רַק בְּקִצַּת מְקוֹמוֹת כְּמוֹ
יְמַהֵר יְחִישָׁה. וְתִקְרַב וְתִבּוֹאָה. (יטעוה ס) תְּעַפֶּה בְּבִקְרַת תְּהִיָּה. (איוג יא)
וְדוּמִיָּה מַעֲטִים :

ט דַּע כִּי נִמְצָא פְּעִלִים שִׁבְּא לְפַעֲמִים הַעֲתִידִים בְּחוֹלָם בְּסוֹף .
וּלְפַעֲמִים בְּפִתָּח כְּמוֹ וַיִּשְׁבּוּת הַמֶּן בְּחוֹלָם. (יחטע ס) לְמָה תִּשְׁבֵּת
הַמְּלֵאכָה בְּפִתָּח. (כחטוה ו) גַּם נִמְצָאִים שֶׁהֵם לְעוֹלָם פְּתוּחִים וְרוֹבֵם הֵם
פְּעִלִים עוֹמְדִים כְּמוֹ יִשְׁבֵּב. יִרְכַּב. וַיִּשְׁמַן יִשְׂרָוּן וַיִּבְעַט. (דכרס יג) אֲבָל
אוֹתָם שֶׁהֵם בְּחוֹלָם הֵם עַל הַרּוּב יוֹצֵאִים. זוֹרֵת כֶּשֶׁלְמַד הַפַּעַל עֵין .
אוּ חֵית. אִז הֵם לְעוֹלָם פְּתוּחִים בֵּין שֶׁהֵם עוֹמְדִים. בֵּין שֶׁהֵם יוֹצֵאִים .
כְּמוֹ יִשְׁמַע. יִשְׁלַח. וְכֵן כֶּשֶׁעֵין הַפַּעַל עֵין. אוּ חֵית. כְּמוֹ תִשְׁחַק לְמוֹ .
תִּלְעַג לְכָר הַגּוֹיִם. (ססלס יג) וַיּוֹצֵאֵם מִן הַכֹּלֵל שֶׁהֵם פְּעִלִים עוֹמְדִים .
וַיִּנְהוּם עָלָיו. (יטעוה ס) וְמָה אֲזַעֲוִם לֹא זַעַם יִי. (נמדככ יג) וְכֵן הַרְיָנִים הִלְלוּ
כּוֹלִים גַּם כֵּן הַצּוּוִי כִּי דִין אֶחָד לְעֵתִיד. וְלַצּוּוִי. בְּנִקּוּדָתָם כֹּאשֶׁר
כִּתְּבֵתִי לְעִיל בְּסִימּוֹן ז :

י בְּנִין נִפְעֵל סִימְנוֹ נוֹן נּוֹסֶפֶת בְּרֵאשׁ וְהוּא קָל. כֹּאבִיו שְׂאִין
בוּ דָגֵשׁ לְסִימְנוֹ :

הַעֲבַר כּוֹלוּ הַנוּן בְּחִירִיק בְּרֵאשׁ וְשׂוֹא נַח אַחֲרֶיהָ וְהַעֵין פְּתוּחָה
כְּמוֹ נִפְקַד. נִפְקַדָּה. וְכֵן נִקּוּדָתוֹ כְּדַרְכֵי אָבִיו :

יא הַבִּינּוֹנִי גַם הוּא בְּנוּן נּוֹסֶפֶת כְּמוֹ הַעֲבַר אֲבָל הַעֵין קְמוּצָה
בְּכֹחַ כְּמוֹ נִפְקַד. נִפְקַדִּים. נִפְקַדָּה. כְּמוֹ רוּחַ נִשְׁבְּרָה .

(ססלס יג) וְהוּא תְּמִיד מְלַרַע. אֲבָל אֶחָת מֵהֵן לֹא נִשְׁבְּרָה. (סס יג) שֶׁהוּא
מְלַעִיל

מלעיר הוא עבר לנקבה. ולא יבא כן רק בהפסק. אבל זולת הפסק
הוא בשׂוא כמו נשְׁבְּרָה קרִית תוהו. (יסעי' כד) ודומיהם :
הפעול איננו פה כאשר ידעת :

יב המקור בא בחסרון נון הבנין. ותמיד הפא דגושה להורות
על הנון ועל כן הוצרכו לשונם האנוספת קודם הפא
כמו אַחֲרֵי הַפֶּרֶד לוש. (בלאסית יג) וזה כדי לעשות הדגש חזק. כי אין
דגש חזק בתחלת המלה. כאשר יתבאר בפרק שירה בשיר החמישי.
ואפילו עם אותיות בכלם תבא ההא כמו בַּהֲקָהֶל הַעֵדָה. (במדבר יו) רק
במקומות מעטים תחסר ההא. כמו בַּעֲטָף עוֹלָל. (איכה ג) לַעֲנוֹת מַפְגֵּי :
(קשות) וּפְכִישְׁלוֹ אֶל־יָגֵל רֶבֶף. (תסלי כד) :

יג הצווי תמיד בהא כמו הַפֶּרֶד נֹא מַעֲלִי. (בלאסית יו) אבל העתיד
אין צריך להא כי אותיות איתן שבראש יעשו הדגש
חזק והכלל כיוון הבנין תמיד הנון וההא ואותיות איתן הרוקיס :
אפילו האלף של איתן פעמים רבות. כמו אֲנֹכִי אֲשַׁבֵּעַ. (במאסית כה) מה
שאינן כן בקל כמו שכתבתי. ותמיד הפא בדגש ובקמץ זולת כשהפא
מאותיות את הער. או ההא והאיתן בצירי. כמו האסף. יעבד וכולי.
כמו שיתבאר בפרק שירה בשיר התשיעי :

העקר השני בביאור ונקודת בנין פעל הדגוש ופעל מהשלמים
וסימניהם :

בנין פעל סימנו דגש בען בכר הבנין :
א העבר כלו הפא בחי'ק והעין פתוחה חוץ מהנסתר היחיד
שהעין בצירי על הרוב כמו און. חקר. תקן. ונמצאת
בפתח כמו. אַבְד וְשִׁבַר בְּרִיחִיהָ. (איכה ג) ודומיהם מעטים. והנסתרים
והנסתרת. בשׂוא נע כדינו תחת אות דגושה. כמו פָּקְדוּ. פָּקְדָה :
ב הבינוני והפעול תמיד בתוספת מס שואית בראש

וּבבִּינוּנִי 7 ז

מאמר השני

ובבינוני בפתח אחריה. כמו מפקד. ובפעור בשלש נקודות אחריה
כמו מפקד. וסימנך מפקד ועין הפעל בבינוני. היהוד בצרי. ובשאר
הגופים בשוא נע. כמו מפקד. מפקדים וכולי. ובפעור בכל הגופים
העין בקמץ. כמו מפקד. מפקדים וכולי.

ג המקור הפא בפתח והעין בצרי פקד גדל. ואותיות בכלם הם
בשוא. וזלת המם שהיא תמיד בהירק. כמו בפקד.
בפקד. לפקד. מפקד.

הצווי ליהוד כמו במקור. פקד. אבל הרבים. והנקבה בשוא נע
כמו פקרו פקרי. וברבות ישוב השוא לצרי. כמו פקדנה.
ובעתיד תשים אותיות איתן על הצווי. כמו אפקד. ופקד וכולי. תמיד
נקודתם בשוא כמו מם הבינוני.

ד וכלל זה תקח בידך. בכל בנין אשר בו הבינוני בתוספת מם נקוד
האיתן כמו נקוד המם. וזה בכל הגורות. חוץ מבהפעיל שבגת
העין. ושם אגלה רך המעם.

ה ואם עין הפעל אחת מאותיות ראע. על הרוב יורד הרגש תחת
נקודת האות שלפניה. ואם היא הירק יעשנה צרי ואם היא פתח
יעשנה קמץ. כאשר אבאר בפרק שירה בשיר התשיעי. אבל ההא.
והחית. אף על פי שלא יקבלו רגש. על הרוב אין להם כח להוריד
הרגש לפניהם. כמו שחר. כחד. מהר. ונמצאים בצרי. כמו נהקת
בצוף. (סעף עו) ודומיהם מעטים. וכן בבנין התפעל כמו מתקדים.
מתלחשים בפתח.

בנין פעל סמנו דגש העין בכר הבנין. כאביו.

ו העבר כלו הפא בשלש נקודות. כמו פקד. פקדת וכולי. וביתר
הנקודות הוא הולך כדרכי אביו.

הבינוני ליהוד. כמו העבר. רק שהעין קמוצה. כמו פקד. פקדים
וכולי.

וכולי . כמו שבארתי במאמר הראשון בעקר העשירי :
הפעול והצווי אינם בו . והמקור המועט הנמצא בו . גם כן הפ"א
 בשרש נקודות . כמו גלב גנבתי . (כראשית טס) ובנחי הלמד

את כל עמיתו . (מחלים קב) ואין עוד . ועם בכלם לא נמצאו :
העתיד בו הא"תן בש"א . כאביו . הפ"א בשרש נקודות . כמו
 העבר . כמו אפקד . יפקד וכולי . ובש"עין הפעל גרונית או

ריש . ישוב הקבוץ להולס בכל הבנין . כמו כי לא פ"ש . (כמדבר טו)
 ומרק וש"פ . (ויקרא ו) כמו שיתבאר בפרק שירה בשיר החשיעי :
העקר השלישי בביאור נקודות בנין הפעיל . והפעל .
 מהשלמים וסמניהם :

א בנין הפעיל העבר כולו בה"א חרומה בראש . והח"ר
 שתחת הע"ן הוא לבד בנסתר . ונסתרים .
 ונסתרת כמו הפקיד . הפקידו . הפקידה זהם מלעיל . ובשאר הגופים
 יבא פ"תח תמורת הח"ר . להקל נקודתו בעבור רבוי התנועות . כמו
 הפקרת . הפקדתי . וכולי :

ב הבינוני הוא בתוספת מס פתוחה בראש . והפעול בתוספת
 מס בקבוץ . ואחר שניהם ש"א נח . כמו מפקיד .
 מפקד . וסימנך . מפקף . ובכל הבינוני . ע"ן הפעל בחירק גדול . ובכל
 הפעול בקמץ גדול :

ג המקור בה"א בראש . להפריש בינו . ובין העבר . והע"ן בצ"רי
 על הרוב . כמו והקבד את לבו . (שמות ח) אבל עם בכלם
 הוא בחירס . כמו להקטין איפה . להגדיל שקר . (עמוס ח) :

ד הצווי היחיד הע"ן בצ"רי . כמו הפקד את הלום . (כמדבר ב) אבל
 כשיבא בתוספת ה"א בסוף . הע"ן בחירק . כמו האזינה .
 הקשיבה . והרבים . והיחידה . לעולם בחירק . כמו הפקידו . הפקיד .
 ולרבותו

151

מאמר השני

ורבות הפקדנה. וזה נאמר מדרך סברא. כי לא נמצא בפסוק :
 ד העתיד כבר ידעת שתשים איתן על הצווי. כמו אפקיד .
 יפקיד. ודע כי היה ראוי אהפקיד. יהפקיד עם הא
 ההפעיר. אך הפילוה כדי להקל התנועות. והשילו הפתח תחת אות
 האיתן. וכן בבינוני הטיכו ההא. ואמרו מפקיד. והיה ראוי להיות
 מהפקיד. וכן הפעול מפקד. והראוי מהפקד. כמו לארבעתם
 מהקצעות. (יחזקאל טו) ועד הרוב עין הפעל באיתן בחירק. וזלת מועטים
 הבאים בצירי. על משקל הצווי. כמו יכרת יי. (תהלים יב) ועם ויו ההפוך
 הם לעולם בצירי. כמו ויבדל אלהים. (בראשית א) .
 בנין הפעל סימנו תוספת הא. כאביו :

ה העבר כלו ההא בקמץ חטוף. כמו הכרת מנחה. או בשרש
 נקודות. כמו והשלך מכוז מקדשו. (דניאל א) אבל בנחי
 פא. ובנחי העין. בא ההא עם ויו שרוקה. כמו ויוסף הורד. (בראשית לח)
 כי אלה שלשתם. אחים הם. ויבאו לרוב זה תמורת זה. ובפרט
 בבנין פעל. והפעל :

ו הבינוני והפעול והצווי. אינם בו. והמקור המועט שבו. גם
 הוא בקמץ חטוף ועין הפעל בצירי. כמו המלח לא
 המלחה. (יחזקאל י) והחתך. (ס) ועם תוספת הא. רדה והשכבה. (סג) ועם
 בכלם לא נמצא כלל :

ז העתיד בא האיתן בקמץ חטף. ותבנות על סימן הבנין. כמו
 כליל תקטר. (ויקרא י) ועם הפא גרונית תנוד הפא בקמץ
 והעין בחטף קמץ. כמו ועמד הי. (ויקרא י) יחרם כל רכושו. (שולח י)
 העיקר הרכיעי. בביאור נקודות בנין התפעל מהשלמים וסימניו
 בנין התפעל סימניו הא. ותיו. ודגש בעין הפעל. הרי
 שלשה סימנים :

א העבר

א העבר כולו בה"א חרוקת. ואחריה ת"ו עם ש"א נת. ואחריה שלש אותיות שרשיות. והפ"א פתוחה בכל הבנין. והאמצעית דגושה. כמו התפקד. וכשהיא מאותיות הגרון. או ר"ש אז היא קמוצה. כמו התפקד עלי. (ספוט ט) והתברך ברכבו. (דברים כט) דומיהם. וכל קריאתו ונקודתו. כבנין פעל הדגש:

ב הבינוני בתוספת מ"ם בחי"ק בראש. ואחריה ת"ו עם ש"א נת. מתפקד וגם בו הפילו ה"א. כי היה ראוי מהתפקד. כמו שכתבתי בא"תן שבבנין הפעול. והפעול איננו פה

ג המקור הוא כמו העבר. ולא תפול ה"א אפילו עם אותיות בכל"ם וכן הצווי תמיד עם הה"א. אבל בעתיד נפלה ה"א. כמו בבינוני. ואותיות א"תן נקודים בחי"ק. כמו בבנין

הקל. ובבנין נפעל. ועל הרוב ע"ן הפעל בצ"רי. כמו אתהלך לפניי. (מסילס ק"ו) ועל המעט בפתח. כמו אל תתהדר לפני מלך. (מסילס כ"ג):

ד ידוע תדע כי בכל הבנין תמיד ת"ו התפעל. קודם פ"א הפעל. כמו שכתבתי. אבל כשפ"א הפעל אחת מאותיות זכ"ש יש לו דינים אחרים. וזה שעם הסמך והש"ן תבא הת"ו אחר פ"א הפעל. כמו וישתמר חקת עמרי. (מסילס ד) ויסתכל הקנב. (קבלת י"ג) ועם הצד"ק תהפך לט"ת. כמו מה נצטדק. (ככללות ט"ז) ועם הז"ן תהפך לד"ת. כמו הודמנתון למאמר. (דברים ל"ג):

ה ונראה לי כי אין להביא ראיה מן הודמנתון. וזה לשתי סבות. האחת. כי היא מלה ארמית. והשנית. שנמצא במסורת הודמנתון כתיב. הודמנתון קרי. והוא הוד משתי מלין דקריין דל"ת ולא כתיבין. נראה אם כן. כי ספק אצלם אם הדל"ת ראויה להכתב אם לא. אף על פי שמצינו שבעלי התלמוד נהגו לעשות כן. באמרו נודמן לו צבי. נודמן הדין. לא נעשה כן בלשון עברי. כי כן אמרו רבותינו

זכרונם

ח 8

16.

מאמר השני

זכרונם לברכה · לשון מקרא לחוד · לשון משנה לחוד ·
 ׀ גם כאשר הפשתי ככל המקרא לא מצאתי שורש שפֿא הפעל
 שלו זײן · שיבנה עליו בנין התפעל · כיוספיק להם בנין נפעל
 בהוראתו השנייה · כמבואר במאמר הראשון · בעקר השמיני בסימן
 ב' · ומלת רַחצו תִּכּוּ · (ישעיה 6) תמצא בספר ההרכבה · גם ׀התשׁוּטִמְנָה
 פְּנִירוֹת · (ירמיה 55) תמצא שם · ועתה אשים פני לבאר החסדים · ואחז
 כך הנחיס · ואחר כך הכפולים בקצור :

העקר החמישי בביאור גורת חסרי פֿא · כמו נָגַשׁ ·
א בנין הקל העבר הבינוני והפעול בא בשלמות · וגם המקור
 על הרוב · כמו נפול תפוז לפניו · (שפיר 1) הלוך
 וְנִסְעָ · וכן הצווי על הרוב בא בשלמות · כמו נצור בני · הרוב נטוש ·
 (שפיר 1) וכן נדרו וְשָׁלְמוּ · (מקלים 20) נִפְרוּ עָלֵינוּ · (הושע 6) ויש שרשים מעטים
 שתחסר הנון במקור · ויבא תמורתה תי' נוספת בסוף · והם נָגַשׁ ·
 נָגַע · נָטַע · נָפַח · וכמעט אין עוד כמו בְּנִשְׁתַּבְּחֵנוּ · (שופר 1) וְנִשְׁתַּבְּחֵנוּ ·
 נִשְׁתַּבְּחֵנוּ · (שופר 1) וְנִשְׁתַּבְּחֵנוּ · (שופר 1) וְנִשְׁתַּבְּחֵנוּ · (שופר 1) וְנִשְׁתַּבְּחֵנוּ ·
 כן רק עם בכלל · אבל זולת בכלל · לא יבאו בחסרון נוֹן ובתוספת
 תי' בסוף לעולם · וכן בצווי תחסר הנון בקצת אלה · כמו גַּשׁ הַקָּאָה ·
 (נכאש 15) וְנָגַע אֶל עַצְמוֹ · (איוב 3) וּפְחִי בְּחַרוּגִים · (שופר 15) וּמִן נִשְׁלַל · שֶׁל
 נֶעְקֵד · אבל מן נָטַע לא נאמר טַע :

ב אמנם העתיד על הרוב יבא בחסרון נוֹן ודגש בעין הפעל · להורות
 עליה · כמו אָנַשׁ יָגַשׁ וכולם בפתח או בחולם כמו אָפּוּל יפול ·
 ונמצאים מעטים באים בשלמות כמו וְתוֹרְתוֹ יִנְצֹרוּ · (מקלים קד) הַיִּנְטוֹר
 לְעוֹלָם · (ישעיה 2) אך כשהעין גרונית יבא תמיד בשלמות · כמו לא
 תִּנְאָף · וְקַח סִתְרִים יִנְעַם · (שפיר 5) הַיִּנְהַק פְּרָא · (איוב 1) זוכתי מעטים
 יבא באותיות איתן בצד תמורת הנון כמו מי יחה עלינו · (ישעיה 1)

(סוף)

ויתחום כד העיר . (כ"ה) שרשם נחת . נהם :

ג בנין נפעל אכלול אותו בתוך פעל הדג'ש :

בנין פֿעל ופעל מחסרי פֿאָ נון דע כי בעבור ששני הבינונים האלו הם תמיד דגושה העיין . כמו שידעת לפיכך יבא בגזרה זו בשלמות . כי אין דרך להסיר הנון ולשום דגש בעיין תמורתו כי כבר היא דגושה ולא יתבנו שני דגשים באות אחת גם לא יתכן שדגש אחד יורה על שני דברים . ולכן יבאו לעולם בשלמות :

ד ודע כי אין הפרש בזה הגזרה בין העברים מבנין נפעל . ובין העברים מבנין פֿעל . כי אלו ואלו דגושי העיין בנפעל דחסרון נון השרש ובפעל לסמן הבנין כמו לא נִכַר שוּעַ לִפְנֵי דָל . (א"ב נ"ז) הוא עבר נפעל . נִכַר אֲלֵהִים אֹתוֹ . (שמות כ"ד) הוא עבר מבנין פֿעל . וכן תכיר בכל מקום לפי כוונת העיין איזה הוא נפעל או פֿעל :

ה בנין הפֿעיל והפֿעל מחסרי פֿאָ נון שניהם שוים בנקודתם לשלמים . רק שתחסר נון השרש ובא דגש בעיין הפעל במקומה בכך הבנין :

העבר הַגִּישׁ הַרְאוּי הַגִּישׁ וכן הבינוני מַגִּישׁ . הפֿעול מַגִּישׁ . המקור וְחִצּוּי הַגִּישׁ בְּצִרֵי . הַגִּישׁוּ . הַגִּישִׁי . בחירק וכן עם בכלם בחירק בְּהַגִּישׁ . בְּהַגִּישׁ וכוּלי . האיִתן אַגִּישׁ . יַגִּישׁ :

בנין הפֿעל כלו ההא . בקוֹבֵץ . כי יותר נִכַר הַדְּגֵשׁ אַחַר הַקְּבוּץ מאַחַר הַקְּמִץ חֲטָף :

העבר הַגִּישׁ הַגִּישָׁת וכוּלי . ואין בו בינוני . ופעול . וצווי . המקור הַגִּישׁ כְּמוֹ הַגִּד הַגִּד כִּי . (כ"ג) ועם בכלם לא נמצא והעתיד אַגִּישׁ . יַגִּישׁ וכוּלי :

ו בנין התפעל גם הוא יבא בשלמות מפני הטעם שכתבתי בבנין פֿעל . ודע כי יש שרשים שפֿיאֵיהם יוֹד ובאים על דרך חסרי

מאמר השני

חסרי פֶּאָ נֶון וקראו להם חסרי פֶּאָ יוֹד ולא נחיו פֶּאָ יוֹד. אבר אומד
 אני כי אין זה רק כאשר עֵין הפעל צדִיק. כמו יצג. יצק. יצע. יצר.
 יצת. תאמר יצב גבלות עמים. אציגה נא. כי אצוק מים. ואציע
 שאור. במרס אצרך בבטן. ויצת אש בציון. בכלום הצדִיק רגושה
 במקום יוֹד פֶּאָ הפעל. ושרש יצא יוצא מן הכללו ולכן אומר אני כי
 הקיפו ימי המשטה. וכן לא הניח איש. שהם רגושים שרשם נקף.
 ננח. ולא יקף. ינח. ועוד אדבר מזה בנחי פֶּאָ יוֹד.
 ז ויש שרש אחד שפֶּאָ הפעל שלו למד ובא המקור. והצווי.
 והעתיד. ער הרוב על דרך חסרי פֶּאָ נֶון והוא שרש לקת תאמר
 ממנו המקור קחת. בקחת. לקחת. והצווי קח. קחו. קחי וכולי.
 ובעתיד יבא בדגש כמו אקח. יקח. תקח. הדגש במקום למד פֶּאָ
 הפעל. ולא נמצא למד אחרת שתחסר וולתי זאת. וזה מפני רוב
 השתמשם בזה השרש. ואפילו הדגש הפילו לפעמים ואין זה רק
 כשעין הפעל בשוֹא. כמו ויקחו אליך. (נראה כי) ואקחה פת לחם.
 (נראה ית) בשניהם הקוף רפויה כמו שמשרש נסע נאמר ויסעו ויחנו
 (נראה נ) וישאו אותו בניו. (נראה כ) הסמך והשין רפויים מפני רוב
 השתמשם בס. ויש אומרים כי ללשון לקיחה שני שרשים לקח. ונקח.
 ויבאו העברים והבינונים מן לקח. והעתידים מן נקח כמו שיש גם כן
 בלשון הקדיכה שני שרשים הלך. וילך. העברים והבינונים באים מן
 הלך והעתידים מן ילך כמו אֵלך. ילך וכולי. והראשון יותר נכון.
 העקר הששי בביאור גזרת נחי פֶּאָ אֵלף. ויוד. כמו אָמר. יֵשב.
 א בנין הקל יבא בשלמות ער העתיד. ובעתיד תנוח האֵלף
 השרשית כמו יאמר. תאמר. נאמר. אבל במלת המדבר
 בערו תחסר האֵלף ובא במקומה ויוֹ נחה כמו אומר אל אֵלָהי. וזה
 שלא יהיו שני אלפין יחד לומר אָאמר. וכשיבאו יאמר. תאמר.
 נאמר

נאמר. בו"ו ההפוך ישוב הפתח. לסגול ומרעיר. כמו וַיֹּאמֶר. וַתֹּאמֶר
וַיֹּאמֶר. וכשיבאו בהפסק ישובו למשפטם הראשון לפתח. וַיֹּאמֶר
וַתֹּאמֶר. ומרע. חוץ מן. וַיֵּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמֶר. (תיכ"ב) וחבריו. כלם
מרעיר :

ב ודע כי שאר הבנינים כרם יבאו על דרך השלמים ולא תנוח בהם
האלף רק שישתנו הנקודות בקצתם מפני האלף שהיא גרונית
וכן בשאר אותיות אח"ע ישוב החירק של נו"ן נפעל. ושל הא הפעיל
לסגול. ואות שאחר הנון וההא בחטף סגול. כמו נֶאֱבָד. האכיל. כמו
שיתבאר בפרק שירה בשיר שלש עשרה. וגם נמצאים שרשים
שפ"איהם אלף שיבאו בשלמות אפילו בבנין הקל כמו מן אָסַף.
אָסַר. נאמר אָאָסַף. אָאָסַר. והטעם לפי שאין משמשין בהן הרבה
לא הקפידו עליהם : גורות נחי פ"א יוד כמו יֹשֵׁב :

ג בנין הקליבא בשלמות עד המקור גם המקור בכלל. וזה
כשיחובר אל הפעלים כמו יָרֹד יִרְדְּנוּ. יָשׁוּב אֵשֵׁב.
אבל כשאינו מחובר אל הפעלים הוא בחסרון יוד ובתוספת ת"ו.
שָׁבַת. רָדַת. רָעַת. ודומיהם. וזה אפילו כפי כללם כמו שכתבתי לעיל:
ד הצווי גם הוא בחסרון הי"וד כמו שָׁב. שָׁבוּ וכולי. ובתוספת הא
שָׁבַת. ובהפסק בצ"רי רָדַת. ובמקף וסמוך למלה זעירה בסגול
ומלעיל קָדַת. ואין הפרש בין זה הצווי. והצווי של חסרי פ"א נו"ן.
לכן תראה שלא תטעה בהם. אבל אותיות א"תן יפרידו בין שני
הגורות כי בחסרי פ"א נו"ן האיתן נקוד בחירק ודגש אחריו. כמו יָנַשׁ.
תָּנַשׁ וכולי. אבל בזו הגזרה הם בצ"רי שהוא תנועה גדולה להורות
על יוד הנחה והיא אינה כתובה. כמו אֵשֵׁב. יָשֵׁב וכולי. ונמצא ב"וד
כתובה ובצ"רי כמו אֵילָכָה שוֹלָךְ. (תיכ"ב) ועל הרוב כאשר הי"וד
כתובה אז האיתן בחירק והעין בפתח כמו אֵינֶךָ. יֵינֶךָ אֵירֶשׁ. יֵירֶשׁ.

מאמר השני

אֵימב ייטב אישן ונמצאים הבאים בדגש במקום ה'יוד'
הנחה כמו מן יצק אצוק דוהי ומן יצר בטרם אצרך וקראו להם
חסרי פא יוד ולא נחי פא יוד כי הם הולכים בעתידים על דרך חסרי
פא נון כאשר בארתי בחסרי פא נון וכאשר הפשתי בכל ספרי
הרקדוק למצא טעם על זה לא מצאתיו :

ה ולי נראה הטעם לפי שהצדיק והסמוך קרובים במוצא ובמבטא
ובפרט כשהצדיק אינו דגושה עד שיש הרבה אנשים שאינם
מפרידים ביניהם ובפרט כל אנשי צרפת ואם היינו אומרים מן יצב
יצק ויצג אצב יצק כמשפט נחי פא יוד היה משמע כאילו
היה אומר אסב יסק תסג לכן נדגשה הצדיק לחזק קריאתה וזהו כלל
גדול ברקדוק כשיבא דגש במקום האות החסרה אז נקראת המלה
ההיא מהחסרים ובשתבא אהת מהתנועות הגדולות במקומה נקראת
המלה ההיא מן הנחים :

ו בנין נפעל העבר כמו המן עסויו נחה בחולם במקום יוד
השרש כמו נודע נודעת נודעת וכולי וכן בבינוני
נודע נודעים וכולי אבל בשאר הבנין הויו נעה וכל נקודתו כמו
בשלמים מן נודע והאיתן אודע יודע זה האלף בחירק שלא
כמשפט כי דינה על הרוב בסגול וזאת לא באה לעולם בסגול ולא
ידעתי לזה טעם והומרה היוד בויו מפני היות הדגש מרנש ונכר
יותר בויו מביוד :

ז בנין הפעיל העבר כמו ההא בחולם תמורת יוד השרש כמו
הושיב הושבת וכו' וכן בכל הבנין האותיות הנוספת
בראשם בחולם בבינוני מושיב במקור ובצווי הושיב בעתיד
אושיב יושיב חוץ מבפעול שהמם לעולם בשורק או
בקבוץ בכל פעול בין בשלמים בין בשאינן שלמים כמו מפקד מושב
ונמצאים

מאמר השני

יה

ונמצאים מעטים המס' בקמץ הטף כמו יש מְשׁוֹרֵךְ . (סיוט 2) . זוכה
 מְשַׁחַח . (מלכ"י 6) ונקודת העין בכך הגזרה כמו בשלמים . אכן דע כי
 אותם העתידים שכתבתי בבנין הקל שהאיתן לפעמים בחירק עם יו"ד
 השרש כתובה הם באים על הרוב גם כן בזה הבנין עם היו"ד כתובה .
 אבל לפניה צירי כמו מן יטב נאמר . וְתִיֹשֵׁב אֵת דְאִשָּׁה . (מלכ"ס 10) ומן
 ינק . וְתִיֹנֵק לֶךְ אֵת הַיֶּלֶד . ומן ימן . אִם הִשְׁמַאל וְאִימָנָה . ומן ילל
 אֶסְפְּדָה וְאִילָלָה . והבינוני המס' בצירי בכך הגופים כמו מְטִיב .
 מְטִיבִים . מְטִיבָה . אבל בנחי העין היחיד לבד בצירי . ושאר בשו"א
 כמו מִבִּין . מִבִּיגִים וכולי . וכן הצווי . והמקור . והאיתן כלם ביו"ד נחה
 אחר הצירי :

ח בנין הפעל ההא בשורק כמו ויִוסֵף הוֹרֵד . וכן בנחי העין הוקס .
 ובכפולים הוסב . בשלשם ההא בשורק ואין הפרש
 ביניהם בנקוד . אבל בשאר גופי העבר יש הפרש בין הכפולים ובין נחי
 פֶּא יו"ד ונחי עין ויו"ד והוא הדגש כמו שיתבאר במאמר זה בעקר השנים
 עשר סימן ח :

ט בנין התפעל כל זה הבנין יבא בשלמות כמו מן ילד . וְיִתְּלְדוּ .
 ומן יעץ וְיִתְּעֶצוּ . ולפעמים תהפך היו"ד ליו"ד נעה כמו מן
 ידע . בְּהִתְדַע יוֹסֵף . ומן ידה וְהִתְדָה עָקִיו :

העקר השביעי בביאור גזרת נחי עין ויו"ד דע כי כר שרש
 שעין הפעל שלו ויו"ד היא נחה בכל הבנינים כמו
 מן קום יאמר קם . קמַת וכולי . חוץ כשלמד הפעל האִתְּנִיעַ הו"ו בכל
 הבנינים כמו מן אָוָה . אִוְתָה נְפִישִׁי . ומן קָנָה . קוֹיִתִּי יִי . ומן רָוָה . רָוָה
 אֵת הָאָרֶץ . ומן צָוָה . צוֹיִת . ומן עָוָה . עוֹתָה וְשָׁתִי . לא תנוח הו"ו
 לעולם . ונמצאו חמשה שרשים שאין למדיהם הא' ולא תנוח בהם
 לעולם והם גָּע . שָׁע . עוֹת . עוֹל . עוֹר . אמנם גָּע לא בא רק בקל

כמו

19.

מאמר השני

כמו כי נוע אֶהְרֵן . ויָנוּע וַיָּמוּת . וְשׁוּע לא נמצא רק בפֶּעַל הַדְּגוּשׁ
שׁוּע . שׁוּעַת . שׁוּעַתִי . וְעוֹת נמצא בפֶּעַל . וּבְנִפְעַר . וּבְהַתְּפַעֵל כמו
לְעוֹת אָדָם . בְּנִיעוֹת הַמַּרְדּוֹת . וְהַתְּעוֹתוֹ אֲנָשִׁי הַחֵיד . וְעוֹל . וְעוֹר לא
נמצאו רק בפֶּעַל כמו מִבֶּף מְעוֹל וְחוּמֵץ . הַשׁוֹחֵד יְעוֹר . וְכָל שאר
הם נחיו וי' :

א בנין הקל העבר הפֶּאֱ בקִמֵץ כמו קם להורות על הוֹיִ הנחה .
אף על פי שאיז דרך הקִמֵץ להורות על ויִן־רִק דִּין החוֹלם
להורות עליה . ונחלף בכאן קִמֵץ כדי להשוות זה הקל לשאר העברים
הקלים שבכולם הפֶּאֱ בקִמֵץ . חוץ מבכפולים כמו שיתבאר בעקר
השנים עשר במאמר זה . ונמצאה האלף כתובה אחר הקִמֵץ במלת
וְקָאֵם שְׁאוּן . (הפס' י) והיא נחה . ובאה נעה במלת וְרָאָמָה . ויִשְׁבָּה . (זכריה יד)
ושני האלפִין הם במקום וי' וכן בנסתרים ונסתרה הפֶּאֱ קמוֹצה ובשעם
מלעיל להורות על וי' הנחה כמו קמו . קָמָה . אבל בשאר הגופים הפֶּאֱ
פתוחה כמו קָמַת . קָמַתִי וכולי וזה מפני השוֹא הנח ששייך בכל עבר
קל שאם היתה הפֶּאֱ קמוֹצה לא היה השוֹא נח כי אם נע כמו שיתבאר
בפרק שירה שיר השמיני . גם יבא העבר בצרִי לגזרת פֶּעַל כמו באשר
מת אֶהְרֵן . פי מתו כָּל הָאֲנָשִׁים . וכן בָּנִים אֲנַחֲנוּ . מְדוּעַ אַתֶּם לָנִים נִגַּד
החוקמה . (מסעי' ג) ולגזרת פֶּעוֹל הַבּוֹקֵר אור . פי אורו עֵינֵי ודומיהם
מעמים :

ב הבינוני כלו הפֶּאֱ בקִמֵץ ואין הפרש בין הבינוני . ובין העבר לנסתר
יחיד כמו בָּא אֶחֶיד בְּמִדְמָה . הוא עבר . אֲנִכִי בָּא אֶלְיָךְ בְּעַב
הָעֵץ . הוא בינוני . אבל בנקבה יש הפרש כי העבר מלעיל כמו וְרָחַל
בָּאָה . והבינוני מלרע כמו וְהִנֵּה רָחֵל בְּתוֹ בָּאָה . ובא בצרִי לגזרת
פֶּעַל כמו מת אַתָּה . ולגזרת פֶּעוֹל כמו טוב . טובים :
ג הפֶּעוֹל והמקור . והצווי . בכולם העִין שרוֹקָה על הרוב
המקור

המקור כמו לא אוכל קום :

הצווי קום קרא. וכן הפעול אבל לא נוכד לעשותו מן קום כי הוא
 פועל עומד. אך נעשה אותו מן שום שחוא פועל ויצא ונאמר
 שום. שומים. שומה. שומות. כמו אבשלום היתה שומה. (שמואל ב יג)
 ונמצא המקור. והצווי בחולם על דרך הכפולים כמו קום יקומו. פור
 התפוררה. (ישעיה כד) והצווי כמו שוב אמי. מול את בני ישראל. (יחזקאל ט)
 ד העתיד אותיות איתן קמוצים להורות על וי' עין הפעל כמו אקים.
 יקום וכולי. והיוו השרוקה אינה עין הפעל. קויו המשך. כוית
 אפקוד. יפקוד וכולי. ויש אומרים כי היא שרשית והראיה מן יקומו
 תקומו. שאם לא היתה הויו שרשית היינו אומרים יקמו. תקמו. על
 משקל יפקדו. תפקדו. שאין בהם ויו' :

ה גם נמצאים בחולם. ותחסד מהם ויו' המשך כמו אל תקיץ. (משל י) ישב
 אפקד. (ישעיה כד) וכן במסורת כל יחוס. תחוס. בחולם בר מן חד
 בשורק לא תחוס עינם. וכל אחוס דכוותיה בשורק. ובהפסק יבא
 העתיד המיד בחולם. כמו יהי ראובן ואל ימת. שלשים שנה ויקת.
 אבל כשהיו זוכת הפסק ישוב החולם לקמץ חטף. ובפרט עם ויו'
 ההפוך. ויקם אברהם. ויקץ מואב. ומן זולת ויו' ההפוך בהסמכת
 למלה זערה כמו. תשב נא גפש הילד. (מלכים ב י) והקמץ השני מכל אלו
 נקרא קמץ חטף וזה יתבאר לך בפרק שירה בשיר אחד עשר :

ה בכין נפעל העבר בנון קמוצה בשלש גופי הנסתרים כמו נבון.
 נבנו. נבונה. ובשאר הגופים נהפך הקמץ לשוא כדענו.
 והחולם יתפך לשורק כמו פי נבנותי. (ישעיה) נפנותי ונדיבתי. וזה
 כדי שלא יהיו שני חולמים יחד :

הבינוני ליחיד כמו העבר ובשאר הגופים יתפך הקמץ לשוא כמו
 נבון. נבונים. נבונה נבונות :

המקור

20

מאמר השני

המקור והצווי באים בהא חרוקה בראש זרגש אחריה. כמז

בשלמים הכון. וכן העתיד אכן. יכון. תכון. נכון. וכו' :

העקר השמיני ביוכיח? הוכיח שבנין פעל שבגורה זו הוא

הבנין אשר קראו לוקצת המדקדקים מרובע :

בנין פעל ופעל הנה הגעתי אל המקום אשר אמרתי בתחלת

המאמר הראשון כי אוכיח שבנין המרובע לא נמצא כלל .

דע כי אמרו קצת המדקדקים על מלת תאכלהו איש . (וי"ג כ) . מל' שני

בסתר . (מל"ג א) למשפטי אֶתְחַנֵּן . (וי"ג ט) שהם מבנין מרובע בעבור

הקמץ חטף שבפא הפעל שלהם שהוא במקום הולם להורות על וי'

נחה אחר פא הפעל :

א העבר הקל אוכל אוכלת. לושן לושנת. שופט שופטת .

הרי ארבע אותיות שרשיות עד כאן לשונם . אכן אני אומר כי אין

להביא ראיה משלש אלה . כי לא נמצאו דק אותם לבד ואין לבנות

בנין בעבורם דק הם בכלל הזרים או המרכבים כאשר יתבאר בספר

ההרכבה כל אחת ואחת במקומה . ומה שאמרו עוד שנמצאים בגורה

זו מרובעים אמיתים כמו מן בון נאמר בונין . הויו הנחה היא עין

הפעל ואחר כך שני נונין שהן שני למדי הפעל הרי ארבע אותיות

שרשיות על כן נקראים מרובעים אמיתים . עד כאן לשונם :

ב על זה אשיב ואומר כי אמת הוא שבנין . וקומם . ושובב . כפור

בהם למד הפעל . אבל הם מבנין פעל הדגוש . וכפי שהויו נחה או

אפשר להדגישה כי אין דגש לעולם באות נחה לכך כפלו בהם למד

הפעל תמורת הדגש ואמרו בונין במקום בון . והראייה על זה שגם

בהתפעל שבגורה זו כפלו בו למד הפעל במקום הדגש ואמרו התבונן

במקום התבון . וכן בפעל שגם הוא צריך לדגש אמרו . באין תהוןמות

חולתי . (פס"ג ג) במקום חולתי . וכן מיהנה מצערי גבר בוכנו . (מל"ג ג)

הוא

הוא מבנין פֿעל במקום פֿונגוּ . וכן יִמְזַלְל וְיִבֵּשׁ . (ספ ט) מבנין פֿעל מגזרה זו . והאומרים שהם על משקל יְקוּמוּס . יִשׁוּבֵב . מבנין המרובע צריכין לומר שהם פעלים עומדים . אבל לא כן דעתי כי כל זה הבנין על הרוב יוצא . ודינו להיות יוצא . וזה גם הוא לי לישועה כי הוא במקום פעל שהוא תמיד יוצא כמו שכתבתי בעקרו . ועוד ראיה אחרת שזה הבנין הוא במקום פֿעל . כי הבינוני והפעול שבו הם בִּמְסֵ שׁוֹאֵית בראש וכן אותיות בִּכְלָם וְאוֹתוֹת אֵתֶן כּוֹסֵם בְּשׁוֹאֵית כִּדִּין כל בנין פֿעל . וההפרש שבין הבינוני . והפעול . הוא שהבינוני בצִדֵי כמו מְשׁוּבֵב נְתִיבוֹת . (שעש טז) והפעול בקִמְץ . כמו והוא מְחֻלָּל מְפִשְׁעִינוּ . (ספ טז) :

ג והכרך כי בנין פֿעל שבגזרה זו נקודה הפֿא בחוֹלָם להורות על ויִן הנחה שהוא עִין הפעול וכפל בו כִּמְד הפעל במקום הִדְגֵשׁ ונקודה בצִדֵי כמו בִּזְיֵן . קוּמֵם . והנקודות הנוספת בראש כלם הם בְּשׁוֹאֵית על דרך בנין פֿעל ובוה הדרך יבא בנין פֿעל ואיך הפרש ביניהם כי אם רפי הענין כמו פֿונְגוּ חֶצֶם . (מלס י) הוא מבנין שקורא אנכי פֿעל . ומִיְהוֹנָה מִצְעָדִי גָבַר כּוֹנְנוּ . מבנין פֿעל . הוֹלֵלָה יָדוּ . (מיו טז) מבנין פֿעל . וְלִפְנֵי גְבָעוֹת חוֹלְלָתִי . (ספ טז) מבנין פֿעל . כאשר כתבתי לעיל :

ד בנין הפעיל העבר כלו ההא בצִדֵי בראש ובשרש גופי הנסתרים הפֿא בחִירָק כמו הִקִּים . הִקִּמוּ . הִקִּימָה . ובשאר הגופים בפתח כמו הִקְמַת . הִקְמִית וכולי . ולפעמים אף בהם הפֿא בחִירָק . אבל ההא בחטף פתח כמו הִקִּימוֹת . הִקִּימוֹתִי . או בחטף סגול כמו הִקִּיצוֹתִי כִּי יִי יִסְמְכֵנִי . (מלס יז) :

הבינוני המֵם בצִדֵי כמו הֵא העבר . ובשאר הגופים נהפך הצִדֵי לשוֹאֵית כִּדִּינוּ כמו מִקִּים . מִקִּימִים וכולי :

הפעול המֵם בשׁוֹרֵק כִּדִּינוּ מוֹקֵם . מוֹקְמִים וכולי . המקור בהא קמוֹצָה להבדיר בינסובין העבר . ופֿא הפעל בצִדֵי כמו

מאמר השני

הקס . אבל עם ככלם בח"ר ק כמו בהקים . בהקים וכולי .
ה וכן הצווי ליחוד . ולרבות בצ"רי . ובשאר בח"ר ק . הקס .
הקומו . הקימו . הקמנה . ולפעמים הפילו הא הביני
מהמקור . והצווי . כמו נצב לריב וי . ועומד לדין עמים . (יטעו ג) שהוא
כמו להריב . להדין . ובצווי כמו שים פה . לין פה . ובתוספת הא כמו
בנה הגיגי כן המלה מלעיל . ורבים נמצאים הרוב בחסרון הא כמו
שימו . שיחו . שירו . שיתו . גילו . לינו . כלם מדעיל . וכן נקבה שית
לבך . ליני הלילה . ונמצאה תהא חסרה בעבר בינותי בפפרים .
(דני ט) במקום הבינותי . וכן ודיגום . (יטעו י) אמרו שהוא כמו והדיגום
עיין בספר ההרכבה . אך דע כי לא יבא זה החסרון רק בפעלים שלא
נמצא מהם צווי בבנין הקר כמו אלה שזכרתי כי לא נוכל לומר שזמו .
שוחו . שותו . גורו . לונו . גם ברובם לא נמצא העתיד בקל לומה
אבון . אשור . אשות . אשום . אשוש . אגול . גם שאר פעולות בנין
הקל לא נמצאו בהם כי אם מועד כמו אשר שר ליי . כי שת לי . בנת
לרעי . ודומיהם מעטים אבל הפעלים שנמצא בהם הקל . וההפעיל .
לרוב כמו קס . שב . סר . בא . הקים . השיב . הביא . לא יבא הצווי
בחסרון הא לעולם כי לא נוכל לומר כמו . שבו . סירו . ביאו ודומיהם
וזכור זה הכלל ותצפנהו כי טוב הוא . ולא קדמני בו אדם .
ו העתיד גם בויבאו אותיות האיתן בקמץ כמו אבין . יבין וכולי .
והיה ראוי להיות בצ"רי כמו מם הבינוני . כאשר נתתי .
כללו בבנין פעל מהשלמים במאמר זה בעקר שלישי בסיומן ד .
אכן באו בקמץ רהבירים מעתיד הקל שבנוח פא יוד שהם בצ"רי כמו
אשב . ישב וכולי . לכן נקדו זה האיתן בקמץ כאיתן הקל שבגזרה זו .
אבל בקל הם בפא שרוקה כמו אקים . יקים . ואלו הם בפא חרוקה
אקים . יקים וכולי . או בצ"רי יקם . וכאשר יבא בהם ויז הזפוך ישוב
הצרי

מאמר השני

כא

הצ'רי לסגול כמו ויקס וישב וזה לפי שהם בטעם מלעיל :
בנין הפעל כבר כתבתי בנחי פא יוד במאמר זה בעקר ו'ו בסימן ז'
ז בנין התפעל כבר כתבתי לעיל בבנין פעל בעקר זה בסימן ב'
שדינו לבא כפול בלמד הפעל במקום הדגש כמו התבונן
התבוננת וכולי :

הבינוני מתבונן המוקד והצווי התבונן כמו העבר העתיד
אתבונן יתבונן תתבונן וכולי :

העקר התשיעי בביאור גורת נחי למד אלף כמו קרא :
א בנין הקל כלו באלף נחה וקמץ לפניה חוץ בנסתרים ונסתרה
שהאלף נעה כמו קראו קראה ובבינוני ובפעול נחה
האלף ליחיד לבד ובשאר הגופים נעה כמו קרא קראים קרוא
קרואים :

ב המקור קרא ועם אותיות בכלם פקרא פקרא לקרא ובא
לפעמים בתיו נוספת על דרך נחי למד הא אשר
אבאר בעקר שאחר זה כמו לבלתי קראת לנו (שמות ט)
לפי מלאת קבל (יעקב ט) וכן תתחלף זו הגורה בהרבה מקומות עם נחי למד הא
ואין כי להאריך :

ג הצווי קרא האלף נחה ובשאר הגופים נעה כגון קראו קראי
קראנה ובא בחסרון הא כמו קראן לו (שמות ג) ובא
האלף נחה במלת קראן לי (דמות ג) ואותיות איתן נקודות כמו בשלמים
ואלף נחה כאשר היא בסוף התיבה כמו אקרא יקרא וכולי אבל
כשאחריה אות אז היא נעה כמו יקראו תקראו תקראי אבל
ברבות היא נחה כמו תקראנה מלחמה (שמות א) :

ד וכל שאר הבנינים על זה הדרך רק שבהם בא צירי על הרוב לפני
האלף הנחה בעברים בנמצא ובמדבר בעדו כמו נקראת

נקראתי

יא II

22

מאמר השני

נקראתי. מלאכת מלאתי. המצאת המצאתי. וכבר כתבתי לך כי
רבים מנחי פא אלף באים ער משקר פּעל בצ"י וכלס פערים עומדים.
כמו מלא. שגא. ירא. ודומיהם עיין שם :

העקר העשירי בביאור נקודת נחי למד הא כמו גלה :

א בנין הקל נחלקה ההא לארבע אופנים. האופן הראשון שתבא
נחה בסוף. כמו גלה. השני שהיא נעדרת כמו גלו.
השלישי שנהפכה לת"ו רפויה כמו גלתה. הרביעי בשאר הגופים
נהפכה ל"ו גלית וכו'. ובכולם הפא נקודה כבשלמים. ודע כי בגופי
הנסתרים. והנסתרה. תהפך לפעמים ההא ל"ו נעה כמו מן חסה.
צור חסיו בו. בך חסיה נפשי. ער משקל פקרו. פקדה :

ב הבינוני ליחיד ההא נחה וסגול לפנייה על הרוב כמו גולה.
להבדילו מנחי למד אלף שהוא בצ"י כמו קורא
כאשר כתבתי בעקרו. ובהסמכו למלה זעירה או למירה מלעיל גם
הוא בצ"י ויהיה בטעם מרעיל כמו ויהי בנה עיר. (כחלשית ד) עשה
פלא ודומיהם רבים ונמנים ער פי חמסורת. והיחידה היא בקמץ
לפני ההא כמו אסתד עשה. וברבים וברבות. נעדרה ההא כמו גוקים
גולות :

ג הפעול נהפך בו ההא ל"ו נעה בכל הגופים. ונקודתו כמו
בשלמים כמו גלוי. גלויים. גלויה. גליות :

המקור הפא קמוצה והעין בחולם בהא נחה בסוף כשהוא זולת
בכלם ומחובר לפני הפעלים כמו ראה ראינו. עשה
יעשה. וכשאינו מחובר אר הפעלים הוא בש"ו כמו ראה פניך. (כחלשית עט)
עשה צדקה. (תפני כב) וכן לאחר הפעלים הסבלת עשה. אבל עם בכלם
תהפך ההא ל"ו נחה ובתוספת ת"ו בסוף כמו בגלות. בגלות וכו'. גם
זרת בכלם כמו גלות הארץ. (פונטיס י) ודומיהם מעטים. ונמצא אחר
מחובר

מחובר אך הפעל עם התיו היות אָהֵיָה כְמוֹךְ (מס' 5) ואין לו דומה :
 ד הצווי ליחיד בשׂוֹא ונחה בו הֵאָא בסוף וצִרִי לפניה כמו גְלָה
 וברבים וביחידה נעדרת הֵאָא כמו גְלוּ גְרִי וברבות
 נהפכת ליוֹד נחה וסגול לפניה כמו על שְׂאוֹל בְּכִינָה (שמואל ב 6) או בלי
 יוֹד כמו צָאנָה וְרָאנָה (ס' 1) אף ער פי שְׂצָאנָה שרשו יִצְא בא על
 משקל רָאנָה כרי לזווג המלות :

העתיד תשים אותיות איתן על הצווי ותמצאיהו ונקודתו כבשכמים.
 והנה כל הכללים שזכרתי בבנין זה בהתהפכות הֵאָא ליוֹד
 או לתיו או חסרונה מכל וכל הם כוללים כל שבעה הבנינים ונקודת
 הפֵּא ואותיות הנוספת כמו מֹם הבינונים והפעולים ואותיות בכלֹם
 ואיתן של כל הבנינים נקודתם כמו בשלמים לכן אין צריך לבאר כל
 אחד ואחד :

ה ודע כי למד הפעל שבעבר לנסתר היחיד בכלום עֵין הפעל קמוצָה
 כמו גְלָה נְגָה גָלָה הִגָּה וכן כלם ובעתיד היא סגול אָגְלָה
 אָגְלָה אָגְלָה אָגְלָה אָגְלָה וכולי וכן בבינוני ליחיד
 היא סגולָה וליחידה קמוצָה וכן בפעולים חוץ מפעול בבנין הקל
 כמו שכתבתי לעיל בסימן ג' והמקורים כרם עם בכלֹם בתיו בסוף
 וחולם לפניה והצווים כלם בצרִי כמו גְלָה הִגָּה גָלָה הִגָּה וכולי
 ועוד ראוי שתדע כי רוב העתידים שבגזרה זו יבאו לפעמים בחסרון
 הֵאָ השורש כמו בקל אָגַל יָגַל תָּגַל נָגַל בחִירָק ובסגול ומלעיל
 ונמצאים באותיות איתן בצרִי כמו אל תִּפְּן וְתִתַּע בַּמִּדְבָּר בנפעל
 אָגַל יָגַל תָּגַל נָגַל בחִירָק ובקמץ בפֵּעַל אָגַל יָגַל תָּגַל נָגַל בשׂוֹא
 ובפִּתַח בבנין פֵּעַל וְהַפְּעַר לא נמצאו בחסרון הֵאָ ובהפעיל אָגַל יָגַל
 תָּגַל נָגַל בשש נקודות בהתפעל אָתַגַל יָתַגַל תָּתַגַל נָתַגַל :

ך ודע כי על הרוב לא יבא זה החסרון רק עם יוֹד ההפוך בקל ויִבֶן
 אלהים

מאמר השני

אלהים. כנפעל ויקר אלהים. בפעל ויצו אלהים. בהפעיל ויפן זנב
אל זנב. (סוכסוסי 7) בהתפעל ויתגר בתוך אהלו. וסימנך הנסה דבר
אריק תלאה עם הא. וכתוב אחריו תבא אליך ותלא. (מיוכ 7) בחסרון
האומעטים נמצאים בני ויו ההפוך כמו אל תפן. וסוד אחר אל
תנל. (עשיל 8) ועש יהוה ודומיהם :

ז הצויר ליחיד בא לפעמים בחסרון הא. כפעל צו את בני ישראל.
גל מעליו. (מחלים קט) בהפעיל הרף ממני. הרב בבסני.
בהתפעל. שכב על משתך והתחל. (עסול 11) אבל בקל ובנפעל לא
יבא הצווי בחסרון הא לעולם :

ח ודע כי ארבע שרשים הם שלמדיהם הא ולא תנוח לעולם. וסימנך
תנגך פירוש. תמה. נבה. נגה. כמה. ולכן הם נקודים קמץ ופתח
כמו השלמים ולא כנחי ההא שהם לעולם בשני קמצין. ולכן
הפתוחים הם במפיק להורות על שלמותם. ותאמר מן נבה ונגבה יי
צבאות. (יעסיל 8) יען כי נבהו. (עס 1) ומן כמה. כמה לך בשרי. (מחלים טו)
ותוכל לומר כמהת. כמהתי אף על פי שרא נמצא. ומן נגה. לא יגה.
(מיוכ 11) ומן תמה. בן תמהו. (מחלים טז) אל תתמה. (קבלת פ) במפיק. אבל
ניתממה. וכן התממהו שרשים מהמה מן המרובעים. לכן לא נכללו
עם הארבעה הנוכרים. ויש מחלוקת על ותלה ארץ מצרים אם שרשו
לָאָה או לָתָה. וממנו נאמר כמתלהלה היורה. (מחלים טז) ולא עלי הריב הזה
כי אין לי עסק בנסתרות :

העקר האחד עשר בביאור נקודת בנין הקל והנפעל מגזרת
הכפולים. והם אשר שתי אותיות
האחרונות דומות בהם כמו סבב. שלל. גזו. ודומיהם ושאר מיני
הכפל כבר דברתי בס במאמר הראשון בעקר שלישי בסימן ששי :

א ועתה דע כי יש מאלו הכפולים אשר יבאו לפעמים בשלמים
כמו

כמו סבב. שָׁלַל. נָזַז. נאמר סִבְבַת. שְׁלַלְתָּ. נָזַזְתָּ. ודומיהם ואין צריך
 לבארם. אכן על הרוב יבואו בחסרון אות אחת מהכפולים והאחרת
 היא דגושה להורות עליה כמו סְבוּת. סְבוּתִי. וצריכים אנהנו לומר
 כי החסרה היא עין הפעל. והדגושה היא למד הפעל. כי אם היה להפך
 לא היה כח בדגש להורות עליה. כי תמיד דגש מורה על מה שחסר
 לפניו לא על מה שאחריו. והבן וזכור זה כי הוא כלל גדול בדקדוק :
ב העבר סב הפא פתוהה להבדילו מנחי העין אשר היא בהם
 קמוצה. ועוד בעבור הדגש הבא אחריו בשאר הגופים
 כמו סְבוּת. סְבוּתִי וכולי. ואילו אם היה הסמך קמוצה לא היה
 יכול הדגש לבא. כי לא יבא דגש אחר קמץ :

ג וכן הבינוני בפתח בעבור זה כמו סב. סבים וכולי. ואפילו אותם
 שהם קמוצים על פי המסרה כמו תם וישר נאמר ממנו יהיו
 תמים. (פסות כ) אבל צדיק תמים שהוא בקמץ והוא לשון יחיד נאמר
 הרבים מהם תמים. על משקל תסיד. תסידים והנה אין הפרש בין
 העבר. ובין הבינוני ליחיד כי אם לפי הענין. כמו תם תכסף הוא עבר.
 ובר לבב הוא בינוני תואר. אבל בנקבה יש הפרש כי העבר מלעיל
 כמו המשגב ותתה (ישעיה טח). והבינוני מררע כמו ולשון רכה (ספלי כה) :
הפעול לא יבא כי אם בשלמות כמו ואת שרוד. ושלת
 רצוצים. (ישעיה נח) וכולי :

המקור והצווי יבאו בחולם כדי להבדילם מנחי העין שהם
 בשורק. המקור סוב את הָהָר. (דברים ט) הצווי סוב.
 קבו ציון. קפי עיר מלעיל. ולכן בא דגש אחר החולם אף על פי
 שאין דרכו לבא אחר תנועה גדולה :
העתיד אותיות איתן בקמץ כמו בנחי העין. אבל ההפרש שביניהם
 שבאלו הפא בחולם על רוב. ונחתי את אשר אֶתֶן. וכן
 לרבים

מאמר השני

לרבים תִּשְׁלוּ לָהֶּ יִרְנוּ . וכן יִסְבוּ . תִּסְבוּ . תִּסְבִּי . וּרְבוּת תִּסְבִּינָה
לרוב התנועות יפול הנח . וכן בצווי סְבִינָה . ונחי העיץ בשורק על הרוב
כמו שכתבתי שם . ויש אומרים שיבא הא"תן בדגש כמו יתום וכולי .
ואדבר גם בבנין נפעל הבא אחר זה :

ד בנין נפעל העבר בשלש גופי הנסתרים בנ"ן קמוצה ופ"א הפעל
נקודה באחד משלשה פנים כמו שיבא גם כן בנין הקל
מהשלמים פֶּעַל . פָּעַל . פָּעוּל כמו שבארתי שם . הפתחים כמו וְנָקַד .
וְנָסַב . וְחַס הַשֵּׁמֶשׁ וְנִמְסָה וְהִיא רְאוּי בְשֵׁנִי קְמוּצִין בעבור ההפסק .
אלא שהוא פתח דספרא . ודין פתח דספרא יתבאר בספר מסורת
המסורת במאמר העשירי בעזרת האל . ושאר הגופים דגושים כמו
נִסְבוּ עַל הַבֵּית נִסְבוּתָם . נִסְבוּנוּ וְכוּלֵי . וְהַצְרוּיִם כְּמוֹ נִמְסָה בְּתוֹךְ מַעֲוֵי .
נִסְבָּה אֵלָי . וְהַחֹלְמִים לֹא נִמְצְאִים רַק הַרְבִּים כְּמוֹ וְנִגְלוּ בְּסִפְרֵי . נִגְוֹ
וְעֵבֶר . וְנוֹכַח לֹמֵר הַיְחִיד נִגְוֹ . נִגְוֹ . עַל מִשְׁקַל נִמְוֹךְ . הַנִּמְצָא בְּדַבְרֵי
דְבוּתֵינוּ ז' שִׁרְשׁוֹ מִכְּךָ . מִן יִמְכוּ בְּעֵינֵם . וְכֵן שִׁרְשָׁה הַמִּשְׁקָלִים יִבְאוּ
בְשָׂאֵר גּוּפֵי הָעֵבֶר עַל דֶּרֶךְ אֶחָד נִסְבוּתָ . נִקְלוּתָ . נִגְלוּתָ כֻּלָּם דְּגוּשֵׁי
הַלָּמֵד . כְּהוֹדוּת עַל הַכֹּפֵל וְנִמְצְאִים מַעֲטִים מוֹקְרִים כְּמוֹ וְנִבְקָה רוּחַ
מִצְרַיִם . (יִשְׁעִים ע"י) וְרַחֲבָה וְנִסְבָּה . (יִחְזַקְלָה ע"י) נִקְטָה נִפְשֵׁי . (יִחְזַקְלָה ע"י) הַרְאוּ
נִבְקָה . נִסְבָּה . נִקְטָה :

ה הבינוני ליחיד בקמץ כמו עם נבך תתבר . (שמאל כ"ב) ובצרי כמו
לב נמס . נקל מהיוחד לי . (יִשְׁעִים ע"י) ושאר הגופים
משני המשקלים בדגש כמו אֲנַחְנוּ נִמְקִים . (יִחְזַקְלָה ע"י) וכן ראוי לומר
נמסים בדגש וכולי :

המקור יבא בחולם על דרך נחי העיץ הבוק תבוק . (יִשְׁעִים ע"י) או
בצרי כמו המס ימס (שמאל כ"ו) וכן הצווי בחולם על משק
המקור . גם יוכל לבא בפתח כמו שיבא גם כן העתיד כאשר אבאר . כי
משפט

משפט הצווי ללכת אחר הא'תן כאשר כתבתי פעם ופעמים ושאר
 גופי הצווי הסדגושי העין הבוקן הבוקי או המסו המוסי :

העתיד גם הוא על דרך נחיו העין אשם ואשצאף . (ועיני סב) יתם
 פריז (יסקל סו) ונדם אהרן . (ויקל יו) והנה גדולה המתלוקת על
 אלו הדגשים כי יש אומרים שהם מן הקל בהוכחת ואכת אותו שחון
 שהוא וראי מן הקל בראיית אותו ויש אומרים כי הם מהנפעל
 בראיית דגש המורה על גון הנפעל . ואומר אני שיש מהם מהקל
 ויש מהם מהנפעל . ולפי הענין והכוונה תכירם ואין לי להאריך . אכן
 הדין האמיתי שהא'תן מבנין זה ראוי לבא תמיד בפתח כמו לא יפוד .
 ידל . וכשעין הפעל בנקוד אז היא דגושה כמו יתמו חטאים . ישפו
 הבתים . (ויכס יד) וכשעין הפעל גרונית הא'תן בצרי כמו ואל תחת .
 ואל אהתה . (ועיני טו) וכפעמים זולת אות גרונית כמו ואיקל בעיניה
 ותקעבף . ונמצאים מוקלים כמו ידמו כגבן . ויתמו ימי . הראוי ידמו
 יתמו . ויש אומרים שהם מהקל מן וידם ותתם כמו שכתבתי לעיל :

העקר השנים עשר בביאור המשה הבגנים האחרים
 מנודת הכפולים :

א בנין פעל זה הבנין בא על הרוב על דרך השלמים קלל . קללת
 וכולי . ואין לבארו אבל יבא לפעמים על דרך בנין פעל
 מנחי העין שכפור בו למד הפעל במקום הדגש דק שאלו פתוחים כמו
 ורומם תחת לשוני . אשר עוכל לי . ונחי העין צרויים כמו שכתבתי
 ונאמר מן רמם . רוממו יי אלהינו . ארומם . ירומם וכולי . וכן מן בון .
 בונן . בוננו . והטעם לפי שדומות בו שני האותיות האחרונות . כבך
 היה קשה בעיניהם להדגיש האות מהכפולים . כי ידמה שהיה שם
 שלשה אותיות דומות זו אחר זו כי הדגש מורה על אות כפל כמו
 שכתבתי . ולכן הפילו לפעמים הדגש וישמו תחתיו וי' נחה . ועל כן

יפור

es

מאמר השני

יפול הספק בקצת מהפעלים האלה אם הם מנחי העין או מהכפולים.
ב אבל הבינוני והפעול. לא יבאו כי אם בשלמות כמו מסבב.
מסבבים מהלל. מהללים. וכן כו אשר תמצא על משקל מפועל
בצרי. או מפועל בקמץ כמו משובב נתיבות. מעונן ומנחש. והוא
מחולל מפשעינו. מרומם על כל ברכה. (מחסי ט) הם מנחי העין. ולא
מהכפולים כן דעת ראב"ע בספר צחות. אך קשה לי על ומחונן עניים.
(משל יז) שהוא ודאי מהכפולים שרשו חנן. והרבי דוד קמחי הביא
קצת מהם מנחי העין ובכפולים עיין בשרשיו. וההתפעל בא על הרוב
בשלמות כמו התפלל התחנן ודומיהם ולפעמים באים על דרך נחי
העין כמו מן מדר. ויתמודד על הילד. (מלכיס יז) ומן גלל מתגלל בדם.
: (ספואל כב) ודומיהם :

ג בנין הפעיל העבר בא על שני פנים ובשניהם הוא בצרי.
האחד אף הפא בצרי כמו והסב לב מלך. (עובא ו) החל
הנגף. העז איש. (משל כא) והשני יבא הפא בפתיח כמו המר שדי. (רות ב)
הקל ארצה. וכן הנסתרים. והנסתרות יבאו על שני משקלם הללו
בצרי כמו הסבו אלי. והמשא את החלה. ובפתיח כמו המקו. המקה.
אבל שאר גופי העבר יבאו כלם על דרך נחי העין רק שאלו הם
דגושים כמו הסבות. והזכותי בבור פפי ונחי העין רפויים כמו השיבות
השיבותי וכולי. ועם פא הפעל גרונית תנקד ההא בפתיח כמו החלומי
לשאול לו. (ספואל כב) :

ד הבינוני גם הוא בצרי כמו מנחי העין. אבל אותם הפא בחירק
כמו מקים. משיב. ובאלו הם בצרי מסב בלי
מלחמה. מחל להרע. והשאר בדגש כמו מסבים. מסבה. ונחי העין
ברפי כמו משיבים. משיבה.
הפעול במס שרוקה או בקבוץ כדרכו תמיד כמו מוסב. והשאר
בדגש

בדגש כמו מוסבים · מוסבה · מוסבות · יש מראים ויש חסרים על פי
 המסורת ונחי העין רפויים מושבים · מושבה · מושבות :
ה המקור בהא קמוצה וצרי אחריה · המק בשרו · (כתיב) ובא בצרי
 אפילו עם בכלל כמו להחל · להק · אבל כתיב להק ·
 בפתח במקום צרי בפא הפעל · מה שאין כן בנחי העין שהם בחירק
 כמו להקים · להשיב :

ו וכן הצווי בצרי כמו החל רש · ושאר הגופים דגושים כמו הסבו
 הקפי כולם מלעיל · כי זורת זה לא היה יכול הדגש לבא ·
 ורבות הסבנה :

ז העתיד אותיות איתן יבאו בקמץ כמו בנחי עין ונבדלים מהם
 שאלו הפא בצרי כמו אחל גדלך · יקל ידו · ואותם הם
 בחירק כמו אקים · יקים · וכאשר יבאו עם ויו' ההפוך ישוב הצרי
 לסגור · בעבור שישב הטעם מלעיל כמו ונגד את האבן · ודק לעפר ·
 ובוה הם דומים לנחי העין כמו שכתבתי שם · ונמצא משקל שהאיתן
 בפתח ודגש אחריו כמו ינסב אלהים · כי תתם דרכיך · ונמצא ויסבו
 פניהם ויסבו את ארון הסמך והבית דגושים · שלא כדיון כי אין דיון לבא
 שני דגושים להבלעת אות אחת והראוי ויסבו · והנקבות הרבות · הם
 בשוא כמו ותחלנה שבע · (כתיב טו) :

ח בנין הפעל העבר ההא בשורק הוסב כמו שכתבתי לעיר בנחי
 העין · ושאר הם דגושי העין כמו הוסבות · הוסבותי
 וכולי · ונחי העין רפויים כמו הושבת · הושבתם לברכם · (ישעיה ט) :
העתיד יבא בשני פנים · האחד על הרוב אותיות איתן בשורק
 ורפי אחריו · כמו לחם יודק · (ישעיה כח) על פמן יוסב · (סס ז)
 אבל מבצריך יושד · (כתיב) שודד תושד · (ישעיה לו) הם דגושים עם הנת
 שלא כדיון · ובאופן השני הם בשלש נקודות ובדגש כמו יכת שער ·
 (סס כז) מבקר לערב יכתו · (איוב ד) :

26.

מאמר השני

בנין התפעל כבר כללתיהו בבנין פעל ואין צריך לשנותו :
העקר השלש עשר בביאור קצת הכללים מהגזרות המְרַכְבּוֹת
א הנה כבר כתבתי בתחילת המאמר הראשון כי עקרי הגזרת
הם ששה . והם אשר בארתי עד הנה . ועתה אבאר שאר
הגזרות המרכבות מהששה הנזכרים . ואין צריך להאריך בהן כי כל
אחת הולכת על דרך שני הגזרות אשר היא מרכבת מהנה . והמושג
מושרש נְטָה שהוא מרכב מחסרי הפֹּא ומנחי הלֹמֵד . הנה הַנּוֹן
הולכת על דרך נוֹן של נָגַשׁ . והֵאָה הולכת על דרך הָא של גָּלָה . רוצה
לומר בכל מקום שתחסר נוֹן של נָגַשׁ . או תנוח הָא של גָּלָה . תחסר
ותנוח נוֹן והָא של נְטָה . חוץ מהצווי שתאמר מן נָגַשׁ . גַּשׁ . גָּשׁוּ
בחסרון נוֹן ולא תוכל לומר מן נְטָה טָה . טו . אלא נְטָה . נְטוּ . וכן מן
גָּלָה תאמר הצווי בבנין פִּיעַר גַּל . צו . בחסרון הָא . ולא תוכל לומר מן
נְטָה נְט . וכן מן נְשֵׂא בכל מקום שתנוח אֵלֶף של קָרָא . תנוח אֵלֶף
של נְשֵׂא . חוץ במקור תנוע האֵלֶף בְּשׂוּא שְׂאָת . בְּשֵׂאָת . וכולי :

ב וגזרת נחי קצוות הם שלש מינים . האחד שפֹּא הפעל אֵלֶף ולֹמֵד
הפעל הָא . כמו אָבָה . אָפָה . אָפָה . תֵּאבָה . האֵלֶף הולכת על דרך
נחי פֹּא אֵלֶף כמו אָכַל . והֵאָה על דרך נחי לֹמֵד הָא . תִּפְנָה . והשני
שפֹּא הפעל יוֹד ולֹמֵד הפעל אֵרָא כמו יָרָא . יֵרָאָת . והוא בצרי לגזרת
פִּיעַל . והמקור יֵרָא . או יֵרָא ועם בכלם גִּירוא . בִּירוא . לִירוא . מִירוא .
והצווי יֵרָא . יֵרָאוּ אֵת יֵי־נחי האֵלֶף . כי שורֶק הוּי שייך בריש . והאֵלֶף
נחה להבדילו מלשון רֵאִיָה . מושג שנאמר כי לא יֵרָאֵי הָאָדָם וְחֵי
והעתיד אֵירָא . יֵירָא . תֵּירָא . בְּיֹד נחי . ולרבות תֵּירָאָנָה . באלֶף נחה
ובנפעל תהפך לוֹי־נוֹרָא . אֲזָרָא . והשלישית שפֹּא הפעל יוֹד ולֹמֵד
הפעל הָא כמו יֵרָה . יֵרִית . היוֹד הולכת על דרך נחי פֹּא יוֹד יֵשֵׁב .
והֵזָא על דרך נחי לֹמֵד הָא גָּלָה . גָּלִית . והמקור כמו יֵרָה . יֵרָה . ועם
בבלם לִירֹת כמו אֲזָפַר . (עליוס 6) והצווי יֵרָה . יֵרוּ וכולי . והעתיד אֵירָה .

יירה

מאמר השני

כו

יִירָה וּבַחֲסֵרוֹן הָאֵיר יִירֵד תִּירֵד עַל מִשְׁקַל וַיִּיקָּרַב (יִחְסַר לֵא) וְתִיפִי בְּמֵאֹד (סס י) שֶׁרָשׁוּ יָפָה :

ב וְהַכֹּל כִּי כָל מִינֵי הַמֵּרְכָבִים שְׁפִאִיהֶם יִירֵד לֹא יִבְאוּ לְעוֹלָם בַּחֲסֵרוֹן הַפֶּאֱ לֹא בַמְקוֹר וְלֹא בַצּוּי הוֹץ מִשְׁרֵשׁ יִצָּא וְנִשְׂאָ . שְׁבָאִים בַּחֲסֵרוֹן הַפֶּאֱ כִּמוֹ מִן יִצָּא . צִאֲת . בְּצִאֲת . בְּצִאֲת . לְצִאֲת . צִאֲ צִאוּ . אִצֵּא . תִּצֵּא . וּמִן נִשְׂאָ . שִׂאֲת . וְכֹלֵי שִׂאָ . שִׂאוּ . שִׂאֵי שִׂאָהָ . אִשָּׂא . יִשָּׂא . וְכֹלֵי :

ד וְגִזְרַת חֲסֵרֵי הַקְּצוּוֹת לֹא נִמְצָא כִּי אִם בְּשֵׁרֵשׁ נִתְּן אֲשֶׁר בְּעִבְרִים תַּחֲסֵר הַנּוֹן הָאֲחֵרוֹנָה כִּמוֹ נִתְּתָ . נִתְּתִי . וּבַצּוּי וּבַעֲתִיד תַּחֲסֵר הַנּוֹן הָרִאשׁוֹנָה כִּמוֹ תֵּן . אֲתֵן . יִתֵּן וְכֹלֵי . וּבַמְקוֹר יַחֲסֵרוּ לְפַעֲמַיִם שְׁתֵּי הַקְּצוּוֹת אֶחָל תֵּת . בְּתֵת יֵי . הָרִאשׁוֹי בְּחֵנֶת עַל מִשְׁקַל בְּגִשֶׁת . וְכֵן נִמְצָא הָעֵבֶר בַּחֲסֵרוֹן שְׁתֵּי הַקְּצוּוֹת בַּמִּלָּת תֵּתָה לִי עוֹרָךְ (סַעוּלָל כִּכֵּב) :

ה וְגִזְרַת הַמֵּרְבָּעִים רוּצָה לֹמַר שֶׁל אַרְבַּע אוֹתוּיּוֹת כִּמוֹ וְשִׁעֲשַׁע יוֹנֵק . (שְׁעִיָּה יא) הוּא מִדְּכָב מִנְחֵי הַלְּמֹד . וּמֵהַכְּפוּלִים וּנְפִלָה הָאֵל לְמֹד הַפֶּעַל . וּנְכַפְלָה בּוֹ הַפֶּאֱ וְהֵעִין כִּי שֶׁרָשׁוּ שְׁעָה . וּבֵן תּוֹרָתְךָ שִׁעֲשַׁעְתִּי . (פְּתִילִים קיט) שְׁנִיָּהִם מִבְּנֵי פִיעַל . וּבְבִנְיַן פִּעַל . עַל בְּרָכִים הִשְׁעֲשַׁעוּ . (שְׁעִיָּה סו) וּבַהֲתַפְעַל בְּחֻקְתֶּיךָ אֲשַׁתְּעֲשַׁע . וּנְמִצָּאִים שְׁנֵי שְׁרָשִׁים שֶׁל אַרְבַּע אוֹתוּיּוֹת נְבִדְרוֹת רוּצָה לֹמַר שֶׁלֹּא נִכְפְּלָה בָהֶם אַחַת מֵהָאוֹתוּיּוֹת וְהֵם כְּרַבֵּל . וְכִרְסָם כִּמוֹ יִכְרַסְמֵנָה חֲזִיר מִיעֵר . וְדוֹד מִכְּרַבֵּל . וּמֵהַשְּׁנִמְצָא רִטְפֵּשׁ וּפְרָשׁוּ אִמְרוּ רְבוּתֵינוּ זְכוּרֹנִם לְבִרְכָה שֶׁהֵם מְלוֹת מְרַפְּבוֹת פִּירֵשׁ רִטְפֵּשׁ . רְטוֹב וּפֵשׁ . פִּרְשׁוּ . פִּירוּשׁ שְׁדֵי זֵיו :

ו גַּם נִמְצָאוּ מֵהַכְּפוּרִים . בָּאִים עַר מִשְׁקַל זֶה וְכַפַּל בָּהֶם פֶּאֱ הַפֶּעַל אַחַר לְמֹד הַפֶּעַל כִּמוֹ מִן גִּלְגַּל . וְגִלְגַּלְתִּיךָ מִן . (יִכְנִיָּה יא) וּמִן קָלַל . לֹא פְּנִיִם קָלַל . (יִקְהֵל י) וּמִן סָרַל . סָרְסְרִיָּה . (שְׁעִיָּה ז) וְכֹלֵם לֹא גִמְצָאוּ רַק בְּבִנְיַן פִּיעַל . וְכֵן מִנְחֵי הָעֵין הֵינָה יְהוָה מִשְׁלִטְךָ מְלִטְכָה גְּבַר . שֶׁרָשׁוּ טוֹל מִן וְנִשְׁרִיכוּ אֶת הַכְּלִים . וְכֵן מֵהַשְּׁקוּרָאִים הַמְדוּקְדָּקִים מְרֻבָּעֵי שֶׁהֵם

כפל כפל

מאמר השני

בכפל למד הפעל כמו מן שוב משובב ומן קום מקומם וכבר הוכחתי
כי הם מבנין פעל ואין להאריך כאן :

ז ופעל של חמש אותיות לא נמצא כי אם אחד והוא המרמר כמו
פני המרמרה מני בכי (מ"ג י"י) ובהפסק מצי המרמרו ונכלה בו
העין והלמד אחר שרש אותיות השרשיות כי שרשו המר אבל לבי
סתרחד הפכפך הם שמות התוארים כמו ירקרק או אדמדם :

ח ונמצא פעל אחד מנחי למד הא של חמש אותיות והוא יפּיפּית
מבני אדם שרשו יפה וכפול בו הפא והעין והוא מבנין הקד אבל
המרמר הוא מבנין פעל אבל נוכל גם כן לבנות ממנו אביו הפער
ולומר המרמר . המרמרת . המרמתי . כי כן אמרו המדקדקים כי כל
שרש שנמצא ממנו האבנוכ לבנות ממנו התולדה וכן להפך כמו יקח
נא מעט מים יתן מים על זרע שניהם מבנין הפעל נוכל לבנות מהם
את אביהם ההפעיל ולומר הקיח . הנתיח :

ט וכן בעבור מדה אחת שנמצאת תוכל לבנות עריה כל הבנין
והמשל מן השמחה כל אויביו . נוכל לבנות ממנו גם הבינוני משמח .
והפעול משמח . והמקור והצווי השמח . והאיתן אשמח . ישמח יהיה
אדהינו אותנו על ידי עבדו משיח . אמן סלה :

חזק ונתחזק . הסופר לא יוזק
נשלם חלק הראשון שהוא חלק המפעלים
עתה אתחיל חלק שמות ואבאר כר המשקלים :

סליק סליק
 סליק

בביאור משקלי השמות ונהלק לשדש עשרה עקדים :
העקר הראשון בביאור מה היא הכוונה במלת משקל ואיך
 שוקלין את השמות . הנה כבר כתבתי במאמר
 ראשון בעקר ג שהסכימו כל המדקדקים לשקול כל הפעלים ער
 משמר פעל :

א והנה כאשר עשו בפערים כן עשו בשמות . והמשל כי שקלו
 ארץ על משקל פעל . וחכם על משקל פעל . וכן אותם שהם
 בתוספת אות בראש או בסוף כמו מושמר על משקל מפעל . זכרון על
 משקל פעל . תפארת על משקל תפעלת

ב וכן השמות הבאים מגורת החסרים . והנחיים . עשו להם משקל
 פעל רוצה לומר כאשר תחסר או תנוה אות מהשם . כן חסרו
 או הניחו אות אחת ממשקל פעל . והמשל כמו ממשע ממשע לפי
 שתחסר בס נון השרש . והם בתוספת מס בראש אמרו שהם
 ממשקל מעל . וכן מפרה מתנה על משקל מענה אשר בכלם תחסר
 פא הפעל והם בתוספת מס בראש ובהא הנמכה בסוף :

ג וכן בנחי פא יוד שנה . דעה . עצה . אשר בעלם תחסר היוד פא
 הפעל והם בהא הנמכה בסוף הם על משקל ענה . וכן מנחי העין
 כמו אור . יום . ער משקל פור . וכן סיר . קר על משקל פיל . זר
 צר . על משקל פל :

ד וכן כאשר באים אלו הנחיים בתוספת אות כמו . מקום . מרון הם
 על משקל מפור . וכן תבנית . תרמית על משקל תפעית . וכן כל
 השמות מכל הגזרות . אבל הזהר מאד בעשותך משקל שתדע איזה
 אות היא שרשית או שמושית פן יהיה לך למוקש . ובפרט בפעלים
 כמו מוצא אני (קבלת י) משקלו פועל כי הוא בנוי מבנין הקל ושרשו
 מצא . אבל מוצא רוח (תפלים קל) שרשו יצא . והוא בנינוי מבנין הפעיל

וימשקלו) 74

המאמר השלישי

זמשקלו מועל

ה' וכן בשמות מפל בר (עשום) על משקל מפל יד (מקל) (ש) הנה מפל
מחסרי פא"ן והמם נוספת. ומפל מהשלמים והמם שרשית. וכן
מקום על משקל שלום ומקום מנחי העין ושלום מהשלמים. גם
בסמיכות וברבויים אין הפרש ביניהם וישתנו נקודות אלו באלו.
כאשר אבאר כל אחד ואחד במשקלו ובעקרו.

העקר השני בביאור סבות השתנות נקודות השמות ואיזה הם
הנקודות המשתנות ובאיזה נקודות הן משתנות.
א' דע כי הסבות המשנות נקודות השמות הם ארבע וסימן סר"ך
סמיכות. דבוי. נקביות. פנויות. והתנועות, המשתנות השמות
הם ארבעה והם קמץ. צרי. סגול. חולם. והסימן קץ. סה. וגם השוא
באחת מהן. אך לא יחשב עמהן כי הוא אינו בכלל התנועות כאשר
יחבאר בפרק שיהיה בשיר ששי.

ב' ועקר השתנות הצרי והקמץ הוא לשוא. ובפרט כשהם באות
הראשונה. אבל כשהם באות השנייה ישנו לפתח כמו מן דבר
דבר יהיה. ומן זקן. וקן ביתו. וכן בקצת כנויי היחיד כמו דברך. דברך.
ישתנו לשוא בקצת כנויי הרבים ובסמיכותו כמו דברי דברכם דברכן
כאשר תראה כל זה אחר כך בעקרי.

ג' והכלל כל שם מהשלמים שתנועתו הראשונה קמץ ישוב לשוא
בכל ארבע השתניות הנזכרים. והוא הדיון כשהתנועה הראשונה
צרי. ואין הפרש ביניהם רק שהקמץ ישתנה לשוא בכל שם. תהיה
התנועה השנייה איזה תנועה שתהיה. אבל הצרי לא ישתנה רק
כשתהיה התנועה השנייה קמץ.

ד' והמשל כשהתנועה הראשונה קמץ כמו דבר. גדול. קציר. זקן.
תאמר בסמיכות היחיד דבר. גדול. קציר. זקן. ובנווי דברו.

גדולו

גדולו קצירו זקנו וברבים דברים גדולים קצירים זמנים ובכחו
 דבריו גדוליו קצירו זקנו אבל בסמיכות הרבים הם בחירק כמו
 דברי גדלי קצרו זקני ואגדה לך השעם במאמר זה בעקר ששי
 ויש ארבע שרשים על משקל פעל הבאים בסמיכות על משקל פענ
 והם יהך כתף גדר גול כמו ירך יעקב כתף המזבח וגדר
 אבניו גול אח :

ה ואותם שהתנועה הראשונה צרי והשניה קמץ כגון לבב ענב
 שער ודומיהם ישוב הצרי לשוא בכל ארבע ההשתניות והקמץ
 לפתח בסמיכות היחיד לבד כמו לבב ענב שער רבבו ענבו
 שיערו לבבות ענבים שערות אבל כשהתנועה השנייה אינה קמץ
 לא ישתנה הצרי שבראש כמו אפור בר (מסלי 15) אבוס בר (מסלי 17)

ותאמר אפורו אבוסו וכן בכל ארבע ההשתניות לא ישתנה :
 ואותם שהתנועה השנית סגול כמו ספר עגר עשב ודומיהם
 יבוארו בעקר שאחר זה ונמצאים בארבע נקודות רוצה לומר בשני
 צרויים כמו הלל בן שחר (יפתי 17) תבל וישבו בה (מסלי 17) ולא יתרבו
 ופא יכוננו אבל תבד הוא (זיקל 14) שהוא לשון תועבה הוא בשיש נקודות
 והסימן ארבעה הם קטני ארץ (מסלי 1) ששהנה שגאוי (100) והמושיל
 יבין ועוד סימן אחר על רוצה לומר בל תבד שהוא לשון ארץ הוא מלרע
 ומעטים נמצאים כשהתנועה הראשונה קמץ והשנית סגול כמו
 און מות עול ודומיהם ובכלם עין הפעל ויו ולכן ראוי לשומם
 בחשבון נחי עין ויו באשר אבאר במאמר הרביעי בעקר הרביעי
 בסימן ח :

ט ודע שהתנועה השנית לא תשתנה לעולם רק כשהיא קמץ או
 צרי או סגול הקמץ והצרי ישובו לפתח בסמיכות היחיד כאשר
 כתבתי לעיך וששתם ישובו לשוא בסמיכות הרבים ובקצת בנוי

29 הרבים

מאמר השלישי

הרבים. כאשר אבאר בעקר ששי אבל בשאר השתניות לא ישאנו
כלל חוץ מהסגול כאשר אבאר בעקר שלישי :

העקר השלישי בביאור השמות שהם בסגול :
א רעכי לא המצא שם שתנועתו הראשונה סגול אם לא שאף
התנועה השנית היא סגול כמו בגד. קבר. חסד. עבד ודומיהם.
והם החלק היותר רב מהשמות ונקראים שמות של שש נקודות והם
לעולם בטעם מרעיל ואינם משתנים בסמיכות היחיד כלל כמו בגד
פשתים. חסד אל אכן בכנוי היחיד יתפך הסגול הראשון כהירק.
והשני לשוא כמו בגדו. קברו. אבל חסדו עבדו בפתח בעבור
החית והעין :

ב ונמצאים רבים בפתח אפילו ברא סבת אות גרונית כמו מן רגד
רגלו. ומן גפן גפנו ודומיהם. אכן בשאר ההשתנות ישבו כלם על
משקל השמות ער שני קמצין דהיינו כמו שתאמר מז דבר דברים.
דברי דבריו. כן תאמר מן בגד בגדים בגדי בגדיו. ומן חסד חסדים
חסדי חסדיו :

ג ודע כי יש שמות מאלו של שש נקודות שבאים לפעמים בחמש
נקודות כמו נדר חמשה מהם נדר בחמש נקודות ושאר שש
נקודות. וכן שכל חמשה מהם בשש נקודות ושאר שכל בחמש נקודות
וכן רבים ביוצא בארה וידועין על פי המוסרת ואביא כל אלה וכיוצא
באלה בחבורי הגדול אשר התחלתי בו זה שלשים שנה וטרם הולדו
קראתי שמו ספר הזכרונות :

ד גם הנמצאים הבאים לעולם בחמש נקודות כמו ספר. עגל עשב.
חלב. חלק. רובם עם החית והעין. אבל שם שתהיה בו התנועה
הראשונה סגול והשנייה צ"י זה לא נמצא לעולם כאשר רמזתי
בראש זה השדש :

ה ודע

מאמר השלישי

ה ודע כי בשני דברים נבדלים השמות של שש נקודות מאותם שהם
לפעמים או תמיד בהמש נקודות. האחד כשיבאו אותם של שש
נקודות בהפסק דהיינו אתנה וסוף פסוק ישוב הסגול הראשון לקמץ כמו
אָרְצָא לְךָ אֶרֶץ. וְעָרוֹם יִכְסֶה בְגָדֵי וַיֵּשׁ שִׁישְׁתָּנָה אֶפְלֹו בִזְקָה כְּמוֹ יִהְיֶה לִי
עֵבֶר. וְכִן מִתְחַרְחֵה בְּאֶרֶץ וַיֵּשׁ מֵהֶם שִׁאֲפִירוֹ בְּאֶתְנַח וְסוֹף פְּסוֹק לֹא
יִשְׁתַּנוּ לְעוֹלָם כְּמוֹ מֶלֶךְ תִּבְנֶן וְדוֹמִיָּהֶם. וְנִמְצָא אֶרֶץ שְׁלֹא יִשְׁתַּנוּ בְּאַרְבַּע
מִקוּמוֹת וְכֹלָם בְּמִשְׁלֵי. וּבִתְהִלִּים. וְכִן כָּל כֶּסֶף מִשְׁתַּנֵּה חוּץ מִן נִחְפָּה
בְּכֶסֶף שֶׁהוּא בְּסִגּוֹל בְּאַתְנַח וְהַכֹּל הַטַּעֲמִים מִן אִיּוֹב מִשְׁלֵי תִהְיִים יֵשׁ
לָהֶם דְּיִינִים אַחֲרֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁתִּרְאֶה בְּסִפְרֵי טוֹב טַעַם. אֲבָל אוֹתָם שֶׁ הַמֶּשֶׁ
נְקוּדוֹת לֹא יִשְׁתַּנוּ לְעוֹלָם לְקַמֵּץ בְּהַפְסֵק:

ו וההבדל השני הוא שאותם של שש נקודות יבאו בכנוי היחיד לפעמים
בה'רָק ולפעמים ב'פְתָח. כמו שכתבתי לעיל. אבל של המש נקודות
יבאו לעולם בה'רָק ואפירו עם אותיות הגרון לא ישתנה הח'רָק על הרוב
כמו מן עֵשֶׁב עֵשׂוֹבוֹת וּמִן עֵקֶב עֵקְבוֹת וַיֵּשׁ שִׁישְׁתָּנָה לְסִגּוֹל כְּמוֹ חֶלְקוֹ. עֲגָלוֹ.
חֶלְפוֹ. וּבִסְמִיכוֹת הַרְבִּים חֶלְקֵי. עֲגָלֵי. חֶלְבֵי וְכוּלֵי. וּבִזְוֵה הָאוֹפֵן תּוֹכֵר
לְהִבִּיר אֵלֹו מֵאֵלֹו:

ז ודע כי כל אלו שש נקודות כשיהיה למד הפעל ח'ת או ע'ין ישוב
הסגול השני לפתח כמו צָמַח. פָּרַח. שָׁבַח. שָׁבַע. רָבַע. וְאִם יִהְיֶה עֵיִן
הַפְּעֵל ח'ת או ע'ין ישובו שני הסגולים לפתח כמו שָׁחַל. נָעַר. בָּעַר. נָחַל.
שָׁחַר וְדוֹמִיָּהֶם. אֲבָל פְּתָחֶם. נָחַל. כָּחַשׁ. הִמָּה מִמִּשְׁקַל הַדְּגוּשִׁים רוֹצֵחַ
כּוֹמֵר אִם לֹא הִיָּה. ח'ת הַיּוֹעֵל מִשְׁקַל גָּנֵב. שְׁבַת וְהִרְאִיָּה כִּי לֹא יִשְׁתַּנוּ
בְּרַבּוּיָם וְנִאֲמַר עֲחָלִים פְּתָשִׁים כִּי הַשְּׁמוֹת הַדְּגוּשִׁים לֹא נִשְׁתַּנוּ כִּאֲשֶׁר
תִּרְאֶה בְּעִקְרָהּ:

ח ועוד כי הסכלם מלרעה והפתוחים כגם תמיד מלעיל כמו אותם של
שש נקודות. ובוזה גם הם נבדלים מאותם של שני קמץין כי

הם X 15 טו

30

מאמר השלישי

אותם הסתמיד מלרע כמו זָהָב דָּבָר עֵשֶׂן ויש מעטים יוצאי מן הכלל
העקר הרביעי בביאור משקלי השמות שתנועתם הראשונה חוללם
א דעכשהתנועה הראשונה חוללם היא תשוב לקמ"ץ חטף בכנויי היחיד
וברבוי ובסמיכותו ובכנויו אבל בתנאי שהתנועה השנית תחיה
סגול ולא נקודה אחרת כמו אֶזְנוֹן קֹדֶשׁ חֲדָשׁ ודומיהם כמו אֶזְנוֹן קֹדֶשׁ
קֹדֶשׁ אֶזְנוֹן אֶזְנוֹן אֶזְנוֹן וכו' אבל בסמיכות היחיד לא ישתנו כמו
אֶזְנוֹן אֶזְנוֹן קֹדֶשׁ יְהוָה ודומיהם :

ב וכשהתנועה השנית אינה סגול כמו אוֹצֵר כּוֹכַב עוֹקֵל ודומיהם
החוללם שבראש לא ישתנה כלל והקמ"ץ או הצ"י שבסוף כתבתי
דרך השתנותם בעקר שני בסימן שני והנה כבר כתבתי בשמות של שש
נקודות בעקר שלישי בסימן ז שבשביל ח"ת או ע"ן ישוב הסגול שבסוף
לפ"ת תדעשכן הכלל גם פה כמו אֶזְנוֹן כּוֹכַב תֹּאמַר אֶזְנוֹן כְּבֻעוֹכוֹ
אבל כש"עין הפעל אחת מאותיות הגרון או ישוב החטף קמ"ץ תחת ע"ן
הפעל ופ"א הפעל בקמ"ץ כמו מן אֶהֱלֹ אֶהֱלֹ ומן תֹּאמַר תֹּאמַר ויש הפ"א
בחוללם ותֹּאמַר מִבְּנֵי אֲדָם : (יע"ק מ) :

העקר החמישי בביאור משקלי השמות של שאר הנקודות בכלל
א דעבי השמות שתנועתם הראשונה ש"רק הם מעטים כמו עוֹבָב
כּוֹמוֹ ועם קמ"ץ חטף לא נמצא רק אחד רבד יִדְיָאֵמֶן יִי אס כן לא
נשאר לי לבאר רק הפ"ת והח"ק ושלוש נקודות זאתן לך ככל אחד
מספיק בכלל ואומר מאחר שאלו השלושה המה הנקודות קטנות ראוי כבא
תמיד אחריהם דג"ש כאשר יתבאר לך בפרק שידה בשיד החמישי על כן
השמות הדגושים לא ישתנו כמו אֶבִיר בְּבִיר גַב סֶלֶם תֹּאמַר בסמיכת
אֶבִיר הַדְּגוּשִׁים בְּבִיר כֵּן ובכנויי אֶבִיר בְּבִיר ויש מעטים יוצאים מן
הכלל ומשתנים :

ב ודע כי השמות שהם בש"וא בראש לא ישתנה הש"וא לעולם כמו

דבש

מאמר השלישי

ל

ר'ש. נְבִיר. וְאֵב. חֲמוּר. גְבוּר. וְזוּה שְׁנִמְצָא עִסְדְּבִשִׁי (ע"י) אוֹמְרִים
שְׁהוּא מִמְשַׁקֵּל אַחַר כֵּאֲשֶׁר נִמְצָאִים בְּכֹל מִשְׁקְלֵי הַשְּׁמוֹת וְיִצְאִים מִכְּלָל
חֲבָרִים וְעוֹד אֲדַבֵּר מֵהֶם בְּהַקְדַּמְתִּי לְסֵפֶר הַהֲרַכְבָּה :

ג וְדַע כִּי גַם הַתְנוּעָה שֶׁאֲחַר הַשְּׂוֹא שְׁבִרָאֵשׁ לֹא תִשְׁתַּנֶּה רַק כִּשְׁהִיא
קִמְץ כְּמוֹ כֶּתֶב. יָקָר וְדוּמִיָּהִם. וְכִבֵּר בִּיאֲרָתִי בַעֲקֵר שְׁנֵי דְרָךְ הַשְּׁתַּנּוֹת
הַקִּמְץ וְכִשִּׁיבָאוּ אֲלוֹהֵי בְּסִמִּיכוֹת הַרְבּוּי יִשׁוּב הַשְּׂוֹא שְׁבִרָאֵשׁ לְחִירָק כְּמוֹ
קִבְבִי. יָקָרִי וְהַמַּעַם אֲבֵאֵר בַּעֲקֵר שֶׁאֲחַר זֶה :

הַעֲקֵר הַשְּׂוֹא בְּבִיאֹר הַקְדָּמָה אַחַת לְכַנּוּי הַשְּׁמוֹת :

א הַנְּהַ צְרִיךְ שֶׁאֲקָרִים לָךְ כֹּלֵל גְּדוּד בְּדִין הַשְּׂוֹא כִּי הַשְּׂוֹא עֲקֵר
וְיִסוּד בְּשִׁמוֹשׁ הַכְּנוּיִם וּבִפְרָט בְּשִׁלְמוּיִם וְכִבֵּר יָדַעַת כִּי לֹא יִבְאוּ שְׁנֵי
שְׂוֹאִין זֶה אַחַר זֶה בְּרָאֵשׁ הַתִּיבָה לְעוֹלָם. וְכִבֵּר הַדּוּעַתִּיךְ בַּעֲקֵר הַשְּׁנֵי כִּי
הַקִּמְץ וְהַצְרִי יִשׁוּבוּ לְשְׂוֹא בְּרָאֵשׁ כֹּל שֵׁם :

ב וְכִן דִּינָם לַפְעָמִים בְּאֲמִצֵּעַ. וְלִכֵּן כֹּל שֵׁם שֶׁתְּחִילָתוֹ שְׂוֹא אוֹ כִּשִּׁיבָא
שְׂוֹא בְּסִבְתָּ אַחַת מֵאַרְבַּע הַהַשְּׁתַּנּוּת אֲשֶׁר בִּיאֲרָתִי בְּרָאֵשׁ עֲקֵר שְׁנֵי
וְיִהְיֶה אַחַר הַשְּׂוֹא הַהוּא קִמְץ אוֹ צְרִי וְתִקְרָה אִיזָה סִבָּה אַחֲרַת שֶׁצְרִיךְ
לְשִׁנּוֹת הַקִּמְץ אוֹ הַצְרִי לְשְׂוֹא וְיִהְיֶה אוֹ שְׁנֵי שְׂוֹאִין בְּרָאֵשׁ הַתִּיבָה. וְזֶה אִי
אֲפֹשֶׁר כִּן יִשׁוּב הַשְּׂוֹא הַרָאֵשׁוֹן לְחִירָק. וְהַמְשַׁל מִן דְּבָרִים. זְקָנִים. הַנְּה
כִּשִּׁיבָאוּ בְּסִמִּיכוֹת תְּפוּל הַמַּסְּ כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּמֵאֲמַר זֶה בַּעֲקֵר אֶחָד עֶשֶׂר
וְצְרִיךְ אֵז לְהַקֵּל הַתְנוּעוֹת וְלְהַפֵּךְ הַקִּמְץ אוֹ הַצְרִי לְשְׂוֹא כְּדִינָם וְיִהְיוּ אֵז
שְׁנֵי שְׂוֹאִין בְּרָאֵשׁ הַמְּכָה וְתֵאֲמַר דְּבָרִי. זְקָנִי וְזֶה אִי אֲפֹשֶׁר לִכֵּן נִהְפָךְ
הַשְּׂוֹא הַרָאֵשׁוֹן לְחִירָק וְתֵאֲמַר דְּבָרִי זְקָנִי :

ג וְכִן בְּכַנּוּי הַרְבִּיִם תֵּאֲמַר כֹּל הַכְּנוּיִם בְּשְׂוֹא בְּרָאֵשׁ כְּמוֹ דְּבָרִי. זְקָנִי
דְּבָרִיךְ. זְקָנִיךְ. חוּץ מִן אוֹתָם שֶׁבְּסוּפֵם מַסְּ אוֹ נוּן שֶׁבְּעֵבוֹרָם צְרִיךְ
לְהַקֵּל הַתְנוּעוֹת וְלְהַפֵּךְ הַקִּמְץ אוֹ הַצְרִי לְשְׂוֹא וְיִהְיוּ אִם כֵּן שְׁנֵי שְׂוֹאִין
דְּבָרִים. זְקָנִיהֶם עַל כֵּן נִהְפָךְ הַשְּׂוֹא הַרָאֵשׁוֹן לְחִירָק וְתֵאֲמַר דְּבָרִיהֶם

זְקָנִיהֶם

מאמר השלישי

זקניהם וכולי :

העקר השביעי בביאור הכנויים

א דע כי לכל שם עשרה כנויים. והאותיות המשמשות בהם הם ששה. וסימנם הכנויים. והוא לך עשרת הכנויים על הסדר מן דבר האמר דברו. דברך. דברי. דברם. דברנו. דברה. דברך. דברו. דברכן :

ב הלא תראה כי האות הראשונה בכלם בשוא והשניה בקמץ חוץ מן אותם שסופם מם או נוף שבהם נהפך הקמץ שבעין הפעל לפתח. וזה מפני רבוי תנועתם על חבריהם. והא לך כנויי הרבים מן דברים. האמר דברו. דברך. דברי. דבריהם. דברכם. דברנו. דבריה. דברך. דבריהן. דברכן :

ג הלא תראה בכלם האות הראשונה בשוא חוץ מן אותן שסופן מם או נוף שהם בחירק כדי שראיבאו שני שוואין בראש התיבה כמו שכתבתי בעקר שלפני זה. ובכלם יוד מודם אות הכנויי להורות על הרבוי :

ד ודע כי הכנויים הנסמכים אל השמות מורים תמיד על הקנין רוצה לומר שהשם ההוא הוא קנין למו שיבא עליו הכנוי. (ב"ח אין דין יין) וכולי. כמו עבדו. אמתו. רוצה לומר עבד שלו. אמה שלו. אבל הכנויים הנסמכים אל הפעלים הם מורים על הפעול כמו פקדו. פקדך. פקדני. (ב"ח חס דין איד) וכולי רוצה לומר פקד אותו. פקד אותך פקד אותי כאשר אבאר לך בפרק הכנויים באר הטב. והנה שבעה האותיות אשר ישמשו בראש השמות סימנם משה וכלב ולפי שבעבורם לא ישחנו נקודות השמות לכן אין צריך לבארם פה אבל יתבאר דינם בפרק השמושים :
העקר השמיני בביאור משקל השמות הנקבים :

א דע כי השמות הבאים בלשון נקבה הם על הרוב בהא בסוף. והאות שרפני ההא בקמץ וטעם התיבה באותה אות שבה הקמץ. כמו

צדקה

צדקה · חכמה · גולה · אכילה · שמלה · עבודה · מלוכה · בהלה · ובסמיכות
 תשובה · לתי' והקמץ לפתח · אבל התנועות האחרות לא ישתנו כרך
 רק אותם שהם על משקל פעלה · כמו צדקה · ברכה · האמר בסמיכות
 צדקת יי ברכת יי הכף בדגש קל כדן אותיות בגד כפת אחר שוא נח על
 הרוב ובכני ברכתו הכף רפוייה · צדקתו וכולי :

ב והסבה בזה לפי שהקמץ הראשון יהפך לשוא · על כן צריך להפך
 השוא הראשון לה' רק כמו שכתבתי בעקר ששי · אבל המשקלים
 האחרים לא ישתנו כמו חכמה חכמתו · גולה גולתו · אכילה אכילתו
 ודומיהם :

ג והכלל כי להא הנקבה בסוף השמות שני סימנים · האחד תמיד יבא
 קמץ לפנייה · והסימן השני הוא שצריך שיהיה הטעם באותה אות
 אשר בה הקמץ רוצה לומר שתהיה התיבה בטעם מלרע ואם יחסר לה
 אחד מאלו השנים אינה נקבה רק היא נוספת או שרשית כמו קרא
 לילה · נחלה מצרים · ארצה שער · ודומיהם · שהטעם בהם אינו בסוף ·
 בכלן ההא נוספת :

ד וההאין אשר הם שרשית הם מנחי למד הא כאשר אבאר במאמר
 הרביעי בעקר השביעי ושם אתן דך כללים איך תכיר ההא הנוספת
 מהשרשיות :

העקר התשיעי בביאור הרבוי מהשמות הנקביים :

א דע כי השמות הבאים בלשון נקבות רבות על הרוב יבאו עם תי'
 בסוף · והאות שלפניה נקוד בחולם עסויו נחה · כמו צדקות · ברכות ·
 חכמות ודומיהם · ובסמיכות צדקות יהיה · ברכות אביך אבל חכמות
 שרותיה · (מוסיים) בפתח מפני אות הגרון :

ב ולפעמים היו כתובה ולפעמים אינה כתובה · וזה נקרא מלא או חסר
 על פי המסורת · וכן רבוי הזכרים נמצאים חסרי יוד הרבוי כמו התנינים

מאמר השלישי

שדשה חסדים בלשנא וצדיקים כל אורייתא כתיב כן חסד יוד אחרינא
וכאלה רבים מאד :

ג ויש שמות שהם כרשון יחידה עם הנקבה ויבאו ברבויים עם יוד מ"ס
בסוף. על דרך רבוי הזכרים כמו מן שנה שנים . נמקה נמדים .
ודומיהם כמו שיבאו שמות זכרים לפעמים על דרך רבוי נקביות כמו אב
אבות . בור בורות ודומיהם . ויש מהם שיבאו בשניהם כמו מן חגור
חגורים חגורות . דוד דורים דורות . וכל זה יחבאר הטיב בפרק המדות :
העקר העשירי בביאור שמות נקביים הבאים בלשון יחידה עם ת"ו בסוף
א דע כי כמו שבבינוני יבא גוף היחידה על שני משקלים פוקדה או
פוקדת . מפקדה או מפקדת וכן כלם . ועל הרוב יבאו על משקל
פוקדת כמו שבארתי במאמר שני כך יבואו גם כן השמות בלשון נקבה
בשני משקלים הללו . אמנם על הרוב יבאו עם הה"א בסוף כמו שבארתי
לעיל ובעקר שאחר זה אבאר קצת ההפרש שביניהם :

ב ועתה דע כי יש שמות נקביים יבאו בת"ו בסוף והאות שלפניה נקודה
בסגול כמו קטורת . שבולת . ועל הרוב יבאו שני סגולים לפניה כמו
אדרת . עטרת .

ג ודע כי לא יבאו רק בשני משקלים הללו רוצה לומר בשני סגולים
או בחולם סגול לפני ת"ו הנקבה . וכן כשיבאו בתוספת מ"ס בראש
מנערת . משקולת . וכן בתוספת ת"ו בראש . כמו תחבושת . תפארת
והנקודה שלפני החולם או הסגול לא תשתנה לעולם בין שאחריה דגש
או לא :

ד ודרך השתנותם ונקודתם כשיבאו עם אותיות הגרון וכשיבאו בהפסק
וכן הענינים תלמודות בין מן השמות של שלשה אותיות הבאים על
משקל אלה רוצה לומר שהם בחולם ובסגול כמו קטורת ודומיהם .
הולכים על משקל חדש . קדש רוצה לומר שהחולם ישוב לקמץ חטף
כמו

כמו קטרתו כמו שכתבתי בעקר הרביעי :
ה ואותם שהם בשני סגולים כמו עטרת הוכים על משקל אותם של
 שש נקודות עיין מה שכתבתי בעקר שלישי ורביעי . אכן העכוסה סגול
 הראשון לא ישוב לעולם לחירק רק לפתח ותאמר עטרתו . תפארתו
 וכולי . כמו רגל רגלו ודומיהם .

העקר האחד העשר בביאור כנויי השמות הנקבים אשר
 סופס הא' או ת'ו וביאור ההפרש שביניהם

א דע כי אותם שסופס הא' הנקבה . כשיבאו בכנויים . תהפך ההא לת'ו
 רפויה . כמו מן צדקה צדקתו צדקתי . צדקתם וכן כרם . אבל אותם
 שסופס ת'ו יבאו בכל כנויי היחיד בת'ו דגושה כמו מן עטרת . תפארת
 נאמר עטרתו . תפארתו . עטרתם . תפארתם . ובוזה תכיר אלו מאלו .
 ובלשון רבות תחסר ת'ו הנקבה כאשר יתבאר ולכן צריך שנאמר כי
 מלחמתו . משמרתו ודומיהם הנפרד מהם מלחמת . משמרת . כי אלו
 היה הנפרד מלחמה . משמרה היה הכנויי מלחמתו . משמרתו בת'ו רפויה
 ואותם שהם עם הא' נוספת בסוף יבואו בכנויי בחסרון הא' כמו מן מקנה .
 מקנה מקני וכולי . מקניו מקניו מקני וכולי . אבל בשאר הכנויים תנוע
 ההא . מקנהו מקניה מקניהם מקניהן :

ב ודע כי הנקבות הרבות יבאו עם כנויים בשני סימני הרבוי ב'וד רבוי
 הזכרים ובת'ו רבוי הנקבות כמו צדקותיו צדקותי וכולי . וכן אף
 הבאים בכנויי היחיד בת'ו דגושה כמו שכתבתי הלא המה יבואו בכנויי
 הרבים בת'ו רפויה כמו מלחמותיו . משמרותיו . וזה לסבת התולמ . כי אין
 ראוי לבא אחריו דגוש :

ג ודע כי השמות שהם בלשון רבות כמו שפחות . צדקות ודומיהם
 יבאו עם כנויי הנסתרים בשני אופנים האחד עם מ"ם הכנויי אחר ו'ו
 ת'ו חרבות כמו שפחותם צדקותם . והשני עם הא' אחר ו'ו ת'ו חרבות

כמו
 23

מאמר השלישי

כמו שפחותיהם צדקותיהם אבל שפחתם צדקתם הם כנויים שר הנקבה
היחידה כמו שכתבתי לעיל וזהו מה שפירש רש"י על ונתכל תלונותם
וכמו (י) וז"ל ויש חלוק בין תלונתם לתלונותם. תלונתם תלונה אחת
תלונותם שם דבר בלשון מפעל יחיד ואפילו הן תלונות הרבה עד כאן
לשונו. והנה לא פירש הרב ההפרש שבין תלונותם לתלונותיהם והגני
אבאר ההפרש שביניהם במשך. הרי ראובן ושמעון שיש להם שפחה
אחת נאמר עליה זאת היא שפחתם שר ראובן ושל שמעון. וכשיש לכל
אחד מהם שפחה אחת נאמר עליהן שפחתם. וכשיש לכל אחד מהם
שנים או שלשה שפחות נאמר עליהן שפחותיהם וכבר יעדתי לחבר ספר
אחר ואבאר בוכל דברי רש"י אשר דבר בדקדוק בפירוש התורה אם
יאריך השם יתברך חיי:

העקר השנים עשר בכיבוד השמות אשר בהם תוספת אות
על שלש אותיות שרשיות:

א דע כי האותיות הנוספת בשמות הם ששה וסימנם האמנתי
לפעמים יתוספו בראש. ולפעמים בסוף. ולפעמים בשניהם. אבל
לא יתוספו רק בשמות הנגזרים מן הפעל כאשר יתבאר בפרק המינים
במין השני והגני אבאר אחת אחת בשני העקרים האחרונים דהיינו כר
עקר שלש אותיות:

ב ההאלא תמצא נוספת בראש השמות השלמים כי אם בשני שמות
והם רוח. שמע. מן רוח הרוחה וכן שמע נמצא לה שמעות אונים
ואין עוד בשלמים אבל בשמות שאינן שלמים נמצאו יותר כאשר יתבאר
במקומם. אכן בסוף השמות נמצאו שלש מיני האין קצתם שרשיות
קצתם לנקבה. קצתם נוספת כאשר בארתי בעקר השמיני:

ג האלף תבא נוספת בהרבה מקומות ועל הרוב היא נקודה בסוף כמו
אצבע. אשגב. אשכול. אגרוף. ולפעמים בפתח כמו אבנט. אברך.

אכזיב

אכזב וחסד שוא נכח אורחות האמת וישנום שהאלף בהם שרשית
והם בכלל שמות של ארבע אותיות . ודע כי רוב השמות שהם בתוספת
באות מאותיות האמת לא יבאו עם הא הנקבה רק במקומות מעטים כמו
משמרה . תפארה ודומיהם מעטים מאד :

ד ועוד דע כי לא תבא בסוף השמות אלף נוספת בדשן עברי . אך בלשון
חרנום תבא לרוב כמו מלכא . עברא . אכן נמצאים באלף שרשית בסוף כמו
פסא . פלא . זהם מנחי למד אלף ושם אבארם . וגם נמצאים באלף במקום
הא . כמו כמשךא (אייס 1) לי מרא (סו 18) :

ה המם תבא נוספת בראש השמות ועל הרוב נקודה בחירק ושוא נח
אחריה וזתנועה האחרונה קמץ . כמו משכן . מקדש . ובחולם כמו מזמור
מכלול . וכשאהרי המם אות גרונית אז המם פתחה . כמו מאכל . מקשוף .
ואפילו וולת אות גרונית ואי יבוא דגושים על הרוב רבווי ובכנוי כמו מטעם
מרבד . מקמד . תאמר מטעמו . מרבדו . מקמדו . מטעמים . מרבדים . מקמדים
וגם בחירק נמצאים דגושים מעטים כמו מן משנב משנבי . וכל אלוה דגושים
הם בתנועה אחרונה בפתח . אבל בקמץ או בחולם בסוף לא יבאו לעולם
דגושים . וכבר ידעת כי הקמוצים יבאו בסמיכות בפתח . כמו מקדש יתה .
משכן יתה . מאכל פרה . ויש שיבאו עם הא הנקבה בסוף והמס בחירק
אז בפתח או בסגול כמו מקמה . ממלכה . משלה . ובסמיכות מלקמת
קנען . ממלכת עוג . לממשלת היום . ונמצא זה המשקל גם כן בלי סמיכות
כמו מסגרת טופח את המגרת . או בחולם כמו משקלת . מחגורת . ונמצאים
שמות באים בתוספת מם בסוף . כמו פתאום . שלשום . ודומיהם מעטים .
אבל המם הבאה בסוף השמות להורות על לשון רבים . כמו דברים . זכרים .
אינה נקראת נוספת רק שמושית ולפניה חירק גדול . רוצה לומר עם יוד
וכשיבא השם ההוא בסמיכות תפוך המם ותשאר היוד לדה . והאות
שלפניה נקוד בצרי כמו זקני . דברי :

34 העקר

X 17 ין

מאמר השלישי

העקר השגש עשרה בביאור נקודות השמות אשר בהם תוספת נון. או תי' או יוד בראש ובסוף :

א ה'נון לא תתוסף בראש השמות רק מעטים נמצאים בשמות עצמים כמו נפתלי. נמרוד. ודומיהם: אכן בסוף חתוסף לרוב. ועל הרוב פ"א הפעל בתי"ק. כמו זכרון. שלטון. יבקמץ. בסוף כמו פשתן. הרצן. גם נמצאים מעטים בקמץ חטף בראש. או בקבוץ. כמו קרבן. שרץ. ואלו יבאו ברבוי הנקבות כמו קרבנות. שנהנות. ונמצאים רבים שהנון בהם שרשית והם בכלל השמות שלד"אותיות כמו חשמן. רבן. גם נמצאו מהם הרבה דגושים כמו זכרון. שזרון. גם כשעין הפעל בשו"א כמו קלשון. קמשון. ודומיהם מעטים הדגושים: התינו תתוסף בראש השמות ועל הרוב היא נקודה בפתח אפילו בראסבת אות גרונית ושוא נח אחריה וההנזעה האחרונה היא שורק על הרוב. כמו תמרוד. תמרוד. תענוג. גם בתי"ק או בצרי נמצאים מעטים תלמיד. תכריך. תרשיש. תשבץ. ונמצאה התיובח"ק. כמו תרהר. גם נמצאים בתי' בראש ובסוף כמו תרבשת. תפארת וכלם בטעם מלעיר : **ב** ונמצאים בתוספת תי' בסוף ולא בראש. והאות שלפניה בשורק ופ"א הפעל עם פתח כמו מלכות. גבהות. מדרות. שחרות. ונמצאים שהפ"א בחי"ק כמו רפאות. שפלות. עקשות גם שהפ"א שואית ואחריה חי"ק. כמו ידיות. מרירות. ראוי לומר הרבוי מכלם ביו"ד נעה. כמו שמצאנו מן מלכות מרכיות כן נאמר שכליות. עקשיות גבהיות. ונמצאים בתוספת תי' בסוף וחי"ק לפניה. כמו נפרית. שארית. ראשית. המשיית ודומיהם גם אלו יבאו ברבויים ביו"ד נעה על משקל תמשיות הנמצא בתלמוד. ונאמר ראשיות : ובפרט אותם שלמדויהם ה"א כמו שאבאר במאמר ד' בעקר שביעי :

ג היוד לרוב נמצאת נוספת בראש השמות העצמיים כמו יצחק. יעקב יצחק ודומיהם גם נמצא ילקוט. יגשון. ונמצא בהולם יגשון על משקל יקלום. ובסוף שמות העצמיים נחרי. פערי. ודומיהם מעטים אבל יהודי. מצרי. עברי ודומיהם היו"ד אין נוספת רק הם ליהם : נשלם המאמר השלישי

המאמר הרביעי

לד

בביאור משקלי השמות שאינם שלמים ונחלקגם הוא לשלש עשרה עקרים:
העקר הראשון בביאור שמות חסרי פ"א נון :

א דע כי כל שמות חסרי פ"א נון הם בתוספת מ"ם בראש . ותמיד היא פתוחה ודג"ש אחריה להורות על הנ"ן החסרה . כמו מטע יהוה (יטעיה ס"א) מסע ושריה (י"א י"ב) וכן מופיע מפול שרשם נמע . נסע . נבע . נבל . ובאים בה"א הנקבה כמו מפלה . מטרה . ובצ"רי כמו מגפה . מסכה . ודומיהם . וכן מצבה מחסרי פ"א יוד כי דין אחד להם ולחסרי פ"א נון כמבואר במאמר שני בעקר ששי :

ב והנה כבר ידעת כי השמות הדג"ש לא ישתנו כמבואר במאמר שלישי בעקר החמישי ועל זה הדרך באים חסרי הפ"א עם נחיה למד כמו מכה . מצה ודומיהם שרשם נכה נצה . והה"אין לנקבות . אבל קצר המציע . (יטעיה ס"א) שרשו יצע . ומהם בה"א שרשית מטצה . והראיה שהיא שרשית שהיא בסגול וזה יתבאר לך במאמרי זה בעקר ששי . וכן מחסרי הקצוות מתן . ובחסרון שני הקצוות מתת :

ג והכלל כל שם שתמצא במ"ם פתוחה בראש ודג"ש אחריה הרי הוא שם מחסרי נון ונמצאים שניים בתוספת ה"א בראש ודג"ש אחריה כמו רוח והצלה . (סמ"ד) הברת פניהם (יטעיה ג) שרשם נצל . נכר . ונמצאים שניים בבדי תוספת אות בראש והם שיא . שיג כמו לשמים שיאו . (י"ב י"ג) וכי שיגלו (טלניס י"ו) שרשם נשא נשג ואין להביא דאיה מהם כי מעטים הם :

העקר השני בביאור שמות נחיה פ"א אלף או יוד :

א הנה ידוע כי לא תנוח אות עולם בראש המלה לכן באים אלה בראש המלה על דרך השלמים כמו מן אמר אומר . ומן אכל אוכל או אכלה . ונמצאים בתוספת מ"ם בראש כמו מאמר . מאכל בנוע האלף . וכן באמצע לא תנוח כמו מן שאל שאלה או משאל :

ב ושמות נחיה פ"א יוד על הרוב הם בתוספת מ"ם או ת"ו בראש ונקודים

35 בחולם

מאמר הרביעי

בה'רס כמו מוצא מושב בקמץ בסוף גם נמצאים בצרי בסוף כמו מועד
 מוקש ודע שאותם שהם בקמץ בלשון יחיד יהיו גם בלשון רבים בקמץ כמו
 מן מושב מוצא נאמר מושבים מוצאות אבל אותם שהם בצרי יהיו בלשון
 רבים בשוא כמו מופת מוקש מופתים מוקשים וכלם בטעם מלרע : וכבר
 ידעת התהפכות הקמץ והצרי בסוף ונמצאים עם התיו כמו תושב תושבים
 אבל על הרוב אותם שהם עם תיו בראש הם עם הא הנקבה כמו תוקרה
 תוקרה וכן מנחי הקצוות תאמר תורה תורה מן ירה ירה ונמצאים בתיו
 בתולה ובסוף כמו תועלת תועלת ומעמים נמצאים עם מם בראש והא
 בסוף כמו מועצה מורשה והכלל כל שם שתמצא עם מם או תיו בראש
 בנקודות החולם הם מנחי פא יוד ושנים וצאים מן הכלל והבאתי מורך
 (ויקרא טו) במועל ידיהם (נחמיה ט) שהם מהכפולים ומעשים נמצאים המם
 בשורק כמו מוסר מוצק גם נמצאים ברי תוספת אות עם הא הנקבה כמו
 שנה עצה דעה ירה ובסמיכות ישוב הצרי לשוא והקמץ לפתח כמבואר
 במאמר הראשון בעקר השני ונמצאים שנים בלי הא הנקבה והם צא תאמר
 פן (ישעיהו ל) בול הרים (איוב ט) שרשם וצא יבל :

העקר השלישי בביאור שמות נחי העין הבאים בתוספת אות :

א דע כי רוב שמות נחי העין הם בתוספת מם הנקודה בקמץ כמו מקום
 מלון מנוס ובסמיכות ובכנוי ישוב הקמץ לשוא כדינו בשלמים כמו
 מקום מקומו מלון מלוננו מנוסי לכן טועים האומרים בשיר של ארון
 עולם הוא ניסי ומנוסי המם קמוצה כי דינה בשוא מנוסי כדון הקמץ
 המתהפך לשוא בכנוים וכן נמצא משגב ומנוסי אך במשקל השיר הזה
 לא יתכן כי צריך להיות שם יתד והיו השורקה עם שוא איננה יתד לכן
 הוא טעות נפל בנוסחא ודינו להיות ומנוס כי והחונם הורגלו לומר ותוא
 נסי ומנוסי מנת כוסי כדי לעשות חרוזיפה ושיבאו עם הא הנקבה תמיד
 המם שואית ושורק אחריה כמו משובה מלובה מבוכה וכן עם התיו
 בראש

מאמר הרביעי לה

בראש כמו תקימה - תלויה - תרומה - ובולת הא הנקבה לא יבאו זה המשקל בתוספת מ"ם או ת"ו לעולם :

ב והכלל כל שם שתמצא במ"ם קמוצה מוז הגזרה בראש - ובארבע השתניות במ"ם או בת"ו שוא"ת הרי הוא שרנחי העין ונמצאים שנים בתוספת ת"ו בסוף והם נופת - בושת : וכבר הודעתך במאמר שלישי בעקר אחד עשר כי ת"ו בזאת תבא דגושה בכנוים כמו לבשתך (מחולל) וכן ראוי לומר מן נופת - נפתי - נפתך - ונמצא אחד בתוספת מ"ם בסוף והוא רקס :

העקר הרביעי בביאור שמות נחיה העין הבאים בלי תוספת אות :

א דע כי נמצאים שמות מגזרה זו זולת תוספת אות ואינם רק של שני אותיות ותמיד פ"א הפעל נקודה באחת מן חמש תנועות - בקמץ כמו זר - צר - רע - ובצ"ר כמו גר - צד - עד - ובח"ר כמו סיר - קיר עיר ובח"לם אור - יום טוב - ובש"ר - כמו שור - דוד - אבל עם התנועות הקטנות לא נמצאים - ורובם אינם משתנים והמשתנים משתנים באופנים מתחנפים כמו מן יום יבא הרבוי וכנויו בקמץ - כמו ימים ימיו וכולי - וכן מן ראש ראשים ראשיו ואין זולתם - ומן יבא בסמיכות ובכנוי בש"ר - כמו טוב טובו וכולי - וזהו כשהוא שם דבר אבל כשהוא תואר לא ישתנה ותאמר טוב טובים עין בשרשי רבי דוד קמחי :

ב והקמוצים והצרויים לא ישתנו כלל והסבה התבאר לך במאמר זה בעקר ח' גסה ח"רוקים והשרוקים רובם לא ישתנו - רק עיר - יבא ברבוי בנוע היו"ד כמו ערים - ערות - וכן שוק יבא ברבוי בנוע הוי"ו שנקים וכן מן קרץ קוצותיו ומן דוד נמצא בפירות ובדגים - (מ"ם ב"ס) וגם נמצאים בנוע היו"ד כשון יחיד בית עין זית ליל איל חיל עיר - וכורס בטעם מלעיל ולולי זה היתה צריכה היו"ד להיות דגושה כדון אחר תנועה קטנה - ובכל ארבע החשתניות תנוח היו"ד בצ"י כמו בית - ביתו - זית זיתו - ימים - ירכ - לילו -

מאמר הרביעי

לילות אלו אליהם חל חילו והרבו בנוע הויד' בלשון רבים תילים וכן מן
עיר עירי'ם והכנוי רגפן עירו' (נדרתית טו) בחירק ומלת בתים מדה זרה מאד
בתיות הרגש אחר התנועה גדולת והטעם מלרע:

גם נמצאים בויו נעה בלשון יחיד כמו און. עול. מות. תוך. בקמץ
ובסגול ואין במשקלם בשלמים כמו שזכרתי במאמר שלישי בעקר
שני ובסמיכות ובכנוי תנוה היוו ברובם כמו בחוף העיר מות ישרים.
(כמזכר כג) וכן בכנוי לפני מותו (נכ"ס יג) אל תוכו (רקל כג) מהשבות אונך.
(יכ"ס ד) ובתוספת הא' בסוף בנוע היוו כמו מותה עולה וכן נמצא אחד בויו
נעה בכנוי בעולו (יחוקל יח) ושווא הוא ממשקל זה אלא שהוקל ונהפך
הסגול לשוא מפני נחות האלף כי דינו שוא:

העקר החמישי בביאור שמות נחי למד אלף:

דע כי רובם הם של שלשה נקודות כמו בלא פלא גבא טנא והולכים
על דרך השלמים פעמים בכנוי בחירק כמו בלאו פלאו ובפתח כמו
טנאף: תמצאים על משקל פעל כמו צמא צבא ועל משקל פועל כמו
גומא סובא ובא אחד בדגש והוא פסא ולא ישתנה בסמיכות אבל בכנוי
ישוב הצרי לשוא ויפול הדגש כמו פסאו פסאף וכן ברבוי והוא בלשון
נקבות שקמה ישוב כסאות (פסלים קכ):

ב וחסא הוא ממשקל זה והיה ראוי להיות חטא אלא שהוקל כמו שהוקל
שוא ממשקל פעל כמו שבארת יהנה חית של חטא בצרי ער דרך אותם
של המש נקודות ולכן בכנוי יבא ה"ית בסגול חפאו חטאם כמבואר
בעקר שלישי במאמר ראשון וברבוי חטאים אבל בדרך חטאים (פסלים יג)
הוא תואר ממשקל הדגושים אשר לא ישתנו ותאמר בסמיכות ובכנוי
הרבים חטאי עמי (עמות ט) וחטאי'ה ישמיד (יעקב יג):

העקר השישי בביאור שמות נחי למד הא:

דע כי שמות נחי למד הא באים על הרוב בתוספת מס' או תי' בראש

ונקודים

במאמר הרביעי

לו

ונקודים בחירק. ואהדיהן שואנח כמו מצוה מנחה תקוה הכלה זעל
אותיות הגרון בפתח כמו מנחה מנחה תאנה וכל אלו הם האין לנקבה
והראיה כיהם מרע ועוד כי שובולתיו רפוייה בסמיכות ובכנויים כדון
הא הנקבה כמו מצות יהוה מנחת יהודה (על כפי) מצותו מנחתו תאנתו
ומעטים נמצאים בהאנוספת כמו מן עלה מעלה ודומיהם שהם מלעיל
כמו שבארתי במאמר שלישי בעקר שמיני :

ב אכנעם ההא שרשית נמצאים הרבה אבר תמיד סגול לפניה כמו
מקנה מקרה משנה ואספא הפעל גרונית כמו מנחה מעשה
ובזה הסגולים מהא הנקבה והנוספת שאותם הם קמוצים וגם לא
ישתנו בסמיכות ובכנוי רק שהסגול ישוב לצרי כמו מנחה דן מרע
עדרים (ישעיהו ג) אכן עם תוספת תו בראש לא נמצאת הא שרשית לעולם
ובכנויים תחסר ההא מקנהו משנהו מעשהו ההאין עם הויו לכנוי הזכר
כמו ירהו גלהו וכן מקני מקנה מקנס וכולי בכלל תחסר ההא
העקר השביעי בביאור שמות נחי למד הא הבאים בתוספת תו
או מם בראש ובתו בסוף :

א דע כי נמצאים שמות מוהגורה בתוספת מם בראש ובתו ובסוף כמו
משפית מרבית וגם בתו בראש ובסוף כמו תבנית תכלית ודע כי ראויים
להיות מרביית תבניית עם שלשה יודין האחת היא יוד המשך כמו שהיא
אחר למד הפעל בבאנוני מבנין הפעיל מפקיד מפקדה ותשנית היא
במקום הא למד הפעל כי שרשו רפה בנה והשלישית היא יוד היחס
כמו עברית מצרית וכלם יבאו ברבויס ביוד כה על משקל משניות כמו
שכתבתי במאמר שלישי בעקר שכש עשרה ועוד אברה בס בספר
ההרכבה במלת מבליגתי :

ב ונמצאים על זה המשקל שהתנועה האחרונה שורק ונה דווקא עם
תו בראש כמו תרבות תונות ונמצאים המסאנשי מצותיה (ישעיהו

הנפרד 39

מאמר הרביעי

הנפרד ממנו מצות-הראוי מצות כי שרשו נצח. וכן בדברי משנה מקוּת
מן לקח. וזכור כי תמיד המס' והת' שבראש אלו הם פתוחים אפילו בלא
סבת אות גרונית ונמצא אחד לבר בתוספת אלף בראש וְאֶתְּוֹתִי בְּאֲזֵנֵיכֶם.
(1011) שרשו חֶה. והכלל כל שם שמתמצא במס' אות'ו בחיר'ק או בפתח
בראש. והאות שאחריה שוא'ית ואינן מן השלמים דהיינו שאינו בו שלש
אותיות נעות הרי הוא מנחי למד' הא' ונמצא שנים לבר בת'ו שוא'ית

בראש והם תעלה תלאה :

העקר השמיני בביאור שמות נחי למד' הא' הבאים בני תוספת

אות בראש והם בה' הנקבה בסוף :

א דע כי נמצאים עוד שמות מגורה זו עם הא' הנקבה. מהם הפ'א בקמ"ץ

כמו שפ'ה. מנהומהם בצר'י. כמו מאה. פאה. וכלם ישתנו לשוא'

בראש כרינם :

ב אכן שמות נחי השין הבאים על שני משקלים הארו לא ישתנו כלל כמו

מקמה. צרה. ובסמיכות קמת. צרת. וברבוי קמים. צרים. הקמ"ץ

לא ישתנה. וכן הצר'ים מנחי העין ותאמר צידה. שבה ובסמיכות

צדת. שבת עבדך. (1012) הצר'י לא ישתנה. והטעם בזה כי נחי העין

צריבים תמיד תנועה גדולה להורות עליו השרשית הנחה שאחרי הקמ"ץ

לפיקד לא ישתנו. אבל בשפ'ה. מנה. פאה. מאה שלא תבא התנועה

הגדולה בפ'ה הפעל להורות על נחות. ישתנו ותאמר שפת. פאת. מנת

וכו'. וזכור זה ביהוא כלל גדול. ועוד אדבר מזה מגורת הכפולים בעקר

אחד עשד והבאים עס'ה'א שרשית בסוף אבאר בעקר שאחר זה :

העקר התשיעי בביאור שמות נחי למד' הא' הבאים עם הא'

שדשית בסוף :

א דע כי השמות הבאים עם הא' שרשית הם מעשים כמו נאה. ויצא

מנה. (1013) ובאים בסג'ול נאה מאור. (1014) רעה דוד. (1015) וברבוי

תאמר

מאמר הרביעי

ל

האמה נאום רעים. ומוצאה בקמץ יבא הבו לגאונים ^(מלוס קמ) ב"וד
 נעה. וכן מן גוהתהפך היו ל"וד נעה. בסמיכות כמו בניית האריה ^(סוכסו י)
 והרבו מלא גויות ^(מלוס ק): ודע כי נמצאים חרבה שמות בגורה זו שתהפך
 בהם הה"א ל"וד נחה בסוף ולפניה חירק. והם של אהבע מינס. האחד
 שהתנועה הראשונה קמץ כמו צלי קלי. ובסמיכות ישובו לשוא צלי קלי
 נקי. וברבו עניים נקיים: והשני שהתנועה ראשונה שוא כמו שבי פרי.
 מרי כלי ולפעמים ישובו לסגל בהפסק מרי כרי לחי. וחצי לצרי ואמה
 וחצי ^(פסות כ) ובכנוים שביך מריך מליך. או בחירק שביך נשיך וברבים
 שביהם שביכס פרים או פרהם. ועיין בר"ק במשקל פיע. והשנישו
 שהתנועה ראשונה חולס כמו חלי חרי עני צרי. ובסמיכות ובכנוי
 ישובו לחטף קמץ חקיו. אף על פי שהתנועה אחרונה אינה סגול ואפילו
 בלי סמיכות כל חלי מה חרי. אך דמילך הרביעי שהתנועה ראשונה
 סגול כמו משי פתי קרי. אך תהי מרי ^(מלוס כ) ובכנוים תנועה ה"וד קרים.
 וכן אמר רבי שלמה בן גבורל באתר משיריו לבוש משים פירש המש

עלהם :

ב וארו המשקלים שזכרתי יבאו לפעמים בתוספת ת"ו בסוף כמו
 עמית צפה הצפית ^(ועיני כ) ויש מהם בהולס בסוף כמו אחות חמות
 ובסמיכות ובכנוים ישובו לשוא כמו עמותך אחותך המותך וכנזי
 והשואים בדי סמיכות פנית שביית. ולפעמים בשורק בסוף כמו גלות
 חוות ופאהפעל בשוא כמו שבות פדות. וכן בהולס הציות דות פנות וכבר
 כתבתי דרך רבויים במאמר שלישי ונמצאים בתוספת נון בסוף כמו קצין
 קלון ודומיהם היוו הנחה. היא במקום הא"ל כמ"ד הפער והנ"ן נוספת.
 ונמצאים בתוספת נון וב"וד נעה במקום הא"ל למ"ד הפעל כמו בנ"ן ענין קנ"ן:
 העקר העשירי בביאור שמות מנחי למ"ד הא"ל הבאים משני
 אותיות :

38.

א דע X 19 יט

מאמר הרביעי

דע כי יש שמות מגזרה זו שהם בלי תוספת אות ותחסר מהן הא' למד הפעל אס'כן אינם רק של שני אותיות . יש מהם תמיד קמוצים . ויש מהם תמיד פתוחים . ויש לפעמים קמוצים . ולפעמים פתוחים . והם נמנים על פי המסורת כמו אב . אה . יד . דג . קו . לקו . צו . לצו . (שעשית כה) . וכך אלו מתערבים עם נחי העין וכפולים . ובעקר שאתרזה אתן לך סימנים וכללים אך תכיר אלו מאלו . גם יש מהם נקודים בחי'ק ובי'ד נחה . והם השמות הנגזרים מה ששים אשר עין הפעל שלהם אחת מן אותיות ויה' כמו מן שורש רנה . אמר'י . אף ברי . (שעשית לב) . ומן נחה . ני . מן בנייהם קנה . (תולדות) . ומן ציהו צי אה'ד . (שעשית לד) . ומן כוה . ביה'ת . (שעשית נ) . בכלם הי'ד במקום הא' שרשית והעין נעדרת :

ב אמנם פ' אינו מגזרת ארכי שרשופה שתי אותיות לבד על משקל ש'ה . והוא אחד בסמיכות ובכנוי המדבר בעדו דוצה לומר כי אין הפרש בין פ'יה'ה . (כמדבר'ל) . ובין פ'י המדבר . (כמדבר'ת עט) . וזה היה ראוי להיות פ'י ולכבוד שתי היודין השריכו האחת לפי הענין תכיר בכל מקום איותה לסמיכות או לכנוי :

ג זה הכלל כל מה שאמרתי בעקרה ובעקר שלפניו שכל שם של שני אותיות שהוא בתיו נוספת בסוף ולפניה חיר'ק או שור'ק . או שהוא בי'ד נחה בסוף . בין שהוא של שני אותיות נעות או של אחת או שיש בו יוד נעה אחר שני אותיות שרשיות הרי הוא מנחי למד' הא' . דוק ותמצא . ומה שאמרתי דוק אחר שתי אותיות שרשיות להוציא השלמים ונחי העין כי כאשר תבא הי'ד בשלמים היא אחר שלש אותיות שרשיות כמו המישיות ודומיהם . ובנחי העין היא תבא אחר האות הראשונה כמו ב'ית . צית . וכוכי . גם לא כללתי בכלל זה כל שם שהוא בנ'ק בסוף ולפניה חולם . כמו רצון . קלון . פניטיעוך השמות שבהם הנון שרשית ארון . ארון . וכן קרון מנחי העין שרשו דון :

העקר

מאמר הרביעי לח

העקר האחד עשר בביאור השמות מהכפולים הבאים בחסרון אותם כמנהג פערי הכפל וישארו בהם רק שני

אותיות כמו דל. טל. סל. טף. עז. עם. פף. תם. ורובם פתוחים ומהם קמוצים וידועים על פי המסורת גסיש הרבה מהם בחולם כמו. עז. תם. על. קר. תם גם בצד"י כמו חן. שן. צל. רב. וכל הקמוצים והצרויים הם גשתיים עם נחיהעין. ונחי הלמד כמו שהראתוך במשקליהם ועקריהם א והנני אתן לך סימן שתוכך להכיר אותה מהם נחיהעין. או נחיהלמד. או כפולים. וזה שהכפולים דינם היה לבא בדגש להורות על הכפל של שתי אותיות דבר או אפשר להרגיש אחת מהם. בדגש חזק. כי אין דגש חזק בראש המלה לעולם. כאשר יתבאר לך בפרק שירה בשיר ח. ובסוף המלה לא יבא לעולם דגש. ולכן כשתמצא שם של שני אותיות. ולא ידעת מאיזה גורה הוא. בזאת יבחן אם יוכל לסבול דגש בכנויו. או ברבוי או עסה הנקבה. או הוא מהכפולים:

ב והמשלמןך אתרצה לדעת מאנה הוא בא. הטט. בסופו אות של רבוי. או שלכנויי. או הא הנקבה. ותמצא נפים. זפיו. זכה. וכן מן חג. חנים. חנו. בלם בדגש אם כן הם מהכפולים. ומן דגתאמר דגים דגה. הגלמל הפויה. אם כן תוא מז הנחים. וכבר נתתי לך סימן במאמר זה בעקר שמיני באיזה אופן תכיר נחי העין מנחי הלמד. ואמרת כי נחי העין לא ישתנו לעולם. ועל כן מאחר שתאמר מן דגים. דגי תים. שהקמץ נשתנה כשוא. אם כן הוא מנחי הלמד ושרשו דגה. ומן גר תאמר גרים. גרו הצרי לא ישתנה אם כן הוא מנחי העין שרשו גור:

ג והכלל כל שם שתמצא שתי אותיות שרשיות והשניה דגושה ברבוי. ובכנויו ובנקבה. הרי מהכפולים ותמיד אחת מהתנועות הקטנות בראש. ואפילו אותם שהם קמוצים על פי המסורת כמוים המלה. וכלליות כח. תם וישר. (ענין) ודומיהם. כשיבאו ברבוי ובכנויו ובהא הנקבה הם פתוחים

מאמר הרביעי

כמו תמים תמה. והצרויים יבאו בחורק. כמו שן שנו. חן חנו. והחלומים
יבאו עם שלש נקודות. כמו מן חוק חקו. חקי. חקם. וכאשר יבא עין הפער
נקודה בש"א אז פ"א הפעל בקמ"ץ חטף כמו נהלת בעוף. (עליוס) וכן חקף
חקקם כמו שפירש"י על עין וזמרת יה: (עליוס) אבל יפה תפש עליו ראב"ע
עין שם :

העקר השנים עשר בביאור השמות מהכפולים הבאים
בתוספתם. אותיו בראש :

א דעכי הבאים בתוספתם בראש. על הרוב היא קמ"צה כמשקל
שמות נחיה ע"ן. אבל יש הפרש ביניהם שאותם הס בחולם בסוף כמו
מקום. מכון. מלון. ואלו הם בקמ"ץ או בצ"י בסוף כמו מסך. מן :

ב ועוד יש הפרש כי נחיה הע"ן הם משתנים מקמ"ץ ש"א. כמו שידעת.
ואלו לא ישתנו כמו מן מן תאמר. מן. מנינים. מניני. הקמ"ץ לא
ישתנה והטעם כי הוא במקום דגש. על כן לא יוכל להשתנות כאשר כבר
אמרתי פעם ופעמים שהדגושים לא ישתנו :

ג גם נמצאים מעטים במ"ס חולם על משקל נחיה י"וד. וגם באלו יש
הפרש שאותם הם בקמ"ץ. או בצ"י בסוף כמו מושב. מוקש. ואלו הם
בפת"ת או בסגול כמו מן ר"ד מעשה מורד. (עליוס) ומן רכך והבאתי
מורד. (עליוס) והם מעט מזער :

ד אכן עם ה"א הנקבה הסרבים. והם טובים להכיר כי הם דגושי הע"ן
כמו מגלה מתה ועם התי"ו כמו תפלה. תחנה. ונמצא אחד בתוספת
מ"ס בסוף והוא חקם מן חנן :

העקר השלש עשרה בביאור שמות של ארבעה או חמשה
אותיות

א דעכי נמצאים כפולים של ארבעה אותיות רוצה לומר שבין שתי
אותיות הכפולות שבסוף. יבא פעם אחת פ"א הפער כמו מן פ"ר
ברבורים

מאמר הרביעי

לט

ברבורים מן בקק בקפוק מן צלל צלצל מן קדר קדקד ודומיהם ועוד
נמצאים כפולים של ארבע אותיות וכפלה בהם למד הפעל כמו רענן
שאנן הקליל ודומיהם ונמצאים עם הא הנקבה כמו שערורה וביור
נוספת שערוריה :

ב נמצאים כפולים של חמשה אותיות רוצה לומר כפולי העין והלמד
כמו מן קרקרק מן אדם אדם מן אסף אסף ודומיהם
ג נמצאים של חמשה אותיות שאין אחת דומה לחברתה כמו שעטנו
צפרדע ודומיהם יש אומרים שהם מרכבים כמו שעטנו שוע טוע
וגנו צפרדע רוצה לומר שידע הבקר וכן של ארבע אותיות פלגש פרג
אשה ויותר נכון לומר כי הם שמות מלשון מצרי או פרסי או בבלי ומלל
אומר כך כי כל מלה אשר היא מד אוה אותיות אינה מלשון הקדש וכן
פתשן אדרכמונים אחשתרנים אחשתרפים ודומיהם כמו שנבאר
בהקדמת ספר ההרכבה :

ד ויש שמות שיש בהם אלף בראש און בסוף ויש בהם מחוקת אם
הם שרשיות או נוספות כמו אבנן חשמן וכן ארנמן ורבים כאלה
יש אומרים שהאלפין והגנין נוספות כאלף אודוע וכנן של זכרון ואשר
הם של ד אותיות נבדלות הסרבים מאד כמו כפתר ספרד פלגש גרון
ברול גובר סרפד טפסר ודומיהם וכבר ידעת כי הקמוצים והצרויים
בסוף ישתנו ותראה בשלמים ותלמוד מאותם של שלש אותיות כי דרך
אהר להם על הרוב :

ה וגם נמצאים מרבעים הבאים דגושים ברבוייהם אותם שהנקודת
האחרונה פתח כמו מן חשמו גאמר הרבוי חשמלים וכן בגין
החשמלה (ישקף לית) דגושה הכמר וכן מן גנביו (דרכי הימים בית) נאמר גנוד
גנבים וכן מן ברוב סרעפי (תלמיס קוט) סרעף כלם פתוחים וכן מן יאתיו
חשמנים (תלמיס ספ) נאמר חשמן אנדיאו ויה אשר בשמות חברתי ספר הזה
ברומא בשנת לרומא כמבואר בתקדמה כ 20 גשרם ספר החזור

20

שירי המהבר

שיר זה עשיתי בדומא

בסוף ההעתקה הראשונה

כ' תנועות ויחד	כ' תנועות ויחד	כ' תנועות
בְּעַר דְּבָרִים מָה	כִּי־זֶם לֶךְ אֶצֶל	
שִׁבְעִים זְקָנִים אֹו	אֶל אֶהְרֹן	וְהוֹר
כִּלְךְ לְמִדְבָּרְךְ	אֶצֶל יִסּוּד דְקָרוֹק	
הִנֵּה בְסֵפֶר זֶה	נִקְרָא שְׁמוֹ	בְּחֹר
אֵתוֹ לְשׁוֹן זֶה־ב	מְהוֹר וְאֶדְרַת	
שִׁפְהָ רַפּוּי סְבִיב	נִחְמַד בְּבוּץ	וְחֹר
דְּבַר אֲשֶׁר יִקְשֶׁה	מִמֶּךָ שְׁאֵל אֹתוֹ	
יִגִּיד לֶךְ מַעֲנֶה	תִּכְתֵּב בְּלִי	אֲחֹר
לְשׁוֹאֲלִים אֹתוֹ	סֵפֶר לְמִי אֵתָה	
יֹאמֶר לְאֵלֶיהָ	כְּנוֹי שְׁמוֹ	בְּחֹר

וזאת השרה אשר חברתי בההעתקה שנית

אֲשׁוּעַ וְגַם אֶקְרָא לְאִישִׁים :	נְעָרִים עִם זְמָנִים גַּם יִשִׁי	שִׁים
לִכְנוֹ אֵלַי אֶרְמַדְכֶם בְּנִי :	לְשׁוֹן קִדְשׁ וְהִסְפְּנִים חֵךְ	שִׁים
יִסּוּד דְקָרוֹק הִלֵּךְ בְּרוֹק בְּסִפְרִי :	לְיִוְדֵי דַת וְדִין חֲכָמֵי חֵךְ	שִׁים
הִלֵּא אֹצִיָּה לְאוֹי בּוֹתַעֲלוֹמוֹת :	וְאֶגִּידָה נְצוּרוֹת הַמִּפְּךְ	שִׁים
לְאֶרְכָּעָה נְגִידֵי מְאֻמְרִים :	אֶתְחַלְקֶהוּ לְבֵאֵר הַדְּרוֹ	שִׁים
וְעֻקְרִים שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה לְאַחַד :	דְּהִינּוּ הֵם שְׁנַיִם וְחֵם	שִׁים
יְהִי סִפְרִי בְשֵׁם בְּחֹר מְכֻנָּה :	יִשְׁמַח אֱלֹהִים וְאֶנִּי	שִׁים

ועוד אחרת

אֲחִים וְגַם רַעִים שְׁמַעוּ דְבָרַי עִם סֵפֶר מְאֹד נְעִים	הַיּוֹם יִלְדַתְהוּ
יַעַן כָּל בְּחֹר הוּא טוֹב וְגַם בְּחֹר וְאֵנִי שְׁמוֹ בְּחֹר	בְּחֹר קָרָאתִיהָ

שירי המחבר

בעשרה לשונות ערבים נאמר שיר זה - וכן ענתי אל תבזה :

יתד זכ' ותנועות • ויתד זכ' תנועות ויתד ותנועות דלת וכסוגר

אשבח	לאלוהי י'ה	ואמור	
ליוצר אור	ולמעריב	ערבים	
הבינני	עשות ספר בקדוק		
דבריו צוף	וכדבש	ערבים	
וכללתי	ככלים בו קצרים		
חדשים גם	ישנים מ	ערבים	
ובו רציות	תקנות פ	אריות	
וחדו מ	ואבי ה	ערבים	
וכל ספרי	מדמקים	לפניו	
כמו שתי	אשר אין בו	ערבים	
וטוב מפו	ומנהב	ומפר	
סחר רזכים	ועורבי מ	ערבים	
קנהו רוד	ובו תעמוד	ותער	
כיונק עץ	ובשרשי	ערבים	
ואף אם אין	לה כסף	מחירו	
לקחהו	אבד תתן	ערבים	
בכו נזכה	לקבץ שה	פורה	
תקבץ אל	אשר רוכב	ערבים	
והגואל	לישראל	יגל אל	
במגריאל	וישמעאל	ערבים	
והרופה לדעת עת	פרטו		
הלא יקח בגדו מן		ערבים	

40*

אמר אליהו הלוי אשכנזי

הנה אנכי בשלוח הזמן אותי מווינסיה העיר נדרשתי לאשו
שאלוני לחבר ספר שיש בו דבר כאשר שלבבו הנה החיה אותי
שלשים שנה והרי אני כבן שבעים שנה ועודני כחי אז כחי
עתה לצאת ולבא למלחמת דקדוק והפסוק והמסורת כי מאז נתחדשו בי
דעות חשדות וסברות חדשות אשר לפני לא ידעתים מצורף לזה ב
מאותו היום והלאה מצאתי שהנחתי קצת דברים שהיו ראויים להכתב
ולא כתבתים גם כתבתי דברים הלא יורא כתבתים נחמתי כי עשיתים ואין
לתמוה על ככה כי כן נמצא לרבותינו זכרונם לברכה שאמרו דבר
בידוחם וחזרו בו בקנותם כמו שמצינו הדרביה רבא מההיא וכן רבאשי
חזר ממה שאמר במה דורא קמא והלכה כמה יורא בתרא כדאיתא בסוף
פרק מי שמתו והנה כמחשבותם מחשבותי ולא טוב אנכי מאבותי לכן
מצאתי את לבבי להדפיס הספר הזה שנית ולהוסיף וקרוע ממנו וזה
איטיב חסדי האחרון מן הראשון ובלתי לכתא אחרי הבהורים ללמדם
הקדמות כוזבות בלתי צודקות וחקים לא טובים וילמדום התלמידים
הבאים אחרי ונמצא שם שמים מתחלל ע"י לכן בהעתקה הזאת אתקן
המעוות והדורים אשר וקלקל אכשר וארים מכשול מדרך עמי

תם ונשלם שבה לאל בורא עולם

על ידי הפועל העוסק במלאכה הקודש בלמונה הזעזיר והדורקר הכפור אריה בן
מהורר אבא שוקט דבור ז"ל מק"ק ברלין זרץ מולדתו באוכר שלעזיל מעיר
עלעם ממעפחת זיכר

ועל ידי הפועל העוסק במלאכה הקודש בלמונה הזעזיר הכפור אריה לוי בן מהורר
זלכ ונאלץ ז"ל מק"ק ברלין בן הסנה התורני מהורר יוסף ז"ל

